

UCHWAŁA NR 480/L/2021
RADY MIASTA OSTROŁĘKI
z dnia 30 września 2021 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1372) uchwała się, co następuje:

§ 1.

W uchwale Nr 205/XXX/2016 Rady Miasta Ostrołęki z dnia 29 września 2016 r. w sprawie przyjęcia Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki z późn. zm. załącznik zastępuje się załącznikiem do niniejszej uchwały.

§2.

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Ostrołęki.

§3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**Przewodniczący Rady Miasta
Ostrołęki**

Wojciech Zarzycki

Załącznik do Uchwały nr 480/L/2021
Rady Miasta Ostrołęki
z dnia 30 września 2021r.

Program Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki na lata 2017-2023

Niniejszy dokument sporządzono zgodnie z zasadą partnerstwa i partycypacji w ścisłym porozumieniu i przy współpracy z samorządem i przedstawicielami społeczności lokalnej.

Zamawiający:
Miasto Ostrołęka
Pl. gen. J. Bema 1
07-400 Ostrołęka

Wykonawca:
EU-Consult Sp. z o.o.
ul. Wały Piastowskie 1
80-855 Gdańsk

ResPublic Sp. z o.o.
ul. Podmiejska 5
01-498 Warszawa

Ostrołęka, 2021

Spis treści

Spis treści	3
1. Wprowadzenie – cel, założenia i zakres opracowania.....	4
2. Kompatybilność z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy	7
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych na podstawie badań własnych.....	11
3.1. Metodologia opracowania diagnozy.....	11
Legenda:.....	11
3.2. Sfera społeczna.....	16
3.3. Sfera gospodarcza.....	36
3.4. Sfera techniczna	40
3.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	46
4. Identyfikacja obszarów kryzysowych.....	57
4.1. Obszar zdegradowany	57
4.2. Obszar rewitalizacji	67
5. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji	72
5.1. Podobszar I – osiedle Wojciechowice	72
5.2. Podobszar 2 - Osiedle Parkowe, Osiedle Starosty Kosa, Osiedle Stare Miasto, Osiedle Sienkiewicza	75
6. Wizja wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego (planowany efekt rewitalizacji)	79
7. Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	80
8. Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz indykatywne ramy finansowe	83
8.1. Projekty podstawowe	83
8.2. Projekty uzupełniające	108
9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności rewitalizacji.....	116
10. Indyktywne ramy finansowe wraz z planowanym harmonogramem	124
11. Mechanizmy partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji.....	128
12. System wdrażania (realizacji) Programu Rewitalizacji.....	136
13. System monitoringu i oceny PR.....	140
13.1. Monitoring	140
13.2. Ewaluacja	142
13.3. Aktualizacja PR	144
14. Spis tabel, rysunków i wykresów	145
14.1. Spis rysunków	145
14.2. Spis tabel.....	145

1. Wprowadzenie – cel, założenia i zakres opracowania

Celem opracowania Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki na lata 2017-2023 jest zaprogramowanie procesu rewitalizacji, który umożliwi proces wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Program Rewitalizacji ma charakter kompleksowy i dotyczy zarówno społecznej, sfery przestrzennej, jak i gospodarczej. Działania rewitalizacyjne mają charakter zintegrowany i wielopłaszczyznowy, a w tworzenie opracowania została włączona społeczność lokalna m.in. mieszkańcy czy lokalni przedsiębiorcy. Program Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki na lata 2017-2023 został opracowany na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446). Jednocześnie jego zapisy są zgodne z:

- Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r.,
- Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego.

W pracach nad dokumentem wykorzystano również główne założenia i wytyczne kierunkowe, jakie wynikają z Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz. U. rok 2015, poz. 1777).

Zgodnie z wytycznymi przez proces rewitalizacji należy rozumieć: „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji”. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez jego interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.), w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnętrznie (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).

Dla prowadzenia rewitalizacji wymagane są następujące działania:

- Uwzględnienie rewitalizacji jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju miasta.
- Pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru rewitalizacji oraz analiza dotyczących go problemów. Diagnoza obejmuje kwestie społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne i środowiskowe.
- Ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych.
- Właściwy dobór narzędzi i interwencji do potrzeb oraz uwarunkowań danego obszaru.
- Zsynchronizowanie działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej.
- Koordynacja prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji.
- Realizacja zasady partnerstwa wynikającej z art. 5 ust. 1 rozporządzenia ogólnego, polegającej na włączeniu partnerów w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

W ramach prac nad Programem Rewitalizacji przeprowadzono proces diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych w oparciu o analizę wskaźnikową i przeprowadzone konsultacje społeczne. Te działania pozwoliły na wyznaczenie obszarów zdegradowanych oraz rewitalizacji na terenie Miasta Ostrołęki.

Obszar zdegradowany stanowi obszar, na którym zidentyfikowany został stan kryzysowy (tj. stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych). Może być on podzielony na podobszary, w tym podobszary, które nie posiadają wspólnych granic (warunek – występowanie sytuacji kryzysowej na każdym podobszarze).

Obszar rewitalizacji jest to całość lub część obszaru zdegradowanego, na którym zamierza się prowadzić rewitalizację. Cechuje go koncentracja negatywnych zjawisk oraz znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Należy zaznaczyć, że głównym **źródłem finansowania** projektów rewitalizacyjnych z funduszy europejskich są środki RPO (EFS i EFRF). Komplementarnym źródłem ich współfinansowania są także środki KPO (EFS, EFRF, FS), środki budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego, a także pozostałe np. prywatne.

W celu stworzenia kompleksowego programu rewitalizacji, szczególną uwagę zwrócono na dokładną diagnozę, opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, cele rewitalizacji oraz opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Należy także zaznaczyć, że nieodłącznym elementem programu rewitalizacji jest **partycypacja społeczna**, która pozwala nie tylko na przygotowanie, ale także ocenę całego procesu rewitalizacji. Zainteresowani interesariusze mogli uczestniczyć w projekcie poprzez konsultacje społeczne, spotkania, festyny osiedlowe oraz badanie społeczności lokalnej.

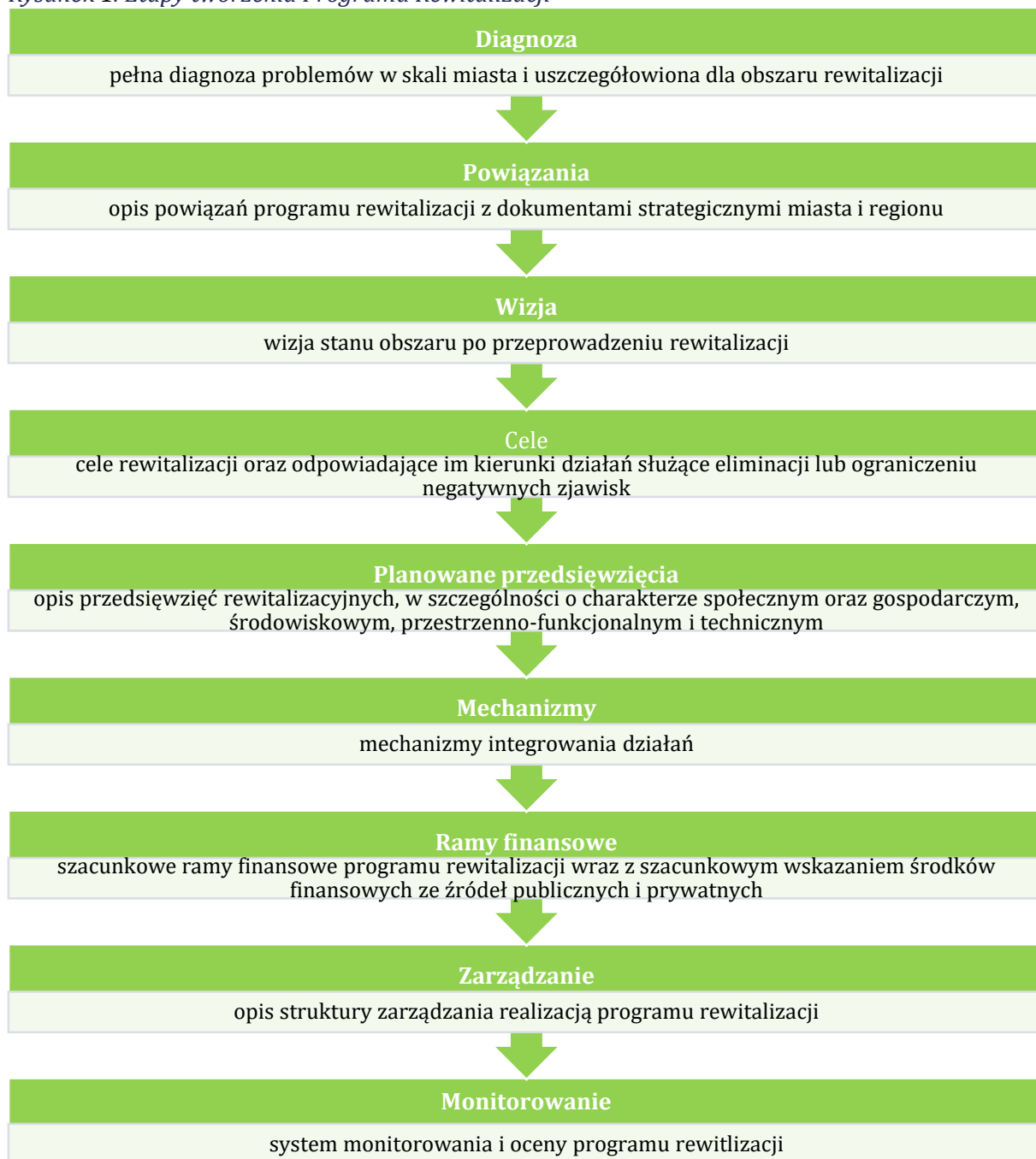
Innymi formami włączenia mieszkańców w proces powstawania dokumentu były:

- badanie bezpośrednie z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety (PAPI);
- wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (CATI);
- ankieta internetowa (CAWI).

Do informowania społeczności lokalnej wykorzystane zostały przede wszystkim: strona internetowa Urzędu Miasta Ostrołęki, BIP, lokalne media, portale społecznościowe, gdzie umieszczane były terminy spotkań oraz wiadomości na temat postępu prac w opracowywaniu dokumentu, a także ulotki, plakaty. W konsultacjach społecznych aktywnie uczestniczyć mogły wszystkie zainteresowane strony, co pozwoliło na wspólne sformułowanie wizji obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenie kierunków dalszych działań.

Na poniższym rysunku przedstawiono poszczególne etapy tworzenia Programu. W ten sposób zapewniona została kompleksowość i komplementarność działań. Oceniono także możliwości miasta w oparciu o środki finansowe realne do uzyskania.

Rysunek 1. Etapy tworzenia Programu Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 9 października 2015 r o rewitalizacji, Dz. U. rok 2015, poz. 1777 oraz Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r.

2. Kompatybilność z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy

Program Rewitalizacji jest dokumentem programowym, którego zapisy są zgodne z programami strategicznymi na szczeblu regionalnym i krajowym. Wpasowuje się on również w ustalenia dokumentów gminnych, co jest warunkiem koniecznym do jego skutecznej realizacji.

Program Rewitalizacji jest podrzędny wobec Strategii Rozwoju Miasta Ostrołęki do roku 2020, w której to jednym z celów programu strategicznego jest jego stworzenie. Również inne dokumenty lokalne tj. Program Ochrony Środowiska Miasta Ostrołęki na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2020, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych – Program Lokalny w zakresie Pomocy Społecznej w mieście Ostrołęka na lata 2009-2016 dopełniają Program Rewitalizacji i razem tworzą spójny system dokumentów strategicznych Miasta. W poniższej tabeli przedstawione zostały szczegółowe powiązania z dokumentami strategicznymi na poziomie Miasta.

Tabela 1. Powiązania z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy

Dokument	Powiązanie z Programem Rewitalizacji
Strategia Rozwoju Miasta Ostrołęki do roku 2020	<p>Strategia Rozwoju Miasta Ostrołęki z punktu widzenia zarządzania Miastem jest najważniejszym dokumentem określającym kierunki rozwoju całej gminy. W związku z tym opracowywany Program Rewitalizacji musi być wobec niego spójny i przyczyniać się do rozwiązywania problemów zidentyfikowanych w Strategii, a także do realizacji celów postawionych w tym dokumencie.</p> <p>W Strategii zidentyfikowano kilkanaście słabych stron miasta m.in. wysoką stopę bezrobocia, wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych, niedostatecznie wykorzystany atut położenia miasta nad Narwią – brak atrakcyjnej infrastruktury w sferze nadbrzeżnej, duże zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego. Wskazane problemy są czynnikami ograniczającymi i hamującymi dalszy rozwój miasta Ostrołęki. Rewitalizacja powinna przyczyniać się do aktywizacji społeczno-gospodarczej przy jednoczesnej dbałości o stan środowiska naturalnego na wyznaczonym obszarze, co pozwoli na niwelowanie zidentyfikowanych w Strategii Rozwoju słabych stron.</p> <p>Wśród celów i zadań zawartych w Strategii Rozwoju w kontekście procesu rewitalizacji najważniejsze znaczenie mają:</p> <p>Cel strategiczny I: Poprawa jakości życia w mieście</p> <ul style="list-style-type: none"> • Program strategiczny I.2. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego Ostrołęki • Program strategiczny I.3. Poprawa bezpieczeństwa w mieście • Program strategiczny I.4. Poprawa jakości środowiska naturalnego • Program strategiczny I.5. Dbanie o wizerunek miasta • Program strategiczny I.6. Aktywizacja społeczności lokalnej • Program strategiczny I.9. Rewitalizacja Miasta Ostrołęki • Program strategiczny I.10 Rozwiązywanie Problemów Społecznych <p>Wskazany cel wraz z programami strategicznymi wpisują się dwa obszary strategiczne Programu Rewitalizacji, tj. społeczeństwo (ograniczony poziom wykluczenia społecznego oraz wysoki stopień aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji) oraz infrastruktura i przestrzeń (podniesiony poziom funkcjonalności budynków i zagospodarowania przestrzennego obszaru rewitalizacji z zachowaniem walorów naturalnych, a także dziedzictwa kulturowego).</p> <p>Cel strategiczny II: Dynamizacja Rozwoju gospodarczego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Program strategiczny II.2. Edukacja przedsiębiorczości • Program strategiczny II.4. Rozwój rekreacji i turystyki sezonowo-weekendowej

Cel strategiczny II wraz z programami wpisują się w obszar strategiczny Programu Rewitalizacji „gospodarka” – zwiększony poziom rozwoju gospodarczego i aktywizacji zawodowej mieszkańców.

Cel strategiczny III: Kreowanie tożsamości miasta i kultywowanie dziedzictwa kulturowego

- Program strategiczny III.1. Animacja lokalnej kultury
- Program strategiczny III.2. Kultywowanie kultury regionu kurpiowskiego
- Program strategiczny III.3. Promocja kultury i folkloru kurpiowskiego

Cel strategiczny dotyczący kreowania tożsamości miasta i kultywowania dziedzictwa kulturowego wpisuje się przede wszystkim w obszar strategiczny dotyczący społeczeństwa – ich aktywizacji oraz integracji.

Jak można zauważyć, w Strategii Rozwoju wprost zaakcentowano potrzebę przeprowadzenia procesu rewitalizacji (Program strategiczny I.9. Rewitalizacja Miasta Ostrołęki). Zakłada się, że spodziewanymi efektami realizacji wskazanego programu będą:

- „Nadanie obiektom i terenom zdegradowanym nowych funkcji społeczno – gospodarczych,
- Pobudzenie aktywności gospodarczej i społeczno-kulturalnej
- Ograniczenie patologii społecznej poprzez podniesienie prestiżu miejsc szczególnie zagrożonych,
- Poprawa estetyki i funkcjonalności obszarów zdegradowanych”.

Zaplanowane do realizacji w ramach niniejszego Programu Rewitalizacji działania przyczynią się do osiągnięcia zakładanych zmian.

Wskazany Program Ochrony jest podstawą kształtowania działań w zakresie polityki ekologicznej. Jego realizacja ma przyczynić się do poprawy stanu środowiska naturalnego oraz zapewnić efektywne zarządzanie środowiskiem na poziomie lokalnym. Nadrzędny cel Programu: Czyste środowisko naturalne motorem rozwoju społecznego i gospodarczego pozwoli na osiągnięcie trwałego, zrównoważonego rozwoju miasta Ostrołęka.

W dokumencie określono również najistotniejsze priorytety ekologiczne, których realizacja powinna się przyczynić do poprawy stanu środowiska. W odniesieniu do rewitalizacji szczególne znaczenie mają:

- W zakresie poprawy jakości środowiska –**poprawa jakości powietrza;**
- W zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody – **rozwój i utrzymanie terenów zieleni.**

W dokumencie wskazano również cele i kierunki działań dla poszczególnych sektorów. W przypadku sektora:

- **Powietrze atmosferyczne** wskazanym kierunkiem działań jest m.in. termomodernizacja budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej,
- **Ochrona przyrody i krajobrazu** wskazanym kierunkiem działań jest m.in. utrzymanie dotychczasowych przeznaczeń najwartościowszych przyrodniczo terenów (przede wszystkim zieleni urządzonej, lasów, wód otwartych i zespołów naturalnej roślinności nadwodnej)
- **Rekreacja** wskazanym kierunkiem działań jest m.in. optymalne wykorzystanie walorów przyrodniczych miasta do celów rekreacji.

Powyższe cele wpisują się w założenia Programu Rewitalizacji dotyczące infrastruktury i przestrzeni, tj. wykorzystanie istniejącego potencjału i przestrzeni na cele rekreacyjno-sportowe, tworzenie miejsc rekreacji, a także poszanowanie dziedzictwa naturalnego.

Zaplanowane do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji działania dotyczące m.in. termomodernizacji budynków czy zagospodarowania

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych – Program Lokalny w zakresie Pomocy Społecznej w mieście Ostrołęka na lata 2009-2016	<p>przestrzeni publicznych będą umożliwiały wdrożenie również Programu Ochrony Środowiska.</p> <p>Jednym z podstawowych dokumentów w zakresie prowadzenia polityki społecznej w mieście Ostrołęka jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych. Realizacja zapisów w niej zawartych ma przyczynić się do poprawy sytuacji osób i rodzin mieszkających na terenie Ostrołęki, będących w trudnej sytuacji życiowej, a także osób i rodzin zagrożonych marginalizacją.</p> <p>W części diagnostycznej wskazanej Strategii określono szereg zagadnień problemowych zidentyfikowanych na terenie miasta Ostrołęka, które mogą stanowić uzasadnienie dla podjęcia działań rewitalizacyjnych m.in. starzenie się społeczeństwa, wysoki odsetek osób bezrobotnych, ubóstwo części mieszkańców.</p> <p>Określony w dokumencie cel Strategii (Stworzenie spójnego systemu współpracy podmiotów realizujących zadania w zakresie pomocy społecznej, który zagwarantuje kompleksowość i efektywność podejmowanych działań na rzecz osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej) oraz podporządkowane mu cele szczegółowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zapobieganie marginalizacji osób/rodzin, a szczególnie dyskryminacji dzieci i młodzieży z powodu ubóstwa 2. Zahamowanie wzrostu bezrobocia i minimalizacja kosztów społecznych towarzyszących bezrobociu 3. Tworzenie warunków do lepszej jakości życia poprzez wszechstronne wsparcie osób niepełnosprawnych, długotrwale chorych oraz starszych 4. Kształtowanie właściwych postaw rodzicielskich 5. Ograniczenie uzależnień od środków psychoaktywnych 6. Zminimalizowanie przemocy w rodzinie 7. Zwiększenie skuteczności działań podmiotów zajmujących się rozwiązywaniem problemów bezdomności <p>można uznać za ściśle powiązane z zakładanymi w ramach Programu Rewitalizacji celami i kierunkami działań. Przede wszystkim z celem dotyczącym społeczeństwa: ograniczony poziom wykluczenia społecznego oraz wysoki stopień aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji. W ramach Programu Rewitalizacji planuje się aktywizację społeczną osób dotkniętych wykluczeniem, zwiększenie dostępności oferty kulturalnej, edukacyjnej i alternatywnych form spędzania czasu wolnego, ale również wspieranie działań na rzecz integracji, zapewnienie usług opiekuńczych i zwiększenie poziomu bezpieczeństwa. Działania zaplanowane w ramach obu dokumentów dopełniają się i dążą do realizacji jednego celu: poprawy jakości życia mieszkańców.</p> <p>Program Rewitalizacji przygotowany został z uwzględnieniem Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Ostrołęki (Uchwała nr 252/XXXVII/2016 Rady Miasta Ostrołęki z dnia 29 grudnia 2016 r.). Dokument, którego głównym celem jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, po uprzednim rozpoznaniu uwarunkowań rozwoju gminy. Ustalenia Studium obejmują:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) cele rozwojowe gminy oraz uwarunkowania ich realizacji 2) politykę rozwoju przestrzennego 3) priorytety strategiczne gminy <p>Program Rewitalizacji jest kolejnym dokumentem strategicznym, który jest powiązany ze Studium zarówno pod względem uwarunkowań jak również kierunków zagospodarowania przestrzennego. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozwalających na niwelację lub ograniczenie zdiagnozowanych problemów, zostanie uzupełniony o zmiany niezbędne do</p>
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Ostrołęki	<p>Program Rewitalizacji jest kolejnym dokumentem strategicznym, który jest powiązany ze Studium zarówno pod względem uwarunkowań jak również kierunków zagospodarowania przestrzennego. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozwalających na niwelację lub ograniczenie zdiagnozowanych problemów, zostanie uzupełniony o zmiany niezbędne do</p>

wprowadzenia w Studium, w przypadku gdy realizacja projektu przyczyni się do zmiany funkcji zagospodarowania terenu.

Proponowane w Programie Rewitalizacji działania wpisują się w zawarte w Studium cele i zadania polityki przestrzennej, które są określone jako inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym w zakresie prowadzenia polityki społecznej takie jak:

- inwestycje dotyczące systemu oświaty;
- realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększanie zasobów komunalnej substancji mieszkaniowej;
- rewitalizacja Starego Miasta, której obszar ustalono w obowiązującym planie miejscowym oraz terenów: fortu Bema, zabytkowego parku miejskiego i wybranych rejonów dzielnicy Wojciechowice.

W Studium zakłada się, że wskazane inwestycje publiczne mogą być realizowane również na innych terenach – jedynie na terenach wskazanych na planszy jest to obligatoryjne. To pokazuje konieczność objęcia działaniami rewitalizacyjnymi obszaru Starego Miasta, które zostało wskazane na planszy „Kierunków zagospodarowania przestrzennego”.

Poza powyższym odniesieniem do objęcia obszaru procesem rewitalizacji, Studium nie wskazuje innych obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji lub obszarów zdegradowanych.

Strategia oświatowa miasta Ostrołęki zawiera szczegółową diagnozę sektora oświaty, zarówno dotyczącą oferty edukacyjnej, poziomu kształcenia jak i bazy i wyposażenia szkół/placówek oświatowych.

Wśród słabych stron, które można uznać za uzasadnienie dla podjęcia działań rewitalizacyjnych są m.in. niewystarczające wyposażenie szkół oraz placówek oświatowych w aspekcie potrzeb dzieci/uczniów z niepełnosprawnościami, Zachowania ryzykowne dzieci i młodzieży objawiające się między innymi przemocą rówieśniczą.

Szczególne znaczenie w odniesieniu do rewitalizacji mają:

Priorytet II – Doskonalenie jakości działań oświatowych:

- 2.1. poszerzenie oferty opiekuńczej, wychowawczej i dydaktycznej przedszkola zapewniającej dziecku dobry start w szkole,
- 2.2 kształtowanie niezbędnych kompetencji społecznych ucznia,
- 2.3. wspieranie aktywności dzieci i młodzieży poprzez tworzenie warunków do rozwoju w zakresie dydaktycznym, zawodowym, artystycznym oraz sportowym,

Strategia oświatowa
miasta Ostrołęki na lata
2014-2020

Wskazane cele w ramach priorytetu II wpisują się w założenie Programu Rewitalizacji dotyczące społeczeństwa – zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej, edukacyjnej i sportowo-rekreacyjnej, a także wspieranie integracji międzypokoleniowej. .

Priorytet IV modernizacja bazy edukacyjnej i wyposażenia w sprzęt oraz pomoce dydaktyczne:

- 4.1. dostosowanie bazy oświatowej do norm, przepisów i potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży

Priorytet IV wpisuje się natomiast w obszar dotyczący infrastruktury i środowiska, a dokładniej kierunku działań związanego z renowacją, budową i adaptacją budynków służących celom społecznym.

Planowane działania rewitalizacyjne są zgodne z ww. priorytetami i celami i przyczynią się do ich realizacji.

Źródło: opracowanie własne

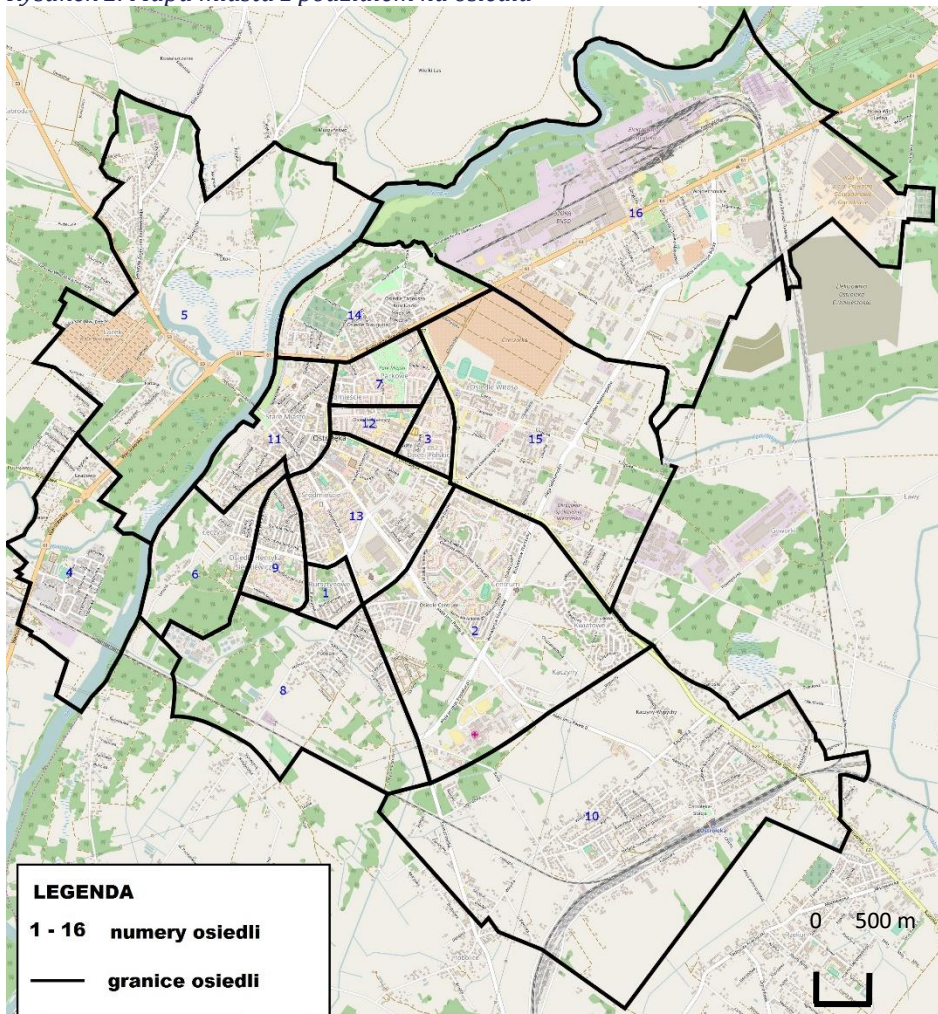
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych na podstawie badań własnych

3.1. Metodologia opracowania diagnozy

Miasto Ostrołęka podzielone jest na mniejsze jednostki urbanistyczne – osiedla: „Bursztynowe”, „Centrum”, „Dzieci Polskich”, „Leśne”, „Łazek”, „Łęczysk”, „Parkowe”, „Pomian”, „Sienkiewicza”, „Starosty Kosa”, „Stacja”, „Stare Miasto”, „Śródmieście”, „Traugutta”, „Witosa”, „Wojciechowice”. Podział ten wykorzystano do dokonania delimitacji obszarów kryzysowych. W celu przygotowania pogłębionej analizy, wskaźniki przygotowane zostały w podziale na ulice, które następnie przyporządkowane zostały do osiedli.

Poniżej przedstawiona mapa prezentuje podział miasta na osiedla.

Rysunek 2. Mapa miasta z podziałem na osiedla

Legenda:

- 1 – Bursztynowe
- 2 – Centrum
- 3 – Dzieci Polskich
- 4 – Leśne
- 5 – Łazek
- 6 – Łęczysk
- 7 – Parkowe
- 8 – Pomian
- 9 – Sienkiewicza
- 10 – Stacja
- 11 – Stare Miasto
- 12 – Starosty Kosa
- 13 – Śródmieście
- 14 – Traugutta
- 15 – Witosa
- 16 – Wojciechowice

Źródło: opracowanie własne

W poniższej tabeli przedstawiono także dokładną liczbą ludności i powierzchnie, uwzględniając przyjęte jednostki analityczne.

Tabela 2. Podział miasta na osiedla

OSIEDLA	LICZBA LUDNOŚCI	POWIERZCHNIA (w ha)
Bursztynowe	1126	20
Centrum	11353	282
Dzieci Polskich	1831	27
Leśne	1484	103
Łazek	4943	403
Łęczysk	1327	79
Parkowe	3059	36
Pomian	2528	201
Sienkiewicza	2425	34
Stacja	5621	618
Stare Miasto	5244	62
Starosty Kosa	1351	18
Śródmieście	5899	97
Traugutta	1928	88
Witosa	1690	229
Wojciechowice	1269	603

Źródło: opracowanie własne.

Metoda wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oparta została o odniesienie do średniej wartości dla miasta. W celu wyznaczenia obszarów o szczególnej kumulacji zjawisk kryzysowych, wykonane zostały następujące działania:

WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

KROK 1: Przyporządkowanie danych do ulic, a następnie do osiedli.

KROK 2: Obliczenie mierników wskaźnikowych.

KROK 3: Obliczenie średniej dla gminy dla każdego wskaźnika miernikowego.

KROK 4: Interpretacja uzyskanych wartości mierników wskaźnikowych.

KROK 5: Zaznaczenie mierników wskaźnikowych, które przyjęły wartości mniej korzystne niż średnia dla gminy.

KROK 6: Zliczenie liczby zjawisk kryzysowych dla osiedli, z podziałem na wyodrębnione sfery.

KROK 7: Wybór obszaru zdegradowanego.

WYZNACZENIE OBSZARU REWITALIZACJI

KROK 1: Analizie poddano tylko te podobszary, które uznane zostały za obszar zdegradowany.

KROK 2: Obliczenie średnich wartości dla obszaru zdegradowanego (z uwzględnieniem wartości skrajnych przedziałów).

KROK 3: Odniesienie wartości do wyliczonych średnich dla obszaru zdegradowanego.

KROK 4: Wyznaczenie obszaru rewitalizacji na podstawie zdiagnozowanych problemów (kumulacja wskaźników negatywnych na podstawie wskaźników) oraz identyfikowanych potencjałów.

LISTA WYKORZYSTANYCH WSKAŹNIKÓW

W trakcie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji posłużono się wskaźnikami o charakterze ilościowym pozyskanych z różnego rodzaju instytucji (PUP, Policji, MOPR, Urząd Miasta). Zebrane dane odnosiły się do sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-

funkcjonalnej oraz technicznej. Lista wskaźników z podziałem na sfery wraz ze sposobem ich wyliczenia i źródłem pozyskania zawiera tabela poniżej.

Wszystkie zebrane dane pochodzą z roku 2015¹.

Tabela 3. Zestawienie wykorzystanych wskaźników

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wzór obliczeń
Sfera społeczna		
W1	Liczba bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	$\frac{\text{Liczba osób bezrobotnych}}{\text{Liczba mieszkańców osiedla}} * 1000$
W2	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji w przeliczeniu na liczbę bezrobotnych ogółem	$\frac{\text{Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych}}{\text{Liczba mieszkańców osiedla}} * 1000$
W3	Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby osób długotrwale bezrobotnych w latach 2012 i 2015	$\frac{\text{Liczba osób długotrwale bezrobotnych w 2015}}{\text{Liczba osób długotrwale bezrobotnych w 2012}} * 100$
W4	Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	$\frac{\text{Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej}}{\text{Liczba mieszkańców osiedla}} * 1000$
W5	Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	$\frac{\text{Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności}}{\text{Liczba mieszkańców osiedla}} * 1000$
W6	Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015	$\frac{\text{Liczba rodzin korzystających ze świadczeń w 2015}}{\text{Liczba rodzin korzystających ze świadczeń w 2012}} * 100$
W7	Liczba rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	$\frac{\text{Liczba rozbojów}}{\text{Liczba mieszkańców osiedla}} * 1000$
W8	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	$\frac{\text{Liczba organizacji pozarządowych}}{\text{Liczba mieszkańców osiedla}} * 1000$
W9	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	$\frac{\text{Liczba osób w wieku poprodukcyjnym}}{\text{Liczba mieszkańców osiedla}} * 1000$
Sfera gospodarcza		

1

Wyjątek stanowi Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej oraz Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby osób długotrwale bezrobotnych w latach 2012 i 2015 w latach 2012 i 2015.

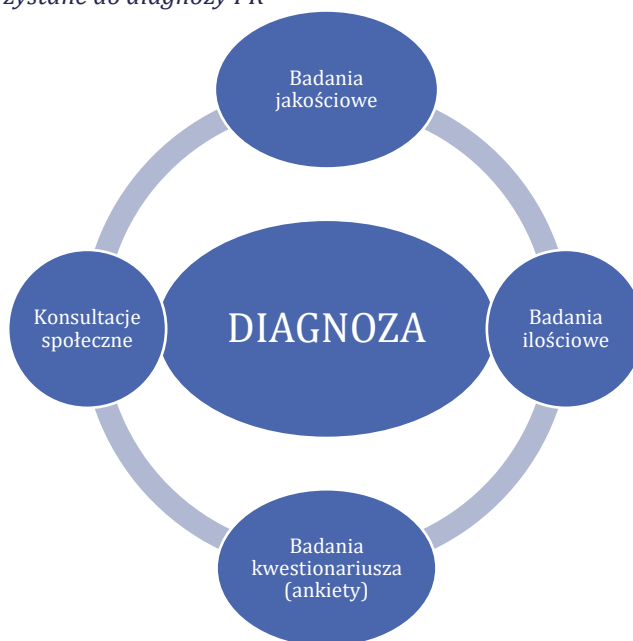
Lp.	Nazwa wskaźnika	Wzór obliczeń
W10	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	$\frac{\text{Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych}}{\text{Liczba mieszkańców osiedla}} * 1000$
Sfera techniczna		
W11	Powierzchnia pustostanów (m ²) należących do Miasta i spółek Miasta	<i>Powierzchnia pustostanów (m²) należących do Miasta i spółek Miasta</i>
W12	Liczba zdegradowanych budynków należących do miasta	<i>Liczba zdegradowanych budynków należących do miasta</i>
Sfera przestrzenno-funkcjonalna		
W13	Liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym	$\frac{\text{Liczba placów zabaw}}{\text{Liczba mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym}} * 1000$
W14	Liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	$\frac{\text{Liczba urządzeń fitness}}{\text{Liczba mieszkańców osiedla}} * 1000$
W15	Udział zdegradowanych terenów zieleni urządzonej w ogólnej powierzchni terenów zieleni urządzonej (%)	$\frac{\text{Powierzchnia terenów zieleni urządzonej (zdegradowanych)}}{\text{Ogólna powierzchnia terenów zieleni urządzonej osiedla}}$

Źródło: opracowanie własne

Do wyznaczenia obszaru rewitalizacji posłużyła także **metodologia badań jakościowych i ilościowych**. W celu pogłębienia problemów występujących na terenie miasta, przeprowadzone zostały takie badania jak:

- ankieta CATI (N=50);
- ankieta CAWI (N=75);
- ankieta PAPI (N=100);
- spotkanie warsztatowo-konsultacyjne (1 lipca 2016 r. przeprowadzono konsultacje z takimi grupami jak: jednostki organizacyjne miasta, organizacje pozarządowe, radni oraz przewodniczący osiedli, przedsiębiorcy, mieszkańcy).
- spotkania konsultacyjne w dniach 12 września 2016 r. oraz 7 marca 2017 r. podczas których skonsultowano główne założenia Programu i proponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Rysunek 3. Metody wykorzystane do diagnozy PR

Źródło: opracowanie własne

3.2.Sfera społeczna

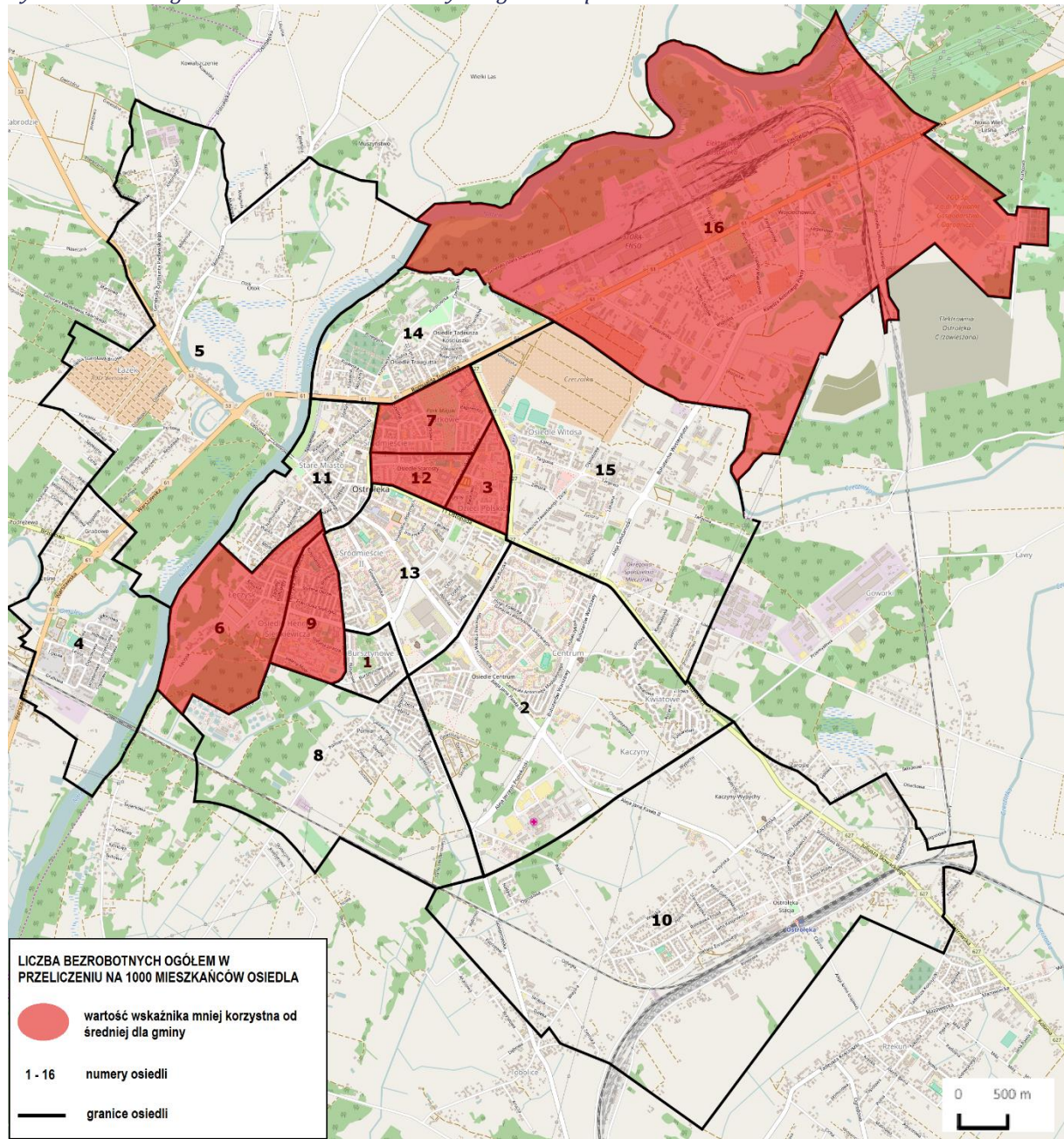
Bezrobocie

Jednym z analizowanych zjawisk w ramach sfery społecznej jest bezrobocie. W 2015 roku problem ten dotyczył przede wszystkim mieszkańców osiedli centralnych: Parkowe (174,19 bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 ludności), Starosty Kosa (165,72 na 1000), Dzieci Polskich (160,25 na 1000), Sienkiewicza (126,39 na 1000), Łęczysk (87,95 na 1000). Wysoki odsetek osób pozostających bez zatrudnienia odnotowano także w obszarze osiedla Wojciechowice – 146,61 na 1000 ludności. Najmniejsze natężenie problemu występuje natomiast w obrębie jednostek: Łazek, Stare Miasto i Leśne. Na terenie całego miasta średnio 82 mieszkańców na 1000 pozostaje bez pracy.

Zauważyć należy, że największe natężenie zjawiska występuje w obrębie osiedli: Parkowe, Starosty Kosa i Dzieci Polskich, co związane jest po części ze strukturą wiekową ludności tego obszaru (w większości zamieszkiwane przez osoby w wieku produkcyjnym, w związku z tym problem ten jest bardziej widoczny niż w przypadku osiedli o wyższej średniej wieku). Jednocześnie należy zauważyć, że ubóstwo i bezrobocie to najczęstsze powody korzystania z pomocy społecznej na tych osiedlach. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez pracowników socjalnych należy podkreślić, że wśród części mieszkańców wysoki poziom bezrobocia wynika z niechęci do zmian, podejmowania aktywności zawodowej, osoby te charakteryzują się postawą bierną, roszczeniową, niską motywacją do poprawy własnej sytuacji życiowej.

**Liczba bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla:
średnia dla wszystkich wartości = 82,06**

Rysunek 4. Kartogram W1 - Liczba bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

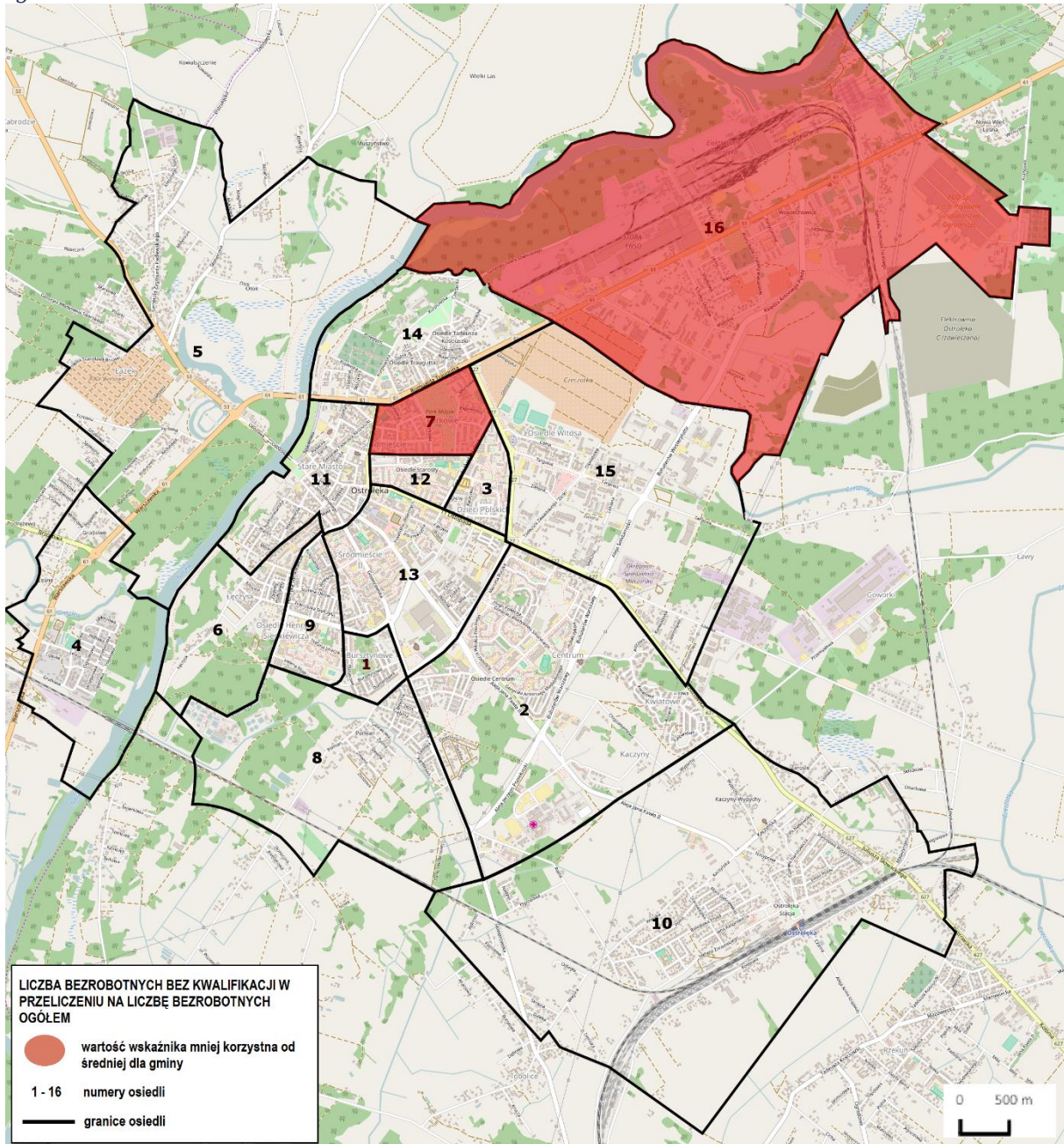

Źródło: Opracowanie własne.

Analizie poddano również liczbę bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w ogóle bezrobotnych, jednak ograniczono się tylko do terenów, w obrębie których wskaźnik pozostawania bez zatrudnienia przyjął wartość mniej korzystną od średniej dla miasta (zatem analizowano jednostki: Dzieci Polskich, Łęczysk, Parkowe, Sienkiewicza, Starosty Kosa i Wojciechowice). Najwyższy odsetek bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych odnotowano wśród mieszkańców osiedli Parkowe (0,27) i Wojciechowice (0,33).

Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji w przeliczeniu na liczbę bezrobotnych ogółem: średnia dla wszystkich wartości = 0,245

Rysunek 5. Kartogram W2 - Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji w przeliczeniu na liczbę bezrobotnych ogółem

Źródło: Opracowanie własne.

W celu określenia, czy problem bezrobocia jest zjawiskiem nasilającym się poniżej zaprezentowano wskaźnik dynamiki zmian dla osób długotrwale bezrobotnych (analizie poddano dane za lata 2012 i 2015):

Tabela 4. W3 - Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015

Osiedle	Wskaźnik dynamiki zmian- Bezrobocie długotrwałe
Bursztynowe	1,26
Centrum	1,03
Dzieci Polskich	1,39
Leśne	1,33
Łazek	0,77
Łęczysk	3,30
Parkowe	1,75
Pomian	0,97
Sienkiewicza	4,94
Stacja	1,34
Stare Miasto	1,28
Starosty Kosa	4,25
Śródmieście	1,14
Traugutta	9,60
Witosa	1,67
Wojciechowice	2,53
ŚREDNIA DLA GMINY	<u>2,41</u>

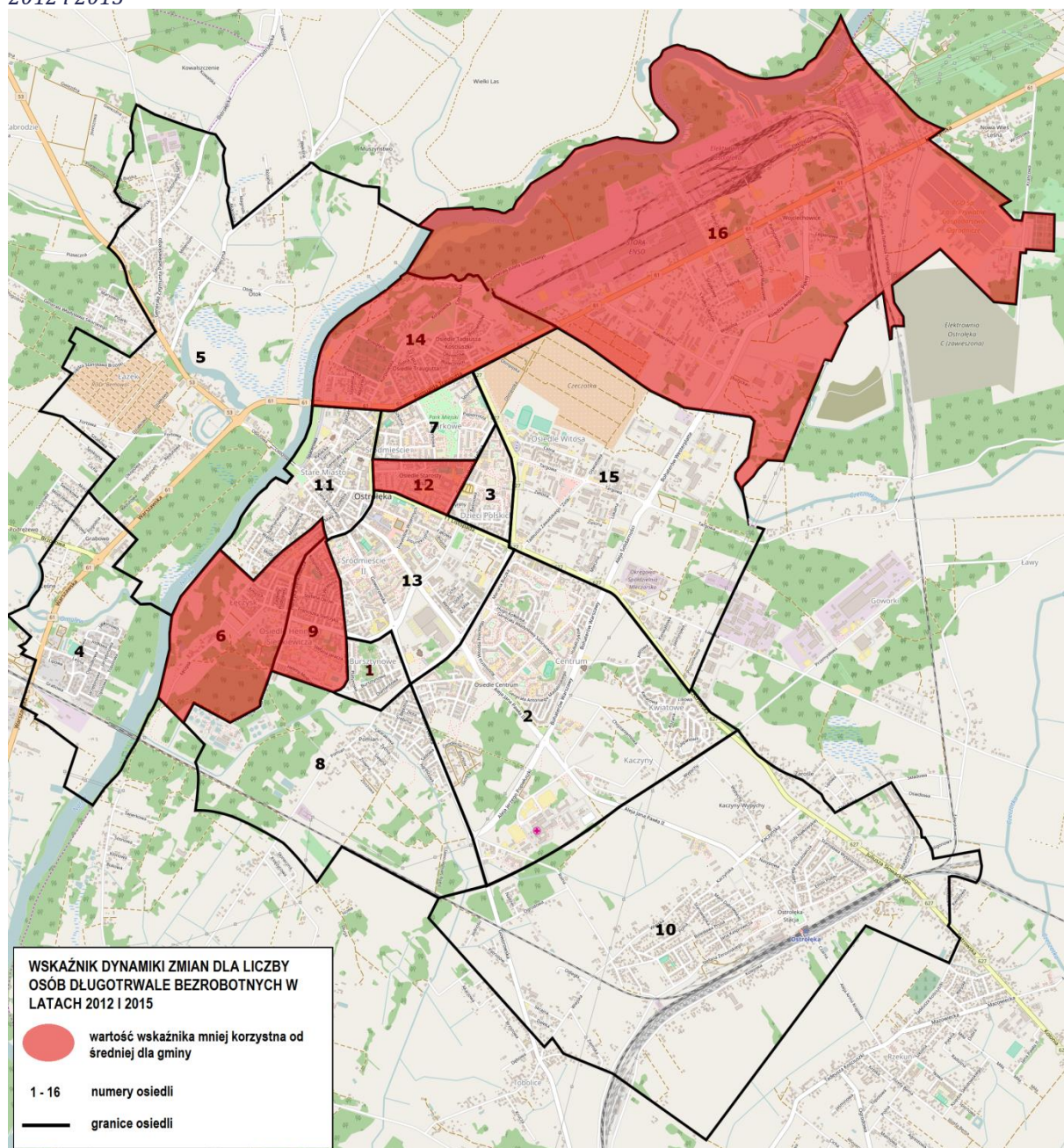
Źródło: opracowanie własne.

Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby osób długotrwałe bezrobotnych w latach 2012 i 2015: średnia dla wszystkich wartości = 2,41

Średnia wskaźnika dynamiki zmian dla osób długotrwałe bezrobotnych w latach 2012 i 2015 wynosi 2,41. Wartości wyższe od średniej (co świadczy o kumulacji negatywnego zjawiska) odnotowano na terenie:

- Osiedla Łęczysk (3,30);
- Osiedla Sienkiewicza (4,94);
- Osiedla Starosty Kosa (4,25);
- Osiedla Traugutta (9,60);
- Osiedla Wojciechowice (2,53)

Rysunek 6. Kartogram W3 – Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby osób długotrwale bezrobotnych w latach 2012 i 2015

Źródło: Opracowanie własne.

Główną przyczyną bezrobocia jest niedopasowanie popytu i podaży pracy. Mianowicie kwalifikacje i umiejętności reprezentowane przez potencjalnych pracobiorców nie odpowiadają zapotrzebowaniu składanemu przez potencjalnych pracodawców.

Powstanie zjawiska bezrobocia nie jest podyktowane negatywnym stanem koniunktury gospodarczej regionu, natomiast strukturalnym niedopasowaniem kwalifikacji zawodowych potencjalnych pracobiorców. Brak odpowiednich umiejętności oraz kwalifikacji potencjalnych pracowników stanowi jedną z głównych barier w ograniczaniu zjawiska bezrobocia na terenie miasta Ostrołęka. W związku z powyższym analizie poddano także zawody deficytowe i nadwyżkowe występujące na terenie miasta. Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrołęce zawody, w których osób do pracy jest więcej niż ofert (nadwyżkowe) to:

- krawcy,
- kuśnierze, kapelusznicy i pokrewni,

- specjaliści do spraw wychowania małego dziecka,
- szklarze,
- technicy fizjoterapii i masażyści,
- pracownicy wspierania rodziny, pomocy społecznej i pracy socjalnej,
- bibliotekarze i specjaliści zarządzania informacją.

W przypadku tych zawodów oferty pracy pojawiały się bardzo rzadko lub w ogóle nie występowały w 2015 roku. Wśród zawodów maksymalnie nadwyżkowych wymienić należy rolników produkcji roślinnej i zwierzęcej pracujących na własne potrzeby, inżynierów i inżynierów telekomunikacji. Odwrotna sytuacja (mniej osób do pracy niż ofert - deficyt) występuje w przypadku m.in.:

- doradców finansowych i inwestycyjnych,
- agentów ubezpieczeniowych,
- pracowników usług osobistych,
- formowaczy wyrobów szklanych, krajaczy i szlifierzy szkła,
- asystentów nauczycieli,
- operatorów urządzeń do wyrobu masy papierniczej i produkcji papieru,
- czyścicieli pojazdów oraz przedstawicieli handlowych.

Do zawodów maksymalnie deficytowych zaliczyć natomiast należy: operatorów wprowadzania danych, operatorów urządzeń do rejestracji i transmisji obrazu i dźwięku, pozostałych pracowników zajmujących się sprzątaniami, kreślarzy, specjalistów do spraw rynku nieruchomości, dealerów i maklerzystów aktywów finansowych, sekretarzy medycznych i pokrewnych, techników archiwistów i pokrewnych, operatorów maszyn do produkcji wyrobów gumowych, trenerów, instruktorów i działaczy sportowych².

Otwieraniu nowych miejsc pracy nie sprzyjają również instytucjonalne warunki zatrudniania. Do głównych trudności należą wysokie pozapłacowe koszty pracy. Wysoki poziom klina podatkowego (części całości wynagrodzenia przeznaczanego na podatki oraz świadczenia społeczne) jest jednym z głównych czynników ograniczających wzrost wielkości zatrudnienia w regionie.

Pozostałe czynniki, które wpływają na poziom bezrobocia w mieście Ostrołęka dotyczą:

- Indywidualnych preferencji potencjalnego pracownika, niedopasowania oferowanych warunków zatrudnienia w stosunku do wymagań przez niego stawianych,
- Braku chęci podjęcia zatrudnienia w wyniku relatywnie wysokiego poziomu wsparcia społecznego.

Skutki bezrobocia należy rozpatrywać w kilku wymiarach. W sferze ekonomicznej zjawisko to determinuje niską siłę nabywczą części społeczeństwa, zamieszkującej miasto Ostrołęka. W wyniku niskich dochodów ludności, obniża się ich zapotrzebowanie na usługi i produkty, co z kolei wpływa na mniejszą liczbę miejsc pracy w branżach zajmujących się sprzedażą detaliczną.

Poziom bezrobocia bezpośrednio wpływa na wysokość dochodów do budżetu miasta z tytułu podatku dochodowego. Z drugiej strony, w wyniku bezrobocia generowane są również wysokie koszty dotyczące udzielanej pomocy społecznej.

Wraz z krajową tendencją spadku wartości stopy bezrobocia, również na terenie miasta Ostrołęki liczba osób zarejestrowanych bezrobotnych uległa zmniejszeniu. Sytuacja ta silnie oddziałuje na

potencjalnych pracodawców, którzy mają coraz większe trudności ze znalezieniem pracowników o odpowiednich kwalifikacjach.

W sferze społecznej zjawisko bezrobocia powoduje obniżenie statusu majątkowego i społecznego osób pozostających bez pracy. Osoby bezrobotne często zmagają się ze zjawiskiem izolacji społecznej, nie czują więzi z pozostałą częścią społeczności.

Bezrobocie determinuje możliwość wystąpienia negatywnych zjawisk, takich jak: przemoc, uzależnienia czy przestępczość. Wzrost poziomu przemocy i przestępczości jest nierozłącznie związany ze zjawiskiem ubóstwa, które w największym stopniu determinowane jest właśnie bezrobociem.

Osoby bezrobotne często decydują się na migrację ekonomiczną. Najliczniejszą grupą ekonomiczną ludności, decydującą się na podjęcie tego kroku, są osoby młode. W konsekwencji migracji ludzi młodych, sytuacja demograficzna regionu ulega pogorszeniu.

Wśród osób bezrobotnych pojawiają się stany frustracji i depresji. Zjawiska te mogą prowadzić do występowania dysfunkcji w życiu rodzinnym, powodującej bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, rozwody, czy nawet przemoc.

Uzależnienie od świadczeń pomocy społecznej

Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku, do głównych przyczyn udzielania pomocy społecznej zalicza się: niepełnosprawność, alkoholizm, ubóstwo oraz bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych.

Ubóstwo dotyczy braku możliwości zapewnienia środków materialnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb jednostki, m.in.: schronienia, jedzenia, ubrania, czy też uczestnictwa w życiu społecznym. Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych stanowi o braku możliwości samodzielnego przygotowania dziecka przez rodzinę do funkcjonowania w społeczeństwie. Alkoholizm dotyczy utraty kontroli nad samodzielnym funkcjonowaniem w społeczeństwie z powodu uzależnienia od spożywanego alkoholu.

Osoby niepełnosprawne, to osoby wśród których zdiagnozowano znaczące obniżenie sprawności organizmu, co z kolei przyczynia się do braku możliwości normalnego funkcjonowania w społeczeństwie. Osoby o obniżonej sprawności funkcjonalnej posiadają ograniczenia związane z:

- Wypełnianiem ról społecznych,
- Możliwościami podjęcia pracy zarobkowej.

Wśród niepełnosprawności należy wydzielić trzy kategorie, do których można sklasyfikować osoby niesamodzielne:

- Osoby z niepełnosprawnością fizyczną (schorzenia i uszkodzenia narządów ruchu),
- Osoby z niepełnosprawnością sensoryczną (schorzenia i uszkodzenia narządów zmysłu),
- Osoby z niepełnosprawnością psychiczną (zaburzenia osobowości, niesprawność intelektualna, oraz pozostałe choroby psychiczne).

Pomoc społeczna przyznawana jest na podstawie zdiagnozowanych potrzeb wśród osób i rodzin dysfunkcyjnych. Przyczyną podejmowania działań w zakresie pomocy społecznej jest konieczność wzmocnienia lub odzyskania zdolności do sprawnego funkcjonowania jednostek w społeczeństwie.

Największy udział (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w 2015 r. zaobserwować można w północnej i centralnej części miasta. Związane jest to z występowaniem na tych obszarach budynków socjalnych, w których mieszkają osoby o niższym statusie społecznym. Najwyższy wskaźnik (62,27 rodzin przypadających na

każde 1000 mieszkańców osiedla) odnotowano na obszarze najbardziej wysuniętego na północ osiedla miasta, tj. Wojciechowic. Poza tym, stosunkowo wysokie wartości ww. wskaźnika zanotowano na terenie osiedli Parkowe, Sienkiewicza i Bursztynowe (kolejno 48,71; 47,84 i 45,43 rodzin przypadających na każde 1000 mieszkańców osiedla). Wartościami wskaźnika powyżej średniej dla wszystkich osiedli (**38,23**), charakteryzują się również:

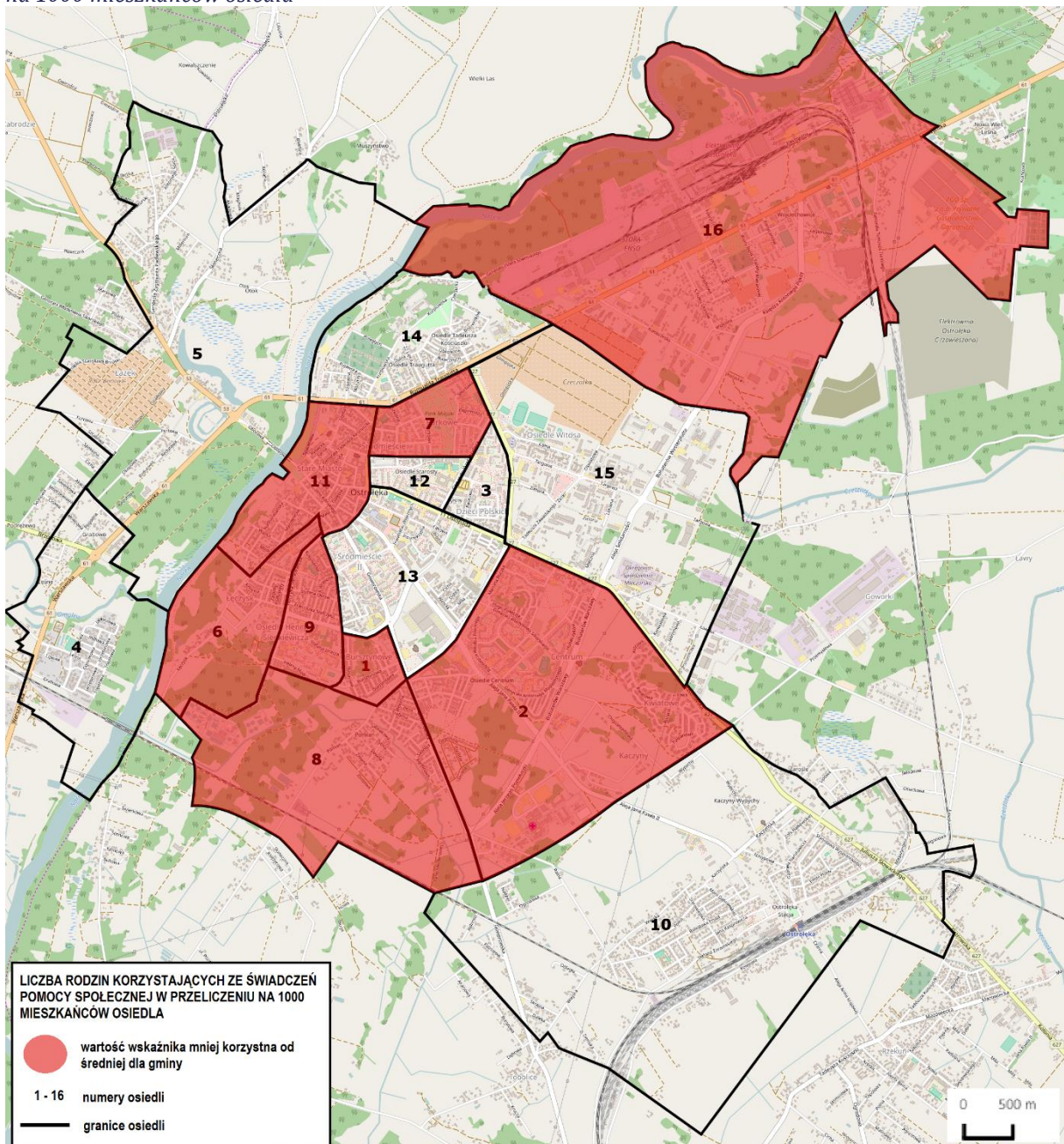
- osiedle Centrum (41,68 rodzin w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla);
- osiedle Łęczysk (41,46);
- osiedle Pomian (40,81);
- osiedle Stare Miasto (38,55).

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej łączy się również z występowaniem kilku, niezależnych od siebie czynników. W przypadku osiedla Wojciechowice, Sienkiewicza i Pomian nawarstwienie negatywnego zjawiska wiąże się z występowaniem mieszkań socjalnych, o czym wspomniano wcześniej. Występowanie problemu korzystania ze świadczeń pomocy społecznej łączy się także z istniejącym problemem bezrobocia. Niemożliwość zaspokojenia potrzeb materialnych, głównie przez mieszkańców osiedli Parkowe i Łęczysk, powoduje że korzystają oni z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie.

Na przeciwnym biegunie znalazło się osiedle Stacja, gdzie zaobserwowano najniższy udział rodzin korzystających z tychże świadczeń (20,96 rodzin w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla).

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla: średnia dla wszystkich wartości = 38,23

Rysunek 7. Kartogram dla W4 - Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

Źródło: opracowanie własne.

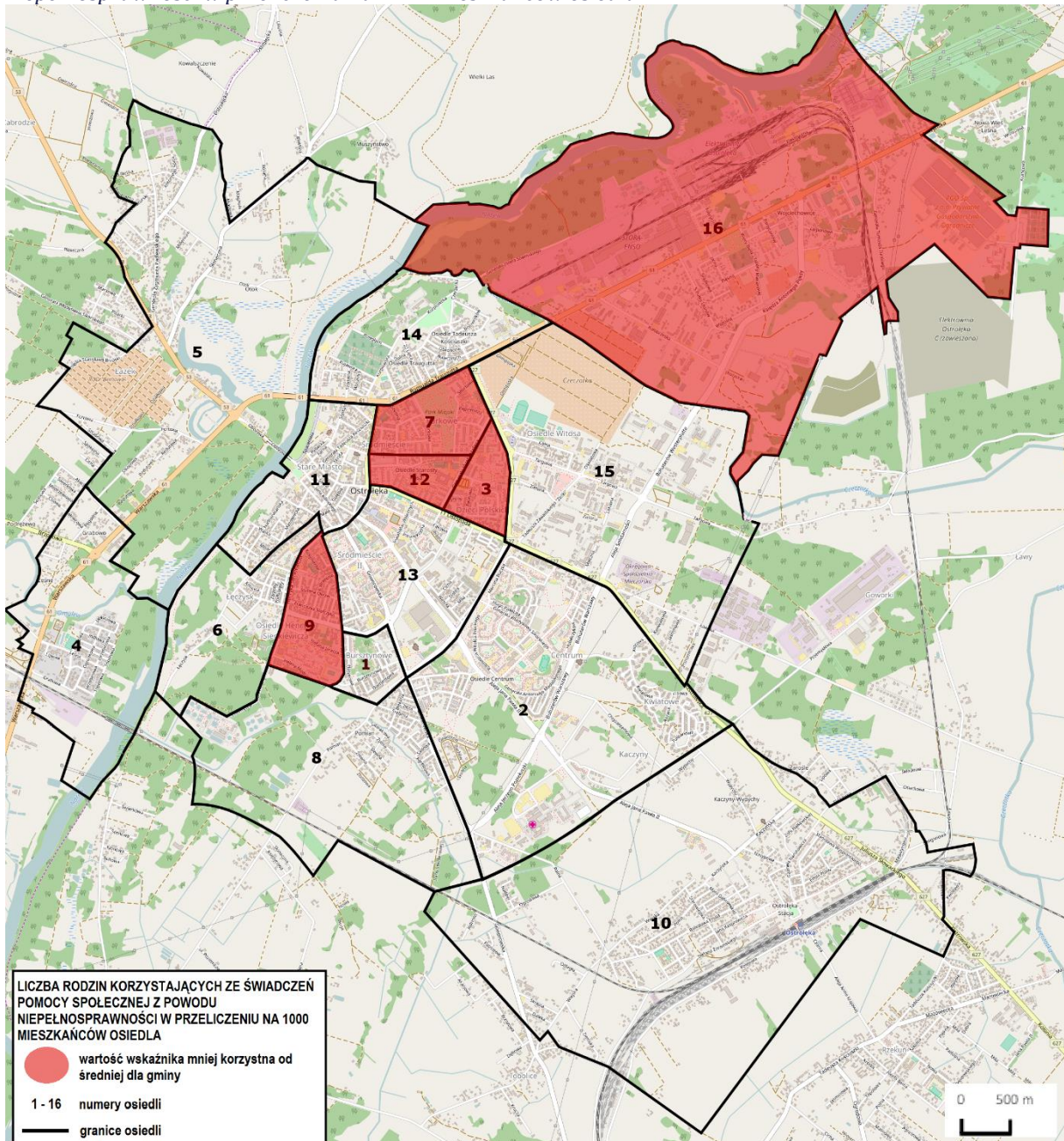
Wśród powodów pobierania świadczeń z pomocy społecznej wyróżnić można ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm czy niepełnosprawność. Najwięcej osób (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) pobiera świadczenia tego ostatniego powodu na terenie osiedla Wojciechowice (122,96 osób w przeliczeniu na każde 1000 mieszkańców tej jednostki podziału miasta). Wartości powyżej średniej dla wszystkich jednostek (**21,14**), charakteryzują również osiedla:

- Parkowe (44,24 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla);
- Starosty Kosa (30,73);
- Dzieci Polskich (27,59);
- Sienkiewicza (24,33).

Najmniejsza liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność zamieszkuje osiedle Traugutta (3,11 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla).

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla: średnia dla wszystkich wartości = 24,14

Rysunek 8. Kartogram dla W5 - Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

Źródło: opracowanie własne.

W celu zobrazowania nasilenia zjawiska korzystania z pomocy społecznej, poniżej zaprezentowano wskaźnik dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (analizie poddano dane za lata 2012 i 2015):

Tabela 5. W6 - Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015

Osiedle	Wskaźnik dynamiki zmian-rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej
Bursztynowe	0,97
Centrum	0,99
Dzieci Polskich	0,86
Leśne	1,03
Łazek	0,99
Łęczysk	1,09
Parkowe	0,78
Pomian	0,87
Sienkiewicza	0,94
Stacja	1,07
Stare Miasto	0,98
Starosty Kosa	1,09
Śródmieście	1,13
Traugutta	0,85
Witosa	0,99
Wojciechowice	0,74
ŚREDNIA DLA GMINY	0,96

Źródło: opracowanie własne.

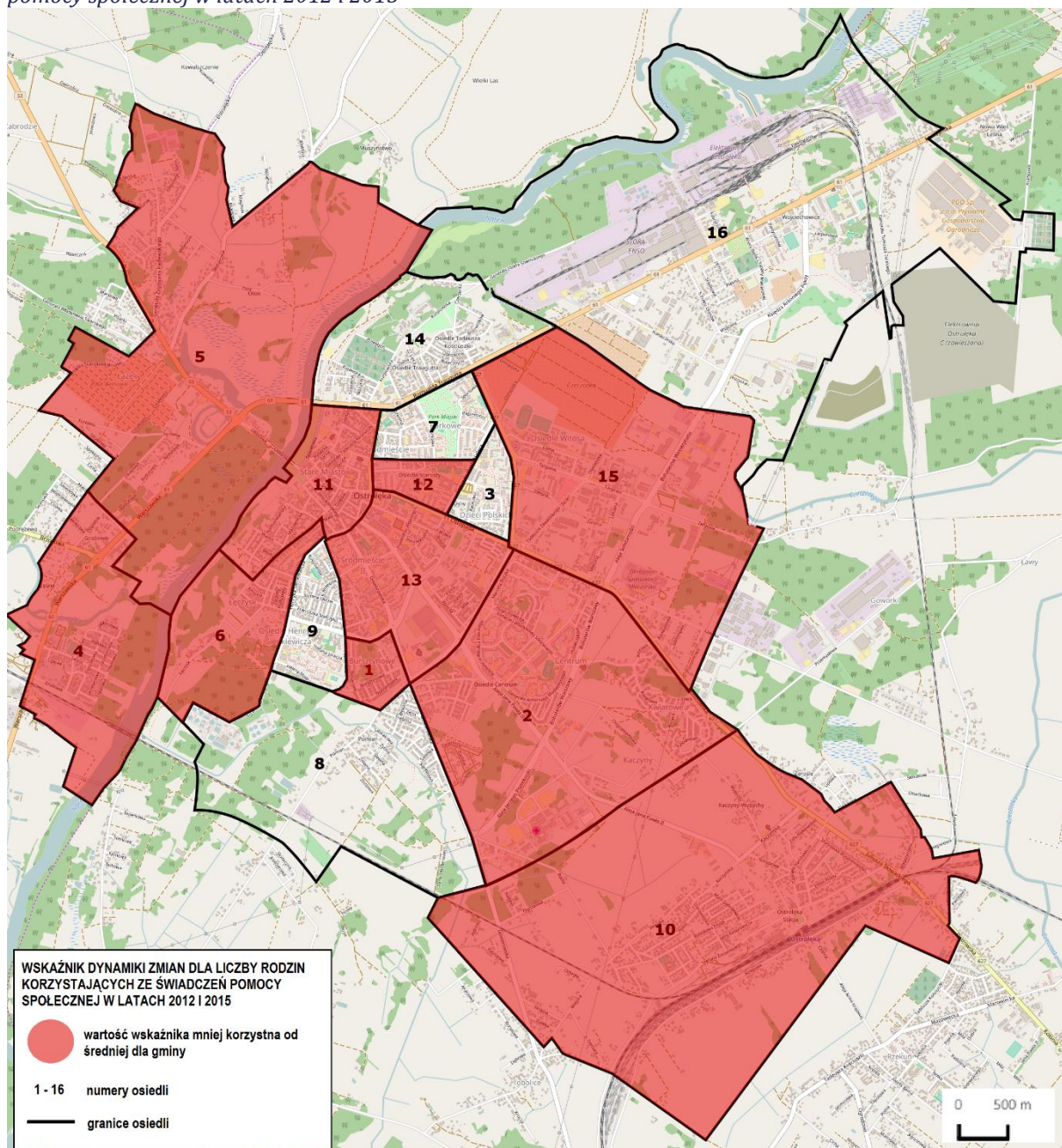
Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015: średnia dla wszystkich wartości = 0,96

Średnia wskaźnika dynamiki zmian dla osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015 wynosi 0,96. Wartości wyższe od średniej (co świadczy o kumulacji negatywnego zjawiska) odnotowano na terenie:

- Osiedla Bursztynowe (0,97);
- Osiedla Centrum (0,99);
- Osiedla Leśne (1,03);
- Osiedla Łazek (0,99);
- Osiedla Łęczysk (1,09);
- Osiedla Stacja (1,07);
- Osiedla Stare Miasto (0,98);
- Osiedla Starosty Kosa (1,09);

- Osiedla Śródmieście (1,13);
- Osiedla Witosa (0,99).

Rysunek 9. Kartogram dla W6 - Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015

Źródło: opracowanie własne.

W wyniku udzielanej pomocy społecznej realizowane są działania z zakresu zapewnienia podstawowych potrzeb osobom potrzebującym. Pomoc społeczna w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych odbywa się na podstawie:

- Orzekania o niepełnosprawności,
- Programu „Aktywny Samorząd”,
- Rehabilitacji społecznej i zawodowej,
- Wydawaniu ciepłych posiłków,
- Wolontariatu,
- Pracy socjalnej,

- Wydawania kart parkingowych,
- Skierowania do Krajowego Ośrodka Mieszkalno-Rehabilitacyjnego w Dąbku.

Zarówno dla osób niepełnosprawnych, jak i dla pozostałych osób potrzebujących, udzielanie pomocy społecznej skutkuje:

- Zapewnieniem podstawowego dochodu na poziomie interwencji socjalnej,
- Pomocą osobom i rodzinom o szczególnej sytuacji życiowej,
- Usamodzielnianiem jednostek wykluczonych społecznie,
- Przeciwdziałaniem skutkom patologii społecznych,
- Integrowaniem osób wykluczonych ze społeczeństwa.

Wysoka przestępczość

Przestępczość łączy się z zakłóceniem norm przyjętych przez społeczność lokalną oraz naruszeniem porządku prawnego. Problem przemocy i przestępczości na terenie Ostrołki odzwierciedla wskaźnik obrazujący liczbę rozbojów (w przeliczeniu na każde 1000 mieszkańców) na terenie poszczególnych jednostek podziału. Rozboje zdefiniowane zostały w Kodeksie Karnym w artykule 280:

Art. 280. § 1. Kto kradnie, używając przemocy wobec osoby lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Jeżeli sprawca rozboju posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działa w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3³.

Do największej (wyżej od średniej **0,26**) liczby rozbojów w przeliczeniu na każde 1000 mieszkańców doszło na terenie osiedli:

- Parkowe (0,82 rozboje w przeliczeniu na 1000 mieszkańców);
- Sienkiewicza (0,76);
- Leśne (0,67);
- Stare Miasto (0,38);
- Starosty Kosa (0,37);
- Centrum (0,31);
- Bursztynowe (0,30).

Zauważyć należy, że największe natężenie zjawiska występuje w obrębie osiedli: Parkowe, Sienkiewicza i Leśne, co związane jest po części z kumulacją innych problemów na tych terenach – przede wszystkim bezrobocia i uzależnienia od pobierania świadczeń z pomocy społecznej.

Tabela 6. W7 - Liczba rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

Osiedle	Liczba rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla
Bursztynowe	0,30
Centrum	0,31
Dzieci Polskich	0,00
Leśne	0,67
Łazek	0,00

Osiedle	Liczba rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla
Łęczysk	0,19
Parkowe	0,82
Pomian	0,13
Sienkiewicza	0,76
Stacja	0,06
Stare Miasto	0,38
Starosty Kosa	0,37
Śródmieście	0,24
Traugutta	0,00
Witosa	0,00
Wojciechowice	0,00
ŚREDNIA DLA GMINY	0,26

Źródło: opracowanie własne.

Głównymi przyczynami przestępczości, w tym rozbojów (Art. 280 Kodeksu Karnego) są zjawiska społeczno-ekonomiczne, mianowicie bezrobocie oraz ubóstwo. Pogorszenie sytuacji majątkowej i społecznej, będącej następstwem braku posiadania pracy zarobkowej stanowi czynnik bezpośrednio związany z występowaniem przestępczości. Izolacja społeczna jednostek determinuje pojawienie się zmian w sferze psychicznej osób popełniających przestępstwa, które aby poprawić swoją sytuację bytową decydują się na dokonanie czynów zabronionych. Jak wspomniano, jednym z powodów wysokiego poziomu przestępczości na terenie osiedli Sienkiewicza i Starosty Kosa jest znaczny odsetek osób bezrobotnych. Wiąże się to także z występowaniem na tych obszarach bloków socjalnych.

Brak zatrudnienia wpływa również bezpośrednio na obniżenie realnych dochodów społeczeństwa, co prowadzi do zjawiska ubóstwa. Narastający poziom ubóstwa może pchnąć jednostki do popełnienia czynów karalnych, które spowodują poprawę ich sytuacji majątkowej, co pośrednio przyczyni się również do poprawy statusu społecznego. Niemożliwość zaspokojenia własnych potrzeb materialnych staje się powodem wysokiej przestępczości przede wszystkim na osiedlach Bursztynowe, Leśne i Sienkiewicza.

Niedostateczne oświetlenie miejsc publicznych jest również istotnym czynnikiem wysokiej przestępczości. Im więcej dróg i ulic nie jest oświetlonych, tym mniejsza się poziom widoczności terenów (szczególnie w nocy), w konsekwencji wpływając na zmniejszenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców. Na terenie osiedla Centrum i Parkowe diagnozuje się znaczną liczbę punktów świetlnych wymagających remontu. Zła jakość oświetlenia potęguje występowanie aktów dewiacji, które wpływają na obniżenie komfortu i jakości życia mieszkańców poszczególnych osiedli. Ponadto ze względu na swoje położenie – os. Centrum jest w większym stopniu narażone na tego typu problemy, związane jest ze wzmożonym ruchem mieszkańców i osób odwiedzających, którzy przejeżdżają przez to osiedle aby załatwić sprawy urzędowe oraz zrobić zakupy w galeriach handlowych i sklepach wielkopowierzchniowych usytuowanych w bezpośrednim sąsiedztwie osiedla. Na os. Parkowym znajduje się Park Miejski, gdzie brak odpowiedniego oświetlenia sprzyja popełnianiu rozbojów.

Rozboje mogą być dokonywane również w wyniku zaburzeń psychologicznych jednostek wykluczonych społecznie. Czynniki środowiskowe i socjalizacja jednostek w równym stopniu wpływają na podejmowane przez przestępców decyzje o popełnieniu rozboju, co chęć poprawy

ich sytuacji materialnej. Zaburzenia w sprawnym funkcjonowaniu w społeczeństwie, które mogą determinować decyzję o popełnieniu rozboju, spowodowane są w dużym stopniu uzależnieniem od substancji psychoaktywnych (alkoholu i narkotyków).

Skutki przestępczości należy rozpatrywać na podstawie dwóch kryteriów. Pierwszym z nich są skutki, które odnoszą się do sfery społecznej, drugim natomiast bezpośrednie koszty związane z popełnianymi przestępstwami.

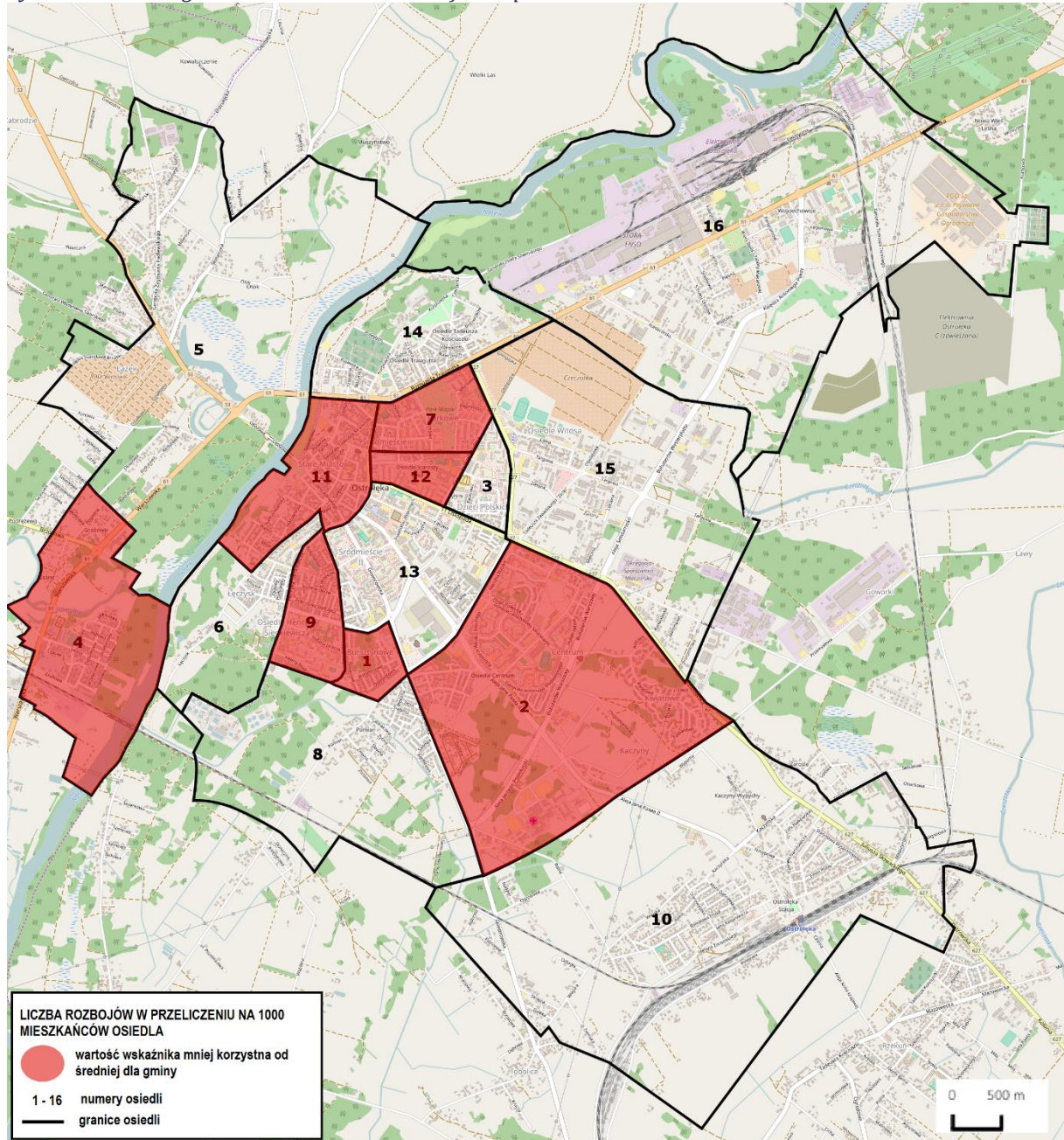
Jednostka poszkodowana w wyniku popełnionego rozboju posiada trwały uraz psychiczny, który może trwać u ofiary przez miesiące bądź lata. W wyniku informacji na temat popełnionego przestępstwa na danym terenie, zmniejsza się ogólny poziom poczucia bezpieczeństwa w lokalnym społeczeństwie. Brak poczucia bezpieczeństwa może przyczynić się natomiast do migracji zamożniejszej części społeczeństwa. Zmiana miejsca zamieszkania części ludności o wyższych zarobkach może spowodować dalszą degradację obszaru (brak zróżnicowania społecznego i równowagi). Brak poczucia bezpieczeństwa wpływa również bezpośrednio na obniżenie poziomu jakości życia mieszkańców.

Do efektów materialnych popełnionego rozboju, należy zaliczyć:

- Koszty zniszczonego mienia,
- Koszty programów resocjalizacyjnych i profilaktycznych,
- Koszty postępowania karnego,
- Koszty związane z poprawą bezpieczeństwa na danym terenie.

Liczba rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla: średnia dla wszystkich wartości = 0,26

Rysunek 10. Kartogram dla W7 - Liczba rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

Źródło: opracowanie własne.

Niska aktywność społeczna

Wskaźnikiem obrazującym aktywność społeczną mieszkańców Ostrołęki jest liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Najniższa (niższa od średniej **2,77**) liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla zarejestrowana jest na terenie osiedli:

- Bursztynowe (0,89);
- Centrum (1,69);
- Leśne (0,67);
- Łazek (0,40);
- Łęczysk (2,07);

- Pomian (0,92);
- Stacja (0,95);
- Stare Miasto (2,48).

Tabela 7. W8 - Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

Osiedle	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla
Bursztynowe	0,89
Centrum	1,69
Dzieci Polskich	2,91
Leśne	0,67
Łazek	0,40
Łęczysk	2,07
Parkowe	4,63
Pomian	0,92
Sienkiewicza	3,44
Stacja	0,95
Stare Miasto	2,48
Starosty Kosa	4,57
Śródmieście	3,57
Traugutta	3,63
Witosa	4,34
Wojciechowice	7,09
ŚREDNIA DLA GMINY	<u>2,77</u>

Źródło: opracowanie własne.

Miejsce rejestracji organizacji pozarządowej często związane jest z miejscem zamieszkania ich założycieli, dlatego niska liczba organizacji na danym obszarze może wskazywać na mniejszą aktywność społeczną. Przyczynami niskiej aktywności społecznej mieszkańców Ostrołęki mogą być:

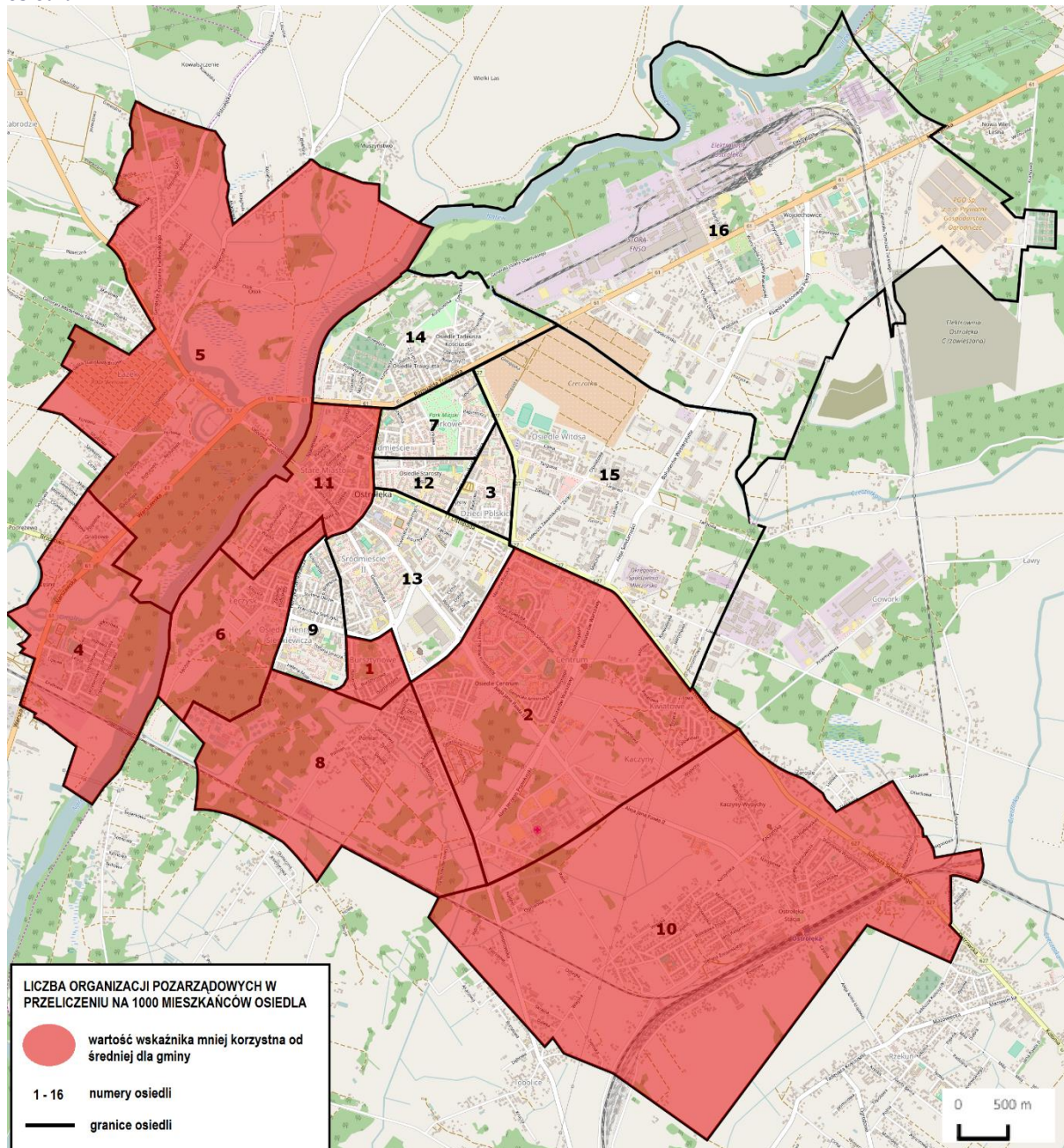
- brak czasu;
- brak pomysłu na zagospodarowanie wolnego czasu;
- brak wiedzy „od czego zacząć”;
- brak chęci do podejmowania tego rodzaju aktywności;
- brak zaufania do innych osób;
- brak wsparcia dla osób działających w organizacjach pozarządowych;
- konieczność rozwiązywania swoich własnych problemów.

Brak, bądź niskie zaangażowanie mieszkańców w sprawy publiczne skutkuje brakiem poznania ich rzeczywistych potrzeb i oczekiwań względem różnych publicznych przedsięwzięć.

Niski poziom aktywności mieszkańców wskazuje na niskie poczucie wspólnotowości lokalnej społeczności. Brak integracji i łączenia się mieszkańców w grupy nieformalne i formalne może sprzyjać powstawaniu zjawiska wykluczenia społecznego.

Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla: średnia dla wszystkich wartości = 2,77

Rysunek 11. Kartogram dla W8 - Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

Źródło: opracowanie własne

Starzenie się społeczeństwa

Kolejnym wskaźnikiem sfery społecznej, odzwierciedlającym występowanie w obrębie miasta negatywnego zjawiska jest liczba osób starszych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Proces ten wpływa na kondycję społeczno-gospodarczą miasta – spada aktywność społeczna, rośnie zaś liczba osób pobierających świadczenia i wymagających pomocy (świadczenia finansowe, ale także codzienna opieka, dostęp do lekarzy). Znaczny odsetek osób starszych wymaga dostosowania

do ich potrzeb nie tylko usług społecznych, ale także oferty kulturalnej czy infrastruktury publicznej.

Zdecydowanie największe natężenie problemu występuje na terenie osiedla Starosty Kosa (547,88 osób starszych przypadających na 1000 mieszkańców). Os. Starosty Kosa jest jednym starszych osiedli w mieście, na tym obszarze ruch związany z budową nowych bloków jest niższy niż na innych obszarach miasta, co może wpływać na niechęć zamieszkania na tym obszarze osób młodych. Stare budownictwo osiedla wiąże się z obniżonym standardem mieszkań, tj. nieodpowiednim rozmieszczeniem i funkcjonalnością pomieszczeń, małym metrażem, złym stanem przestrzeni wspólnych w budynkach. Ponadto brak udogodnień w postaci braku wind w budynkach wielorodzinnych, przydzielonych, strzeżonych miejsc parkingowych. Nieco niższa, lecz nadal przekraczająca średnią dla miasta (215,01) liczba osób występuje na terenie osiedli:

- Sienkiewicza (334,02);
- Wojciechowice (321,60);
- Łęczysk (250,28);
- Dzieci Polskich (245,83);
- Parkowe (342,92);
- Śródmieście (241,23);
- Pomian (220,35).

Tabela 8. W9 - Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

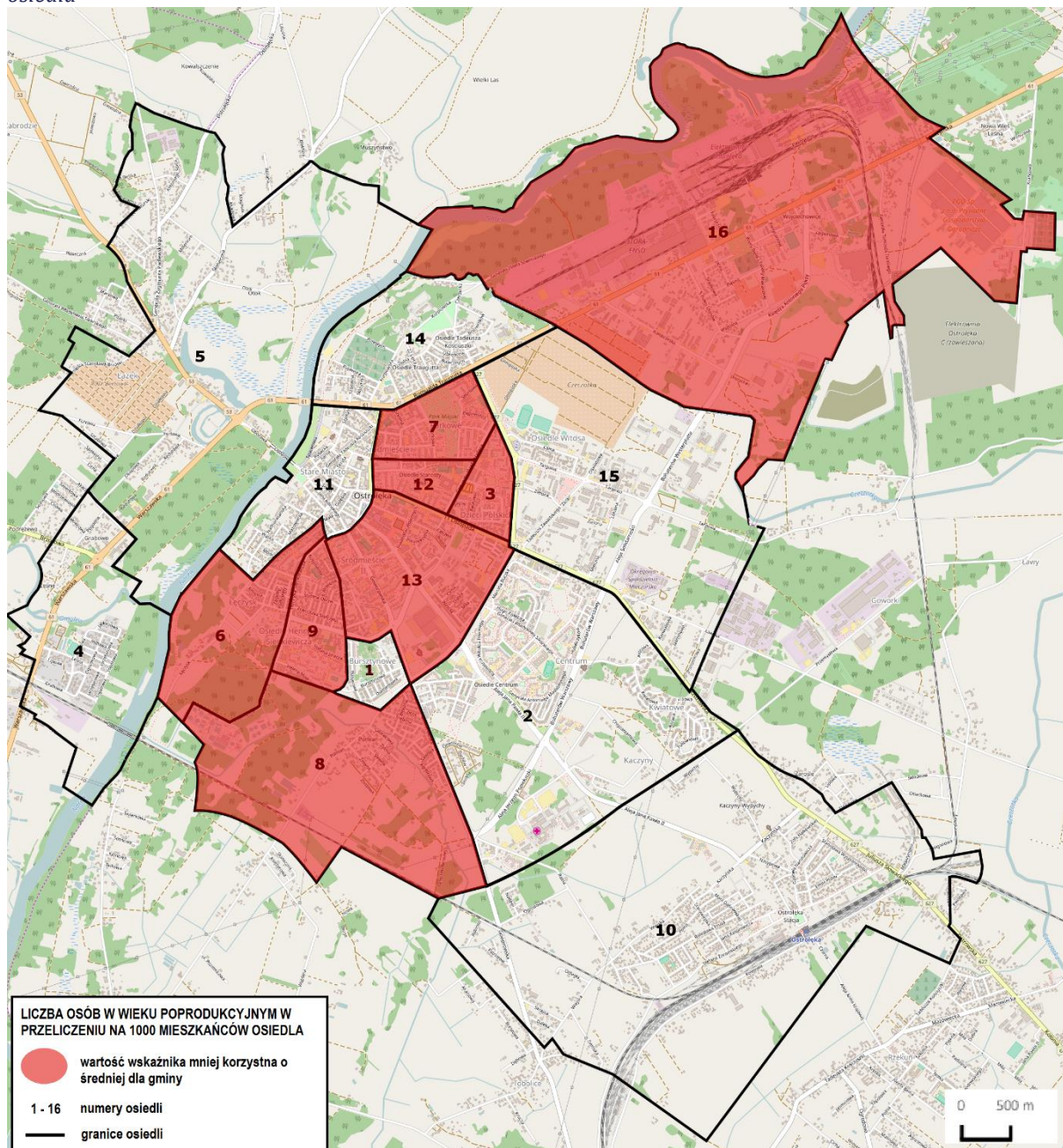
Osiedle	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla
Bursztynowe	198,02
Centrum	152,38
Dzieci Polskich	245,83
Leśne	72,79
Łazek	33,98
Łęczysk	250,28
Parkowe	342,92
Pomian	220,35
Sienkiewicza	334,02
Stacja	124,18
Stare Miasto	93,45
Starosty Kosa	547,88
Śródmieście	241,23
Traugutta	128,15
Witosa	133,11
Wojciechowice	321,60
ŚREDNIA DLA GMINY	215,01

Źródło: opracowanie własne.

Obszarem, gdzie liczba osób starszych przypadająca na 1000 mieszkańców jest najmniejsza, jest osiedle Łazek (33,98 osób).

Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla: średnia dla wszystkich wartości = 215,01

Rysunek 12. Kartogram dla W9 - Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

Źródło: opracowanie własne.

Wśród przyczyn występowania zjawiska starzenia się społeczeństwa wymienić można opóźnienie lub brak decyzji o macierzyństwie, małą liczbę urodzeń, migracje zarobowe młodych ludzi, a także rozwój medycyny i wydłużenie długości życia.

Zjawisko to generuje wiele problemów, wśród których można wymienić między innymi:

- obciążenie systemu opieki zdrowotnej;

- konieczność dostosowania oferty usług do potrzeb osób starszych;
- wysokie zapotrzebowanie na profesjonalistów posiadających kwalifikacje i umiejętności z zakresu ochrony zdrowia osób starszych.

3.3.Sfera gospodarcza

Niski stopień przedsiębiorczości

Jednym z kluczowych wskaźników gospodarczych jest liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla. Ze względu na fakt, iż na terenie miasta zdecydowaną większość stanowią małe podmioty (w tym przede wszystkim jednoosobowe) do określenia stopnia przedsiębiorczości zostały wykorzystane dotyczące liczby założonych działalności gospodarczych określonej na podstawie Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. W tym przypadku siedziba rejestracji działalności bardzo często jest tożsama z miejscem zamieszkania właściciela, dlatego wskaźnik ten świadczy o poziomie przedsiębiorczości lokalnej społeczności. Ponadto pokazuje wzrost lub regres, a także atrakcyjność danych terenów dla zewnętrznych inwestorów oraz lokalnych przedsiębiorców.

Najmniejsza liczba przedsiębiorstw przypadająca na 1000 mieszkańców osiedla, znajduje się na osiedlu Łazek (2,02). Poniżej średniej dla gminy (5,82) znalazły się także osiedla:

- Bursztynowe (4,00);
- Traugutta (4,41);
- Dzieci Polskich (4,64);
- Łęczysk (4,65);
- Sienkiewicza (4,67);
- Stacja (5,13);
- Pomian (5,54).

Obszarem o największej liczbie podmiotów gospodarczych jest osiedle Leśne (8,76). Zauważyć należy, że tereny centralne miasta charakteryzują się większą liczbą podmiotów (Stare Miasto, Starosty Kosa). Przyczyną tego jest przede wszystkim ich położenie, dostępność z innych obszarów miasta i wyposażenie w niezbędną infrastrukturę. Nieco słabszą przedsiębiorczością charakteryzują się mieszkańcy osiedli oddalonych od centrum (Łazek, Bursztynowe), położonych w południowej i południowo-zachodniej części jednostki. Jednocześnie należy dodać, że obszary o małej liczbie podmiotów gospodarczych charakteryzują się także niewielką liczbą organizacji pozarządowych, co świadczy o niskiej atrakcyjności terenów, ale także o niższym poziomie aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców tych obszarów.

W przypadku niektórych osiedli (przede wszystkim Dzieci Polskich, Łęczysk, Sienkiewicza) zauważyć należy, że mała liczba podmiotów gospodarczych koreluje z wysokim odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym, co stanowi przyczynę zjawiska kryzysowego. Jego skutkiem jest natomiast wysoka liczba bezrobotnych.

Tabela 9. W10 - Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

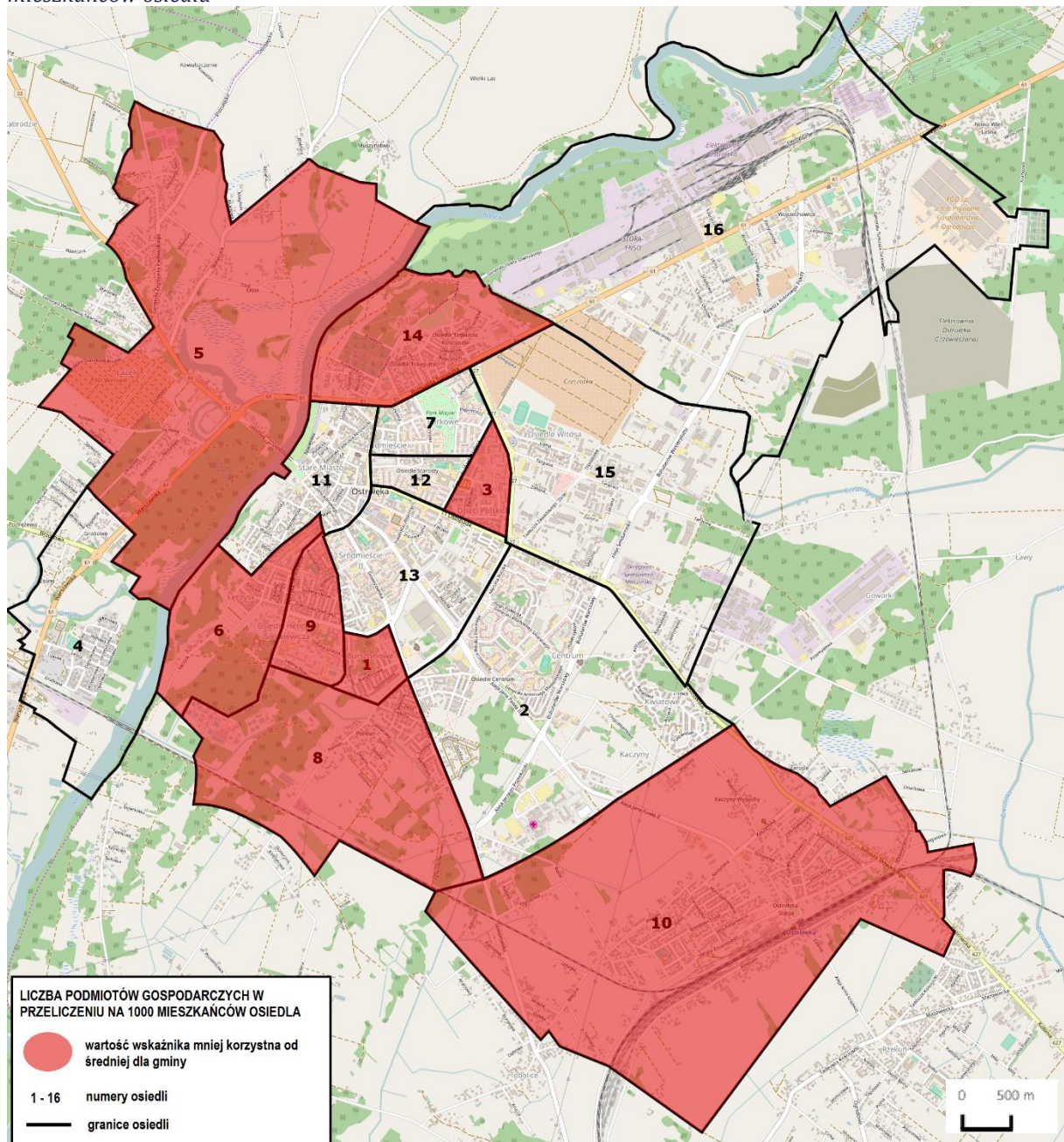
Osiedle	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla
Bursztynowe	4,00
Centrum	7,44
Dzieci Polskich	4,64
Leśne	8,76
Łazek	2,02

Osiedle	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla
Łęczysk	4,65
Parkowe	6,57
Pomian	5,54
Sienkiewicza	4,67
Stacja	5,13
Stare Miasto	7,50
Starosty Kosa	7,90
Śródmieście	6,87
Traugutta	4,41
Witosa	5,97
Wojciechowice	7,09
ŚREDNIA DLA GMINY	5,82

Źródło: opracowanie własne.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla: średnia dla wszystkich wartości = 5,82

Rysunek 13. Kartogram dla W10 - Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

Źródło: opracowanie własne.

Jednym z głównych czynników determinujących małą liczbę podmiotów gospodarczych na obszarze miasta Ostrołęka jest niedostateczny popyt na usługi i produkty generowany przez lokalną społeczność. Niskie dochody mieszkańców przyczyniają się do braku możliwości powstania przedsiębiorstw, oferujących lokalnej społeczności usługi i produkty o wyższej jakości.

Kolejną przyczyną małej liczby przedsiębiorstw jest niedostateczna liczba i powierzchnia terenów inwestycyjnych, zlokalizowanych na terenie miasta Ostrołęka. Dodatkowo, determinantą jest brak odpowiedniej bazy lokalowej, w której możliwe jest prowadzenie działalności.

Wspomniane przy omawianiu przyczyn bezrobocia niedopasowanie popytu i podaży pracy jest kolejnym czynnikiem przyczyniającym się do funkcjonowania na terenie miasta Ostrołęka małej liczby przedsiębiorstw. Brak dopasowania kwalifikacji potencjalnych pracobiorców w stosunku

do zapotrzebowania składanego przez pracodawców skutkuje brakiem rozwoju działalności przedsiębiorstw funkcjonujących obecnie na terenie miasta.

Czynnikiem ograniczającym poziom przedsiębiorczości są przepisy prawne, regulujące prowadzenie działalności gospodarczej. Przedsiębiorcy oraz organizacje zrzeszające pracodawców zwracają uwagę na brak przejrzystości niektórych przepisów prawa. Na terenie, na którym zdiagnozowano niską aktywność podmiotów gospodarczych, nie funkcjonuje żadna organizacja pozarządowa, która wspierałaby działania na rzecz rozwoju gospodarczego osiedli. Stowarzyszenia takie jak Ostrołęcki Ruch Wspierania Przedsiębiorczości, Stowarzyszenie Inicjatyw Gospodarczych i Edukacyjnych im. Karola Adamieckiego czy Ostrołęckie Forum Gospodarcze funkcjonują na terenie osiedla Wojciechowice i Śródmieścia, które cechują się wysokim udziałem firm w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Mała liczba działalności gospodarczych bezpośrednio oddziałuje na wysokość popytu na rynku pracy. Eliminując uwarunkowania strukturalne, wynikające z poziomu dopasowania kwalifikacji pracowników do bieżącego zapotrzebowania zgłaszanego przez pracodawców, mała liczba przedsiębiorstw zmniejsza szanse lokalnej społeczności na znalezienie pracy zarobkowej. Mała liczba miejsc pracy powoduje emigrację zarobkową ludności, zwłaszcza osób młodych.

3.4.Sfera techniczna

Brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych

Istotnym problemem na terenie miasta są pustostany, czyli opuszczone, zdegradowane obiekty publiczne, tereny pokolejowe czy budynki mieszkalne. Wskazane poniżej obiekty, będące własnością miasta i innych spółek, zostały opuszczone głównie ze względu na warunki techniczne, m.in. zniszczone elewacje, przeciekające dachy, zniszczona stolarkę okienną i drzwiową oraz duże straty ciepła. Obiekty publiczne przeniesione zostały w nowe miejsca, zaś budynki mieszkalne pozostały niewykorzystane, a mieszkańcy osiedlają się w innych, bardziej komfortowych lokalizacjach. Pustostany pozostają niewykorzystane, ponieważ ich remont wiąże się ze znacznymi kosztami, miasto nie ma też pomysłu na zagospodarowanie tych przestrzeni. Zestawienie tego typu obiektów znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 10. Lokalizacja pustostanów należących do Miasta i spółek Miasta

Osiedle	Adres
Parkowe	Gocłowskiego 7A
Stacja	Al. Jana Pawła II 119
	Al. Jana Pawła II 132
Traugutta	Traugutta 4
	Kurpiowska 8
	Plac gen. Józefa Bema 7A
	Mazowiecka 2
Stare Miasto	gen. Ludwika Bogusławskiego 4
	Kościuszki 32B
	gen. Tadeusza Kościuszki 29
	gen. Tadeusza Kościuszki 21
Wojciechowice	gen. Tadeusza Kościuszki 24-26
	I Armii Wojska Polskiego 40 (budynek przy Kultowni)
	Kołobrzeska 11

Źródło: opracowanie własne

Największą łączną powierzchnią pustostanów należących do Miasta i spółek Miasta występuje na terenie osiedla Stare Miasto (4845,78 m²). Wyższe niż średnia dla miasta wartości (1012,81 m²) odnotowano również na osiedlach Wojciechowice (2824,00 m²) i Stacja (6944,10 m²). Poniżej średniej znalazły się natomiast osiedla Parkowe (758,00 m²) i Traugutta (833,14 m²). Pozostałe jednostki nie posiadają żadnych pustostanów należących do Miasta i spółek Miasta.

Największą powierzchnię pustostanów odnotowano na terenie osiedla Stacja. Duży jego obszar stanowią tereny kolejowe, z którymi związana jest jednostka, co może zwiększać prawdopodobieństwo występowania pustostanów. Ponadto osiedle stanowi południową granicę miasta, zatem jego położenie i dostępność również mogą wpływać na brak zainteresowania obiektami. Drugim osiedlem, pod względem wielkości powierzchni pustostanów, jest Stare Miasto. W tym przypadku znaczna liczba opustoszałych budowli związana jest przede wszystkim

z ich wiekiem i długim okresem użytkowania, co przekłada się na niezadowalający stan techniczny. Ma to związek również z faktem, że w wyniku powstania centrów handlowych część lokali usługowo-handlowych upadła, obserwuje się powolne zamieranie Starego Miasta, co m.in. jest związane z przenoszeniem się życia społecznego właśnie do centrów handlowych.

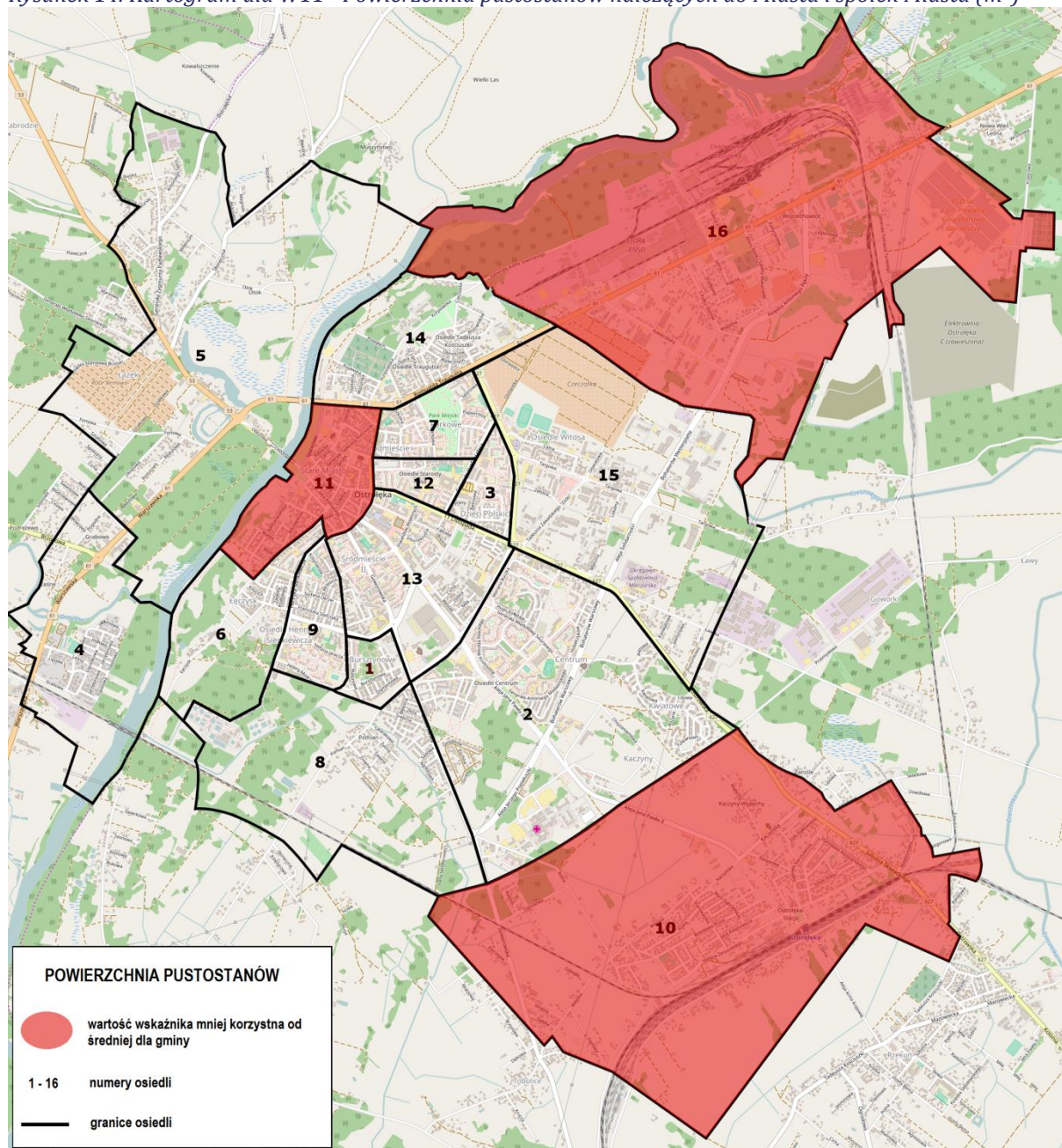
Tabela 11. W11 – Powierzchnia pustostanów należących do Miasta i spółek Miasta

Osiedle	Powierzchnia pustostanów [m ²]
Bursztynowe	0
Centrum	0
Dzieci Polskich	0
Leśne	0
Łazek	0
Łęczysk	0
Parkowe	758,00
Pomian	0
Sienkiewicza	0
Stacja	6944,10
Stare Miasto	4845,78
Starosty Kosa	0
Śródmieście	0
Traugutta	833,14
Witosa	0
Wojciechowice	2824,00
ŚREDNIA DLA GMINY	1012,81

Źródło: opracowanie własne.

Powierzchnia pustostanów należących do Miasta i spółek Miasta: średnia dla wszystkich wartości = 1012,81m²

Rysunek 14. Kartogram dla W11 - Powierzchnia pustostanów należących do Miasta i spółek Miasta (m²)

Źródło: opracowanie własne.

Organy nadzoru budowlanego wydają decyzję o zakazie użytkowania danego budynku w sytuacji, kiedy jego stan techniczny powoduje zagrożenie dla zdrowia lub życia jego użytkowników. Jest to główna przyczyna istnienia pustostanów.

Organy nadzoru budowlanego w sytuacji złego stanu technicznego budynku, często wydają opinię nt. elementów, które należy odrestaurować, aby móc powrócić do jego normalnego użytkowania. W sytuacji, gdy właściciel lokalu (miasto) nie posiada możliwości finansowych na remont budynku, bądź też nie wyraża takiej chęci, obiekt ulega dalszej degradacji.

Elewacja pustostanów znajduje się zazwyczaj w złym stanie technicznym, powodując spadek estetyki miejsca, w którym zlokalizowany jest nieużytkowany budynek. Budynki niezamieszkałe wykorzystywane są często przez osoby bezdomne. Zwłaszcza w czasie ochłódzeń, stanowią one schronienie przed warunkami pogodowymi. Pustostany powodują konflikty w sferze

właścicielskiej, często są one przedmiotem sporu między potencjalnymi właścicielami prywatnymi, a potencjalnymi właścicielami publicznymi.

Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym

Analizie w ramach sfery technicznej poddano także stan budynków, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, którymi zarządza Urząd Miasta. Jednak, ze względu na fakt, iż jednostka ta nie prowadzi oficjalnej dokumentacji w tej kwestii, na potrzeby rewitalizacji dokonano inwentaryzacji budynków. Pod uwagę wzięto następujące kryteria:

- Brak izolacji cieplnej ścian budynków;
- Brak izolacji cieplnej stropodachu;
- Bariery architektoniczne dla osób starszych, chorych i niepełnosprawnych (brak podjazdów, niedostosowane toalety, brak windy);
- Niezagospodarowana, zniszczona przestrzeń wokół budynku (zły stan chodników, charakteryzujący się ubytkami w nawierzchni, spękaniem, nierównościami płyt chodnikowych, brak pielęgnacji zieleni istniejącej, szpecące zakrzaczenia, niewystarczające oświetlenie - uszkodzone, niesprawne lampy, brak oświetlenia terenu).

Budynek uznano za zdegradowany w przypadku spełniania przez niego minimum jednego z kryteriów wskazanych powyżej.

Spośród wszystkich osiedli, zdecydowanie najwięcej zdegradowanych budynków będących własnością miasta, znajduje się na terenie osiedla Stare Miasto (8 budynków). Oprócz tego, wyższy niż średnia dla miasta (1,50) wskaźnik zdegradowanych budynków występuje na osiedlach:

- Wojciechowice (5);
- Stacja (4);
- Łazek (3);
- Łęczysk (3).

Największa liczba zdegradowanych budynków znajduje się na terenie Starego Miasta, jednej z najstarszych jednostek w obrębie Ostrołęki. Długoletnie użytkowanie budynków wpływa na ich stan techniczny, co powoduje stopniową degradację. Istotny jest w tej kwestii również wiek budynków, przestarzała infrastruktura wymaga bowiem dużych nakładów finansowych. W związku z powyższym remont obiektów jest często dla potencjalnych najemców mniej opłacalny niż wynajęcie młodszego budynku na terenie innego osiedla.

Tabela 12. W12 - Liczba zdegradowanych budynków należących do miasta

Osiedle	Liczba zdegradowanych budynków należących do miasta
Bursztynowe	0
Centrum	0
Dzieci Polskich	0
Leśne	1

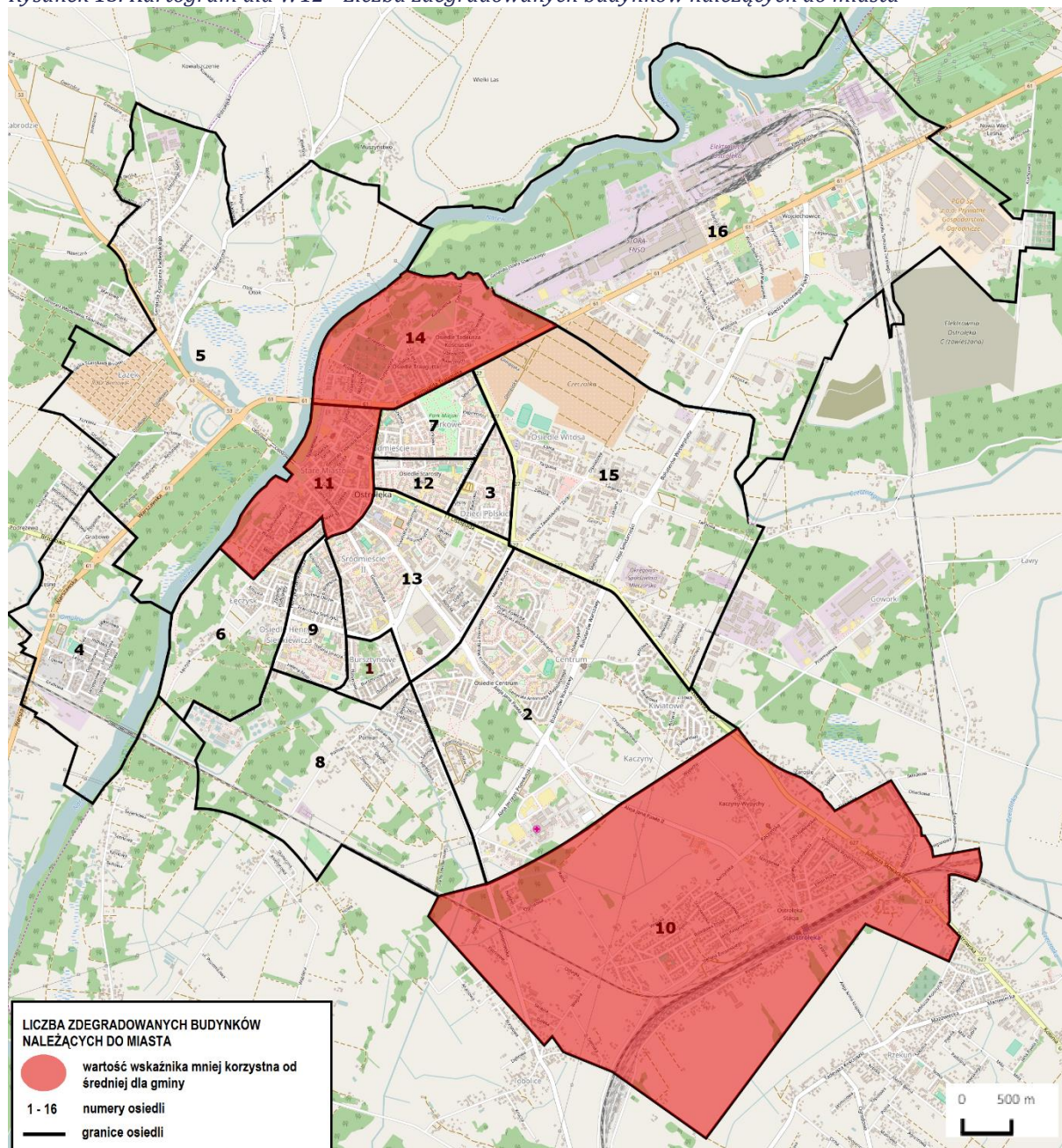
Osiedle	Liczba zdegradowanych budynków należących do miasta
Łazek	3
Łęczysk	3
Parkowe	0
Pomian	0
Sienkiewicza	0
Stacja	4
Stare Miasto	8
Starosty Kosa	0
Śródmieście	0
Traugutta	0
Witosa	0
Wojciechowice	5
ŚREDNIA DLA GMINY	1,5

Źródło: opracowanie własne.

Jeden budynek znajduje się także na terenie osiedla Leśne. Pozostałe obszary nie posiadają zdegradowanych budynków należących do miasta.

Liczba zdegradowanych budynków należących do miasta: średnia dla wszystkich wartości = 1,50

Rysunek 15. Kartogram dla W12 - Liczba zdegradowanych budynków należących do miasta

Źródło: opracowanie własne.

Część budynków, będących własnością miasta znajduje się w złym stanie technicznym. Za przyczyny tego zjawiska należy uznać brak środków na bieżącą modernizację budynków. Część infrastruktury wymaga remontu z powodu:

- nieszczelnych okien,
- klatek schodowych w złym stanie technicznym,
- nieszczelnych, przestarzałych pokryć dachowych,
- wysokiej energochłonności budynków,
- zniszczonej elewacji budynków,
- przestarzałej instalacji grzewczej,
- zawilgocenia murów,
- niesprawnych instalacji sanitarno-technicznych.

Budynki nie są również dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych.

Zły stan techniczny infrastruktury bardzo negatywnie wpływa na wizerunek miasta. Zdegradowane budynki zniechęcają do zatrzymania się w mieście na dłużej.

Jakość życia użytkowników zdegradowanych budynków znajduje się na niskim poziomie. Budynki znajdujące się w złym stanie technicznym są zazwyczaj zamieszkiwane przez osoby o najniższych zarobkach. Są to miejsca, w których nasilenie negatywnych zjawisk społecznych, jak ubóstwo, czy bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jest największa.

Dodatkowo, budynki te zamieszkiwane są często przez osoby starsze, które mimo braku dogodności, zmuszone są z powodu sytuacji finansowej w nich pozostać.

Zdegradowane budynki charakteryzują się wysokim poziomem energochłonności. Brak docieplenia elewacji, przestrzalne systemy grzewcze oraz nieodporne na warunki pogodowe dachy skutkują brakiem efektywności cieplnej.

3.5.Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną

Jednym ze wskaźników przestrzenno-funkcjonalnych jest liczba placów zabaw przypadających na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym. Place zabaw, wbrew powszechnemu przekonaniu, są bardzo potrzebną infrastrukturą, która, oprócz sfery zabawy, staje się miejscem włączenia dzieci do grup wtórnych, nauki nawiązywania relacji, integracji i wspólnego działania. By dbać o bezpieczeństwo najmłodszych, a także zachęcać dzieci do spędzania czasu na świeżym powietrzu, ważnym jest, by plac zabaw znajdował się blisko domu.

Żaden plac zabaw nie znajduje się na terenie Starego Miasta, osiedli Sienkiewicza, Starosty Kosa oraz Witosa.

Wskaźnik ten osiągnął wartość poniżej średniej dla miasta (**2,74** placów zabaw przypadających na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym) dla osiedli:

- Centrum (0,45);
- Dzieci Polskich (2,51);
- Parkowe (1,27);
- Stacja (2,02);
- Śródmieście (0,95).

Tabela 13. W13 - Liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym

Osiedle	Liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym
Bursztynowe	5,43
Centrum	0,45
Dzieci Polskich	2,51
Leśne	8,62
Łazek	3,30
Łęczysk	3,58
Parkowe	1,27
Pomian	2,90
Sienkiewicza	0,00

Osiedle	Liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym
Stacja	2,02
Stare Miasto	0,00
Starosty Kosa	0,00
Śródmieście	0,95
Traugutta	6,47
Witosa	0,00
Wojciechowice	6,34
ŚREDNIA DLA GMINY	<u>2,74</u>

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowanie najwięcej placów zabaw znajduje się na terenie osiedla Wojciechowice (2,36).

Liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym: średnia dla wszystkich wartości = 2,74

Zdecydowanie najwięcej placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wieku przedprodukcyjnym znajduje się na terenie osiedla Leśne (8,62). W wartościach bezwzględnych natomiast, największą liczbą placów zabaw charakteryzuje się osiedle Wojciechowice. Średnio na każde osiedle przypada 1 plac zabaw. Na terenie poszczególnych osiedli znajduje się następująca liczba tego typu obiektów:

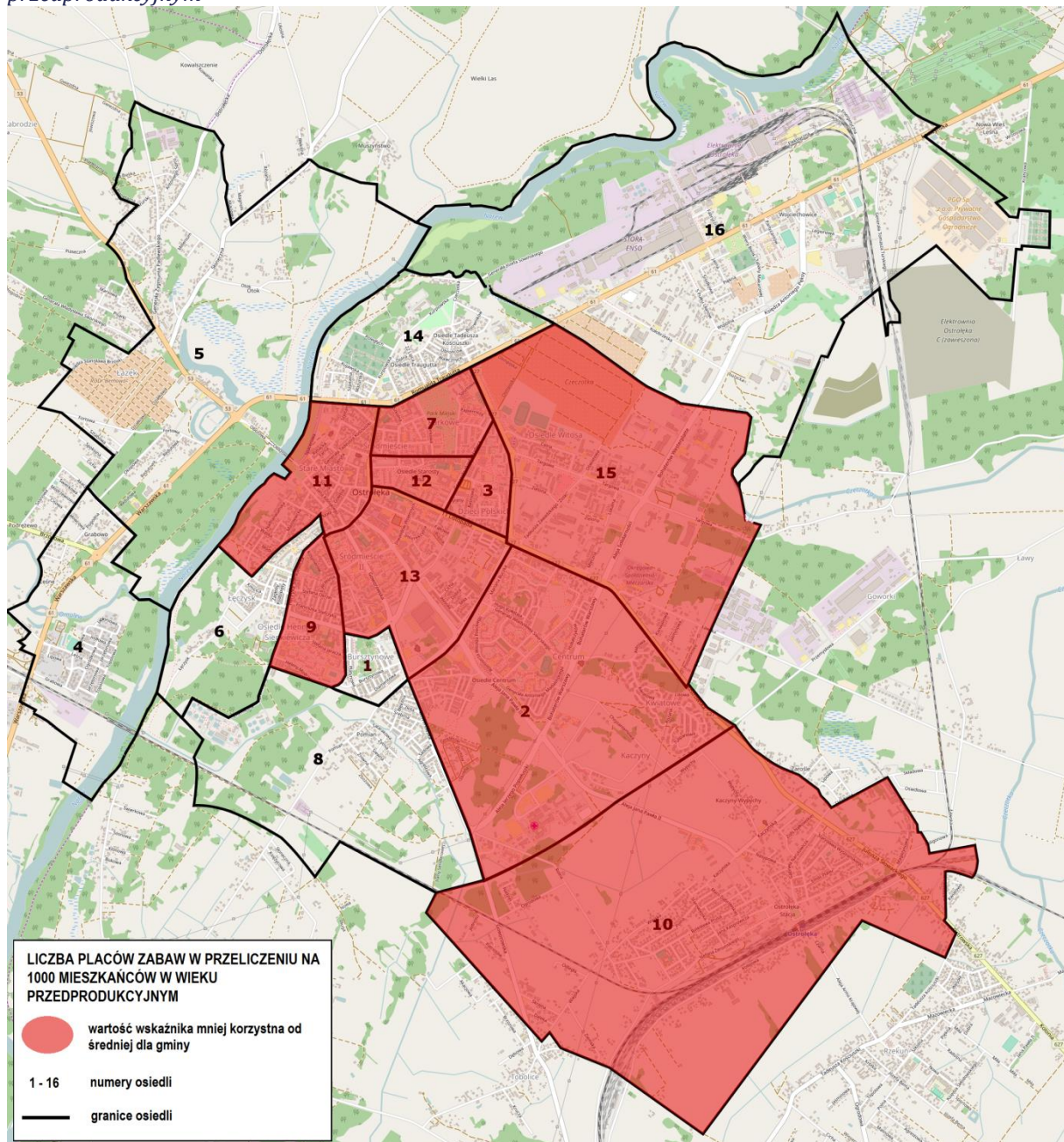
Tabela 14. Bezwzględna liczba placów zabaw na terenie poszczególnych osiedli

Osiedle	Bezwzględna liczba placów zabaw na terenie poszczególnych osiedli
Bursztynowe	1
Centrum	1
Dzieci Polskich	1
Leśne	1
Łazek	1
Łęczysk	1
Parkowe	1
Pomian	1
Sienkiewicza	0
Stacja	2
Stare Miasto	0
Starosty Kosa	0

Osiedle	Bezwzględna liczba placów zabaw na terenie poszczególnych osiedli
Śródmieście	1
Traugutta	2
Witosa	0
Wojciechowice	3

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 16. Kartogram dla W13 - Liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym

Źródło: opracowanie własne.

Mała liczba placów w mieście Ostrołęka determinowana jest wysokim poziomem degradacji miejskiej tkanki infrastrukturalnej. Przez lata pomijano kwestię inwestycji w infrastrukturę rekreacyjną dla dzieci w wielu obszarach miasta.

Brak środków na inwestycje infrastrukturalne stanowił jedną z głównych przyczyn zaniedbania zwiększania i odrestaurowywania bazy rekreacyjnej dla najmłodszych mieszkańców miasta. Z uwagi na inne priorytetowe działania, wydzielone w planach rozwoju miasta w poprzednich latach, obecnie w Ostrołęce znajduje się relatywnie niewiele placów zabaw.

Młodzież oraz dzieci nie posiadają odpowiednio dostosowanej infrastruktury, aby móc wspólnie spędzać czas, szczególnie dotkliwie jest to na terenie osiedla Sienkiewicza, które zamieszkuje duża liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, W wyniku małej liczby placów zabaw dzieci nie integrują się ze sobą. Brak infrastruktury rekreacyjnej skutkuje ograniczoną aktywnością fizyczną dzieci. W przypadku osiedli jak Starosty Kosa czy Stare Miasto, gdzie średnia wieku jest wyższa brak placu zabaw nie jest aż tak dotkliwy, w tym miejscach konieczne jest zapewnienie miejsc dla osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną jest liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla.

Siłownie zewnętrzne to publiczne miejsca rekreacji przeznaczone dla wszystkich mieszkańców. Siłownie „pod chmurką” składają się z ogólnodostępnych urządzeń fitness, które zamontowane są w parkach, przy placach zabaw lub na terenie innych przestrzeni wspólnych. Siłownie te mają wiele zalet:

- charakteryzują się wspomnianą ogólnodostępnością – z urządzeń korzystać mogą wszyscy mieszkańcy, zarówno osoby dorosłe, jak i młodzież i seniorzy;
- promują zdrowy i aktywny tryb życia – aktywność fizyczna korzystnie wpływa na stan zdrowia członków społeczności lokalnej;
- integrują mieszkańców – dzięki swojej dostępności, ulokowaniu na świeżym powietrzu oraz temu, że z siłowni jednocześnie korzystać może kilka osób, co tworzy okazję do nawiązywania znajomości i zacieśniania sąsiedzkich więzów.

W poniższej tabeli zaprezentowano liczbę urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców poszczególnych jednostek podziału miasta Ostrołęki:

Tabela 15. Liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

Osiedle	Liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla
Bursztynowe	2,66
Centrum	0,97
Dzieci Polskich	2,19
Leśne	5,39
Łazek	1,62
Łęczysk	3,77
Parkowe	1,96
Pomian	1,98
Sienkiewicza	4,12
Stacja	1,60

Osiedle	Liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla
Stare Miasto	0,00
Starosty Kosa	4,44
Śródmieście	3,56
Traugutta	4,15
Witosa	5,32
Wojciechowice	10,25
Średnia	<u>3,37</u>

Źródło: opracowanie własne.

Ani jedno urządzenie fitness nie znajduje się na terenie Starego Miasta.

Wskaźnik ten osiągnął wartość poniżej średniej dla miasta (3,37 urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla) dla osiedli:

- Bursztynowe (2,66);
- Centrum (0,97);
- Dzieci Polskich (2,19);
- Łazek (1,62);
- Parkowe (1,96);
- Pomian (1,98);
- Stacja (1,60).

Liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla: średnia dla wszystkich wartości = 3,37

Zdecydowanie najwięcej urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców znajduje się na terenie osiedla Wojciechowice (10,25). W wartościach bezwzględnych natomiast, największą liczbą zewnętrznych urządzeń fitness (21) charakteryzuje się osiedle Śródmieście. Poniżej zaprezentowano lokalizację i liczbę urządzeń fitness na poszczególnych osiedlach:

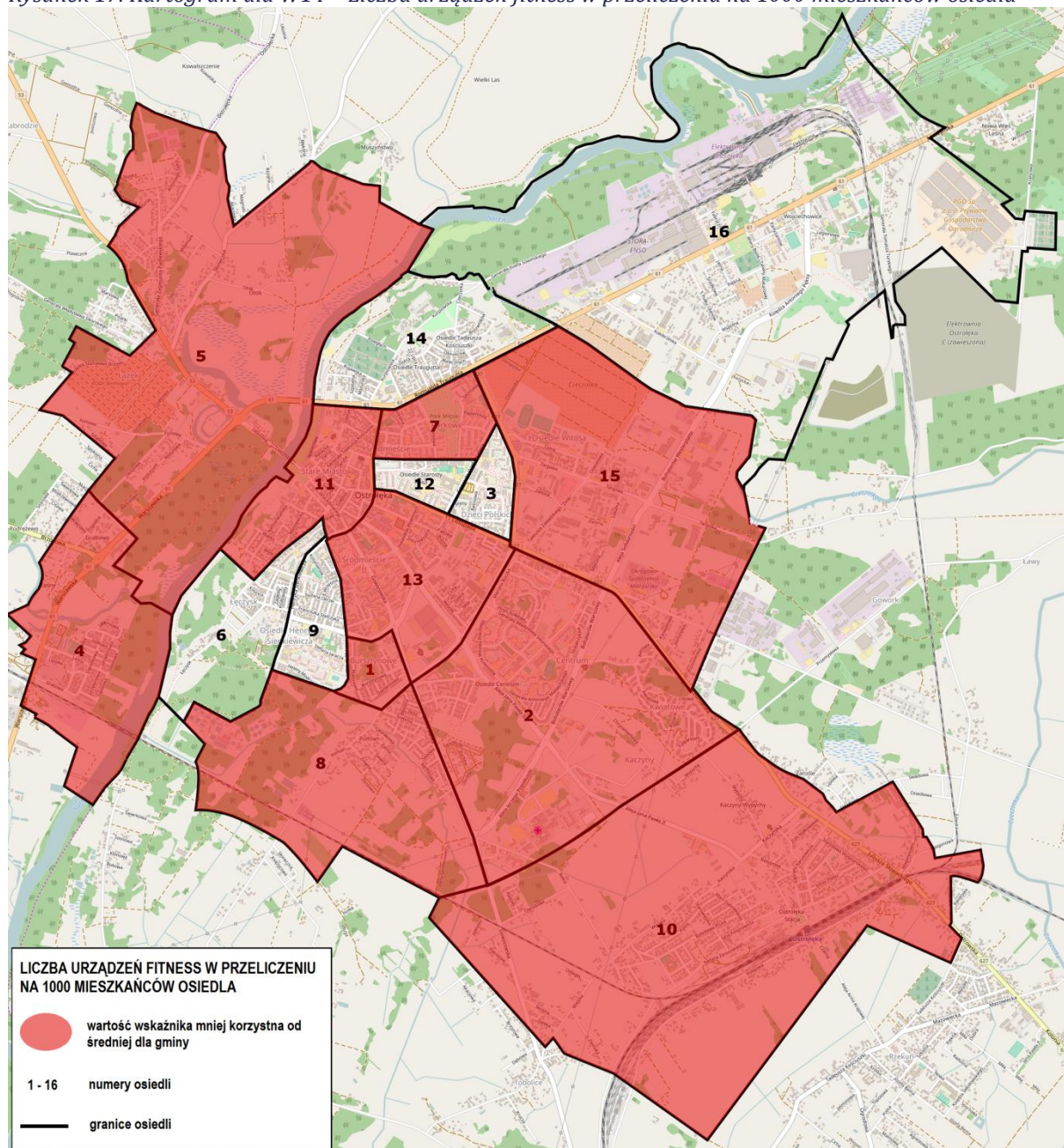
Tabela 16. Lokalizacja i liczba urządzeń fitness na terenie poszczególnych osiedli

Lokalizacja	Osiedle	Liczba zewnętrznych urządzeń fitness
Plac zabaw na os. Bursztynowym	Bursztynowe	3
Plac przy ul. Madalińskiego	Centrum	11
ul. Sikorskiego		
ul. Dzieci Polskich	Dzieci Polskich	4
Plac przy ul. Leśnej	Leśne	8
Plac przy ul. Fortowej	Łazek	8
ul. Sobieskiego	Łęczysk	5

Lokalizacja	Osiedle	Liczba zewnętrznych urządzeń fitness
Plac przy ul. Parkowej (Park Miejski)	Parkowe	6
ul. Pomian	Pomian	5
Plac przy ul. Modrzejewskiej	Sienkiewicza	10
Plac przy Szkole Podstawowej nr 6		
Plac przy ul. Lenartowicza	Stacja	9
Zespół Szkół nr 3		
Plac przy ul. Starosty Kosa	Starosty Kosa	6
ul. Hallera 12 (przy Gimnazjum nr 1)		
Plac przy ul. Gorbatowa	Śródmieście	21
ul. Goworowska		
ul. 11 Listopada 20 (przy ZSZ nr 1)		
Plac przy Hali Sportowo-Widowiskowej im. A. Gołasia	Traugutta	8
Plac przy ul. Witosa (obok hotelu MZOSTiIT)	Witosa	9
Plac przy ul. Bielik i Makarowej	Wojciechowice	13
Skwer przy ul. Partyzantów		
Park ul. Gałczyńskiego		
Plac przy ul. Krańcowej		
Brak	Stare Miasto	-

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 17. Kartogram dla W14 – Liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla

Źródło: opracowanie własne.

Negatywnymi skutkami braku urządzeń fitness na terenie osiedla mogą być niższa aktywność fizyczna mieszkańców osiedla, spędzanie czasu wolnego w domu (uboga oferta spędzania czasu wolnego) oraz brak impulsu do integracji między mieszkańcami (również tej międzypokoleniowej).

Brak siłowni zewnętrznej na terenie osiedla może być spowodowany brakiem odpowiednich terenów lub też błędnym założeniem, że tego typu obiekt nie jest potrzebny w miejscu, które zamieszkuje duża liczba osób w wieku poprodukcyjnym. W przypadku Starego Miasta, gdzie takiego miejsca nie ma odpowiednim placem mogłyby być nabrzeża Narwi, jednak ze względu na brak odpowiedniego zagospodarowania tych terenów obecnie jest to niemożliwe.

Deficyt lub niskiej jakości tereny publiczne

Tereny zieleni to *tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, pełniące funkcje publiczne, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, skwery.*

W Ostrołęce zlokalizowane są następujące tereny zieleni:

- **Na osiedlu Stacja:**
 - Skwer przy Placu Dworcowym o pow. 0,5151 ha;
 - Skwer przy ulicy Wyspiańskiego o pow. 0,4446 ha;
- **Na osiedlu Wojciechowice:**
 - Skwer im Dr Czesława Szczypka przy ul. I Armii Wojska Polskiego – o pow. 0,8024 ha;
 - Skwer przy ul. I Armii Wojska Polskiego – o pow. 0,7602 ha;
- **Na osiedlu Parkowe:**
 - Park Miejski przy ul. Traugutta o pow. 0,6827 ha;
- **Na osiedlu Sienkiewicza:**
 - Skwer przy ulicy Sobieskiego o pow. 0,3134 ha;
- **Na osiedlu Bursztynowe:**
 - Park miejski przy ul. Bursztynowej o pow. 3,6703 ha;
- **Na osiedlu Stare Miasto:**
 - Skwer im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego o pow. 0,2259 ha;
 - Skwer im. Dr Józefa Psarskiego o pow. 0,1456 ha;
 - Skwer im. Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego o pow. 0,2615 ha;
 - Pl. Gen. Józefa Bema o pow. 0,7547 ha;
- **Na osiedlu Śródmieście:**
 - Skwer przy ul. Brata Zenona Żebrowskiego – działka nr 52023 pow. 1,1925 ha.

Całkowity brak terenów zieleni urządzonej odnotowano natomiast na osiedlach:

- **Łazek** - najbliższe tereny zieleni (Skwer im. Dr Józefa Psarskiego) znajdują się w odległości **1,2 km** od centralnego punktu osiedla;
- **Leśne** - najbliższe tereny zieleni (Skwer przy ulicy Sobieskiego) znajdują się w odległości **1,5 km** od centralnego punktu osiedla;
- **Traugutta** - najbliższe tereny zieleni (Park Miejski przy ul. Traugutta) znajdują się w odległości **288 m** od centralnego punktu osiedla;
- **Łęczysk** - najbliższe tereny zieleni (Skwer przy ulicy Sobieskiego) znajdują się w odległości **567 m** od centralnego punktu osiedla;
- **Centrum** - najbliższe tereny zieleni (Skwer przy ul. Brata Zenona Żebrowskiego) znajdują się w odległości **915 m** od centralnego punktu osiedla;
- **Dzieci Polskich** najbliższe tereny zieleni (Park Miejski przy ul. Traugutta) znajdują się w odległości **390 m** od centralnego punktu osiedla;
- **Witosa** - najbliższe tereny zieleni (Park Miejski przy ul. Traugutta) znajdują się w odległości **1,2k m** od centralnego punktu osiedla;
- **Pomian** - najbliższe tereny zieleni (Park miejski przy ul. Bursztynowej) znajdują się w odległości **743 m** od centralnego punktu osiedla;
- **Starosty Kosa** - najbliższe tereny zieleni (Park Miejski przy ul. Traugutta) znajdują się w odległości **223 m** od centralnego punktu osiedla.

Pomimo występowania na poszczególnych obszarach znaczących terenów zieleni w większości przypadków obszary te są zaniedbane, wymagają prac modernizacyjnych i pielęgnacyjnych. Mimo

istniejącego potencjału mieszkańcy nie korzystają z tych terenów, gdyż nie są zagospodarowane zgodnie z ich potrzebami. Wskaźnikiem obrazującym występowanie terenów publicznych niskiej jakości jest udział zdegradowanych terenów zieleni w ogólnej powierzchni terenów zieleni na obszarze danego osiedla. Wartości wskaźnika dla poszczególnych jednostek podziału miasta prezentują się następująco:

Tabela 17. W15 – Udział zdegradowanych terenów zieleni w ogólnej powierzchni terenów zieleni (%)

Osiedle	Udział zdegradowanych terenów zieleni w ogólnej powierzchni terenów zieleni (%)
Bursztynowe	100,00
Centrum	0,00
Dzieci Polskich	0,00
Leśne	0,00
Łazek	0,00
Łęczysk	0,00
Parkowe	98,03
Pomian	0,00
Sienkiewicza	100,00
Stacja	100,00
Stare Miasto	74,27
Starosty Kosa	0,00
Śródmieście	0,00
Traugutta	0,00
Witosa	0,00
Wojciechowice	100,00
ŚREDNIA DLA GMINY	35,77

Źródło: opracowanie własne.

Udział zdegradowanych terenów zieleni w ogólnej powierzchni terenów zieleni: średnia dla wszystkich wartości = 35,77%

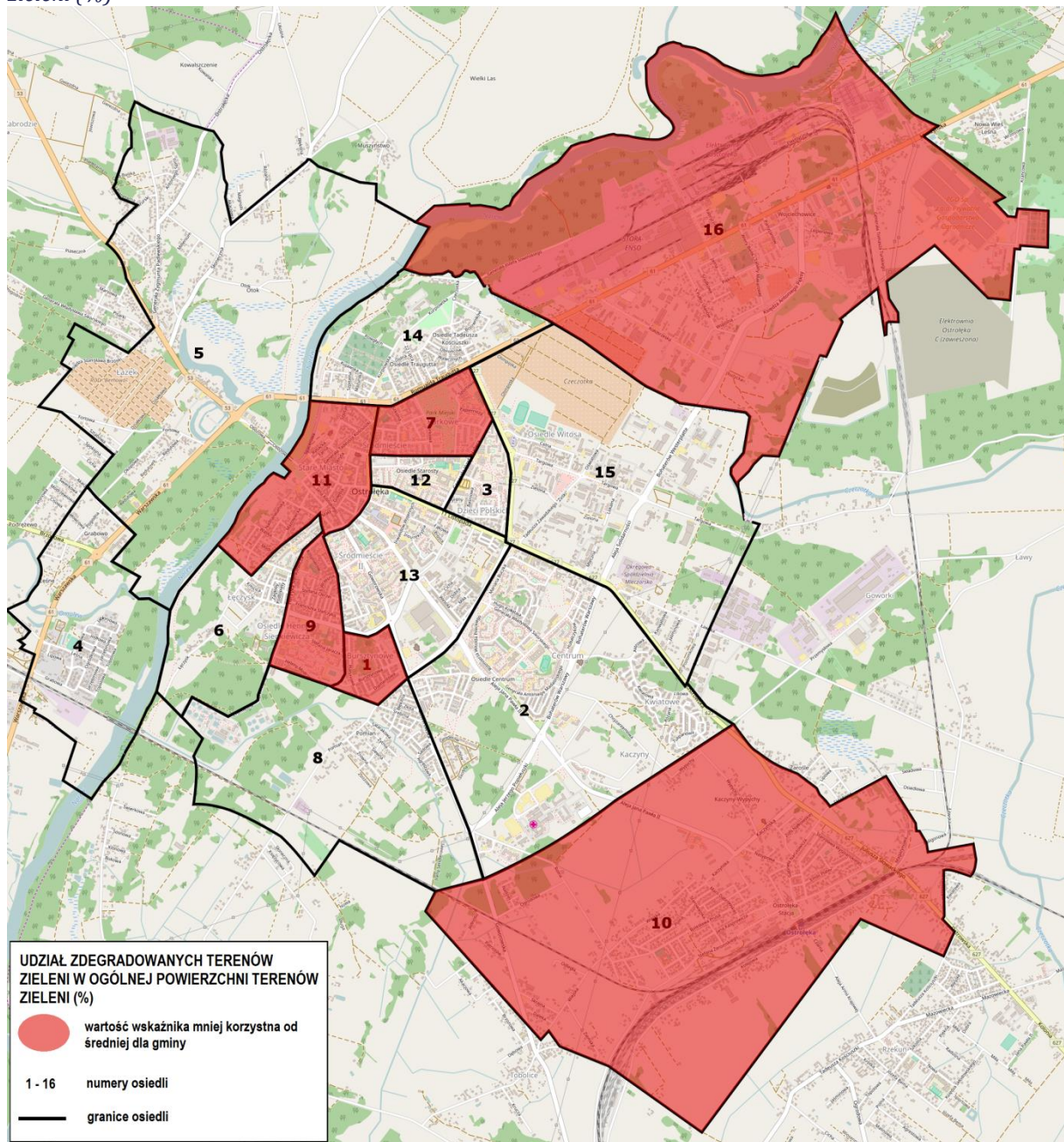
Udział zdegradowanych terenów zieleni w ogólnej powierzchni terenów zieleni wynosi 100% na terenie osiedli:

- **Bursztynowe;**
- **Sienkiewicza;**
- **Stacja;**
- **Wojciechowice.**

Wskaźnik ten osiągnął wartość powyżej średniej dla miasta (35,77%) dla osiedli:

- Parkowe (98,03%);
- Stare Miasto (74,27%).

Rysunek 18. Kartogram dla W15 – Udział zdegradowanych terenów zieleni w ogólnej powierzchni terenów zieleni (%)

Źródło: opracowanie własne.

Sytuacja ta spowodowana jest długoterminowym planem rozwoju miasta, w którym nie zostały uwzględniane zamiary modernizacji terenów zieleni. Miejsca integracji lokalnej społeczności, jakimi są skwery stanowią ważny element infrastruktury rekreacyjnej w mieście. Mała powierzchnia terenów zieleni w mieście czy też ich degradacja przyczyniają się do braku możliwości spotkań mieszkańców. Brak jest miejsc, w których można odpocząć na ławce po spacerze, bieganiu, czy też innej aktywności fizycznej. Tym bardziej, za zjawisko kryzysowe należy uznać sytuację, w której tereny zieleni są obecne na mapie miasta, jednak ich stan uniemożliwia czy też zniechęca mieszkańców do spędzania na ich przestrzeni czasu wolnego. Istotę dostępu do wysokiej jakości terenów zieleni potwierdzają również autorzy opracowania „Analizy przestrzenne w badaniach nad jakością życia w miastach”, którzy wskazują na: *Chęć utrzymania*

dostępu do przyrody jest uzasadniona korzyściami potwierdzonymi przez liczne badania: przebywanie wśród zieleni pozwala zredukować stres, zrelaksować się i przywrócić zdolność do koncentracji, parki, skwery i inne elementy zieleni mogą stanowić także miejsca kultywowania relacji społecznych, a drzewa przyuliczne pozwalają m.in. redukować uciążliwość hałasu i dają schronienie przed słońcem. Rozległe tereny zieleni z odpowiednią infrastrukturą stanowią także miejsca uprawiania sportu i aktywnego wypoczynku, co jest szczególnie ważne dla zdrowia i samopoczucia. Dostępność dużych parków o odpowiedniej jakości w pobliżu miejsca zamieszkania jest uważana za jeden z istotniejszych czynników miejskiej jakości życia⁴.

4

M.Czepkiewicz, P. Jankowski, *Analizy przestrzenne w badaniach nad jakością życia w miastach*, dostępne na: <http://pressto.amu.edu.pl/index.php/rpeis/article/view/936> [dostęp: 10.07.2017r.].

4. Identyfikacja obszarów kryzysowych

4.1. Obszar zdegradowany

Obszar zdegradowany wyznaczono na podstawie analizy wskaźnikowej. Tabela przedstawiona poniżej przedstawia zbiorcze zestawienie mierników wskaźnikowych użytych w delimitacji. Kolorem czerwonym oznaczone zostały wartości poniżej lub powyżej **średniej dla gminy**, w zależności od analizowanego wskaźnika.

Tabela 18. Lista mierników wskaźnikowych w delimitacji

Osiedle	W1	W2	W3	W4	W5	W6	W7	W8	W9	W10	W11	W12	W13	W14	W15
Bursztynowe	47,36	0,24	1,26	45,43	17,02	0,97	0,3	0,89	198,02	4,00	0	0	5,43	2,66	100,00%
Centrum	58,06	0,21	1,03	41,68	9,79	0,99	0,31	1,69	152,38	7,44	0	0	0,45	0,97	0,00%
Dzieci Polskich	160,25	0,15	1,39	37,51	27,59	0,86	0	2,91	245,83	4,64	0	0	2,51	2,19	0,00%
Leśne	36,4	0,24	1,33	29,54	7,41	1,03	0,67	0,67	72,79	8,76	0	1	8,62	5,39	0,00%
Łazek	23,87	0,38	0,77	31,32	6,88	0,99	0	0,4	33,98	2,02	0	3	3,30	1,62	0,00%
Łęczysk	87,95	0,23	3,3	41,46	21,49	1,09	0,19	2,07	250,28	4,65	0	3	3,58	3,77	0,00%
Parkowe	174,19	0,27	1,75	48,71	44,24	0,78	0,82	4,63	342,92	6,57	758	0	1,27	1,96	98,03%
Pomian	40,88	0,17	0,97	40,81	10,02	0,87	0,13	0,92	220,35	5,54	0	0	2,90	1,98	0,00%
Sienkiewicza	126,39	0,22	4,94	47,84	24,33	0,94	0,76	3,44	334,02	4,67	0	0	0,00	4,12	100,00%
Stacja	58,83	0,24	1,34	20,96	14,83	1,07	0,06	0,95	124,18	5,13	6944,1	4	2,02	1,60	100,00%
Stare Miasto	35,53	0,24	1,28	38,55	10,97	0,98	0,38	2,48	93,45	7,50	4845,78	8	0,00	0,00	74,27%
Starosty Kosa	165,72	0,24	4,25	36,77	30,73	1,09	0,37	4,57	547,88	7,90	0	0	0,00	4,44	0,00%
Śródmieście	59,87	0,26	1,14	30,2	19,92	1,13	0,24	3,57	241,23	6,87	0	0	0,95	3,56	0,00%
Traugutta	46,09	0,22	9,6	26,81	3,11	0,85	0	3,63	128,15	4,41	833,14	0	6,47	4,15	0,00%
Witosa	44,96	0,27	1,67	31,75	14,89	0,99	0	4,34	133,11	5,97	0	0	0,00	5,32	0,00%
Wojciechowice	146,61	0,33	2,53	62,27	122,96	0,74	0	7,09	321,6	7,09	2824	5	6,34	10,25	100,00%
Średnia dla gminy	82,06	0,25	2,41	38,23	24,14	0,96	0,26	2,77	215,01	5,82	1012,81	1,5	2,74	3,37	35,77%

Źródło: opracowanie własne.

Obszar zdegradowany wyznaczono na podstawie analizy wskaźnikowej. Jednak podstawą do wyznaczenia obszaru zdegradowanego było **nawarstwienie niekorzystnych zjawisk społecznych**, a dopiero w następnym kroku – **wystąpienie co najmniej jednego zjawiska kryzysowego w pozostałych sferach**. W tym celu w pierwszej kolejności obliczono liczbę przekroczeń zjawisk kryzysowych dla sfery społecznej, dla których kolejno obliczono średnią liczbę przekroczeń zjawisk kryzysowych dla sfery społecznej. Za obszary zdegradowane w sferze społecznej przyjęto takie, które charakteryzują się występowaniem nie mniej niż 4 wskaźników wartości poniżej średniej dla gminy

Poniżej przedstawiony schemat prezentuje powyższe wyliczenia z podziałem na jednostki urbanistyczne.

Rysunek 19. Delimitacja obszaru zdegradowanego

Osiedle	W1	W2	W3	W4	W5	W6	W7	W8	W9	Liczba przekroczeń zjawisk kryzysowych dla sfery społecznej	NAWARSTWIENIE NEGATYWNYCH ZJAWISK W SFERZE SPOŁECZNEJ
Bursztynowe	47,36	0,24	1,26	45,43	17,02	0,97	0,3	0,89	198,02	4	
Centrum	58,06	0,21	1,03	41,68	9,79	0,99	0,31	1,69	152,38	4	
Dzieci Polskich	160,25	0,15	1,39	37,51	27,59	0,86	0	2,91	245,83	3	
Leśne	36,4	0,24	1,33	29,54	7,41	1,03	0,67	0,67	72,79	3	
Łazek	23,87	0,38	0,77	31,32	6,88	0,99	0	0,4	33,98	3	
Łęczysk	87,95	0,23	3,3	41,46	21,49	1,09	0,19	2,07	250,28	6	
Parkowe	174,19	0,27	1,75	48,71	44,24	0,78	0,82	4,63	342,92	6	
Pomian	40,88	0,17	0,97	40,81	10,02	0,87	0,13	0,92	220,35	3	
Sienkiewiczza	126,39	0,22	4,94	47,84	24,33	0,94	0,76	3,44	334,02	6	
Stacja	58,83	0,24	1,34	20,96	14,83	1,07	0,06	0,95	124,18	2	
Stare Miasto	35,53	0,24	1,28	38,55	10,97	0,98	0,38	2,48	93,45	4	
Starosty Kosa	165,72	0,24	4,25	36,77	30,73	1,09	0,37	4,57	547,88	6	
Śródmieście	59,87	0,26	1,14	30,2	19,92	1,13	0,24	3,57	241,23	3	
Traugutta	46,09	0,22	9,6	26,81	3,11	0,85	0	3,63	128,15	1	
Witosa	44,96	0,27	1,67	31,75	14,89	0,99	0	4,34	133,11	2	
Wojciechowice	146,61	0,33	2,53	62,27	122,96	0,74	0	7,09	321,6	6	
Średnia dla gminy	82,06	0,25	2,41	38,23	24,14	0,96	0,26	2,77	215,01	3,88	

Źródło: opracowanie własne.

Następnie określono występowanie co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych,

- przestrzenno-funkcjonalnych,
- technicznych.

Tabela 19. Występowanie negatywnych zjawisk w innych sferach

osiedle	W10	W11	W12	W13	W14	W15	Występowanie przynajmniej jednego negatywnego zjawiska w innej sferze
Bursztynowe	4,00	0	0	5,43	2,66	100,00%	TAK
Centrum	7,44	0	0	0,45	0,97	0,00%	TAK
Łęczysk	4,65	0	3	3,58	3,77	0,00%	TAK
Parkowe	6,57	758	0	1,27	1,96	98,03%	TAK
Sienkiewicza	4,67	0	0	0,00	4,12	100,00%	TAK
Stare Miasto	7,50	4845,78	8	0,00	0,00	74,27%	TAK
Starosty Kosa	7,90	0	0	0,00	4,44	0,00%	TAK
Wojciechowice	7,09	2824	5	6,34	10,25	100,00%	TAK
Średnia dla gminy	5,82	1012,81	1,50	2,74	3,37	35,77%	

Źródło: opracowanie własne.

W celu weryfikacji analizy wskaźnikowej w poniższej tabeli wykazano jednoczesne występowanie kumulacji zjawisk negatywnych w sferze społecznej oraz jednej z: gospodarczej lub technicznej lub przestrzenno-funkcjonalnej.

Tabela 20. Kumulacja problemów z podziałem na sfery

Osiedle	SFERA SPOŁECZNA	SFERA GOSPODARCZA	SFERA TECHNICZNA	SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA
Bursztynowe	TAK	TAK	NIE	TAK
Centrum	TAK	NIE	NIE	TAK
Dzieci Polskich	NIE	TAK	NIE	TAK
Leśne	NIE	NIE	NIE	NIE
Łazek	NIE	TAK	TAK	TAK
Łęczysk	TAK	TAK	TAK	NIE

Osiedle	SFERA SPOŁECZNA	SFERA GOSPODARCZA	SFERA TECHNICZNA	SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA
Parkowe	TAK	NIE	NIE	TAK
Pomian	NIE	TAK	NIE	TAK
Sienkiewicza	TAK	TAK	NIE	TAK
Stacja	NIE	TAK	TAK	TAK
Stare Miasto	TAK	NIE	TAK	TAK
Starosty Kosa	TAK	NIE	NIE	TAK
Śródmieście	NIE	NIE	NIE	TAK
Traugutta	NIE	TAK	NIE	NIE
Witosa	NIE	NIE	NIE	TAK
Wojciechowice	TAK	NIE	TAK	TAK

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z powyższymi tabelami obszar zdegradowany tworzą osiedla:

Rysunek 20. Obszar zdegradowany Miasta Ostrołęki

Źródło: opracowanie własne.

Każda z jednostek tworzących obszar zdegradowany charakteryzuje się występowaniem co najmniej czterech zjawisk kryzysowych w sferze społecznej i przynajmniej jednego zjawiska negatywnego w pozostałych sferach. Podsumowanie wszystkich zjawisk kryzysowych dla obszaru zdegradowanego zaprezentowano poniżej.

Tabela 21. Podsumowanie obszaru zdegradowanego

OSIEDLE	CHARAKTERYSTYKA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO
Osiedle Bursztynowe	<p>Osiedle Bursztynowe - charakteryzuje się wyższą niż średnia dla wszystkich osiedli: liczbą rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, wartością wskaźnika dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015, udziałem zdegradowanych terenów zieleni w ogólnej powierzchni terenów zieleni. Analizowane problemy mogą być ze sobą powiązane i wszystkie mogą prowadzić do występowania zjawiska wykluczenia społecznego. Zaobserwowano współwystępujące problemy długotrwałego bezrobocia, przestępczości oraz pobierania świadczeń społecznych. Ponadto mieszkańcy spotykają się ze zdegradowaną przestrzenią terenów zieleni co znacząco obniża ich poziom życia.</p> <p>Wartość niższą niż średnia uzyskały wskaźniki: liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla. Wskaźniki te wskazują na współwystępowanie problemów w kilku sferach jednocześnie - zaobserwowano niski poziom uczestnictwa w życiu społecznym, brak odpowiedniej infrastruktury zapewniającej szeroki wachlarz sposobów spędzania czasu wolnego oraz niski poziom przedsiębiorczości. Wszystkie te zjawiska prowadzić mogą do występowania wykluczenia społecznego.</p>

OSIEDLE	CHARAKTERYSTYKA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO
Osiedle Centrum	<p>Osiedle Centrum - charakteryzuje się wyższą niż średnia dla wszystkich osiedli: liczbą rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015. Analizowane problemy mogą być ze sobą powiązane, ponieważ niższy standard życia często powoduje negatywne zachowania społeczne zarówno wśród młodzieży, jak i pozostałych członków rodziny. Przyczynami występowania takich problemów jest przede wszystkim wykluczenie społeczne oraz niechęć do spędzania czasu wolnego w przystosowanych do tego miejscach integracji społecznej.</p> <p>Wartość niższą niż średnia uzyskały wskaźniki: liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym. Zaobserwowano niską aktywność społeczną mieszkańców. Może być to powiązane z sytuacją kryzysową w sferze przestrzenno-funkcjonalnej – niedostateczna liczba miejsc rekreacji zarówno dla dzieci, jak i dla osób starszych sprzyja na brak integracji oraz aktywizacji mieszkańców.</p>
Osiedle Łęczysk	<p>Osiedle Łęczysk - charakteryzuje się wyższą niż średnia dla wszystkich osiedli: liczbą bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą zdegradowanych budynków należących do miasta, wartością wskaźnika dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015, wartością wskaźnika dynamiki zmian dla liczby osób długotrwale bezrobotnych w latach 2012 i 2015. Na osiedlu dostrzeżono wysoką liczbę osób pobierających świadczenia społeczne oraz wysoki wskaźnik bezrobocia, co znacznie pogłębia wykluczenie społeczne mieszkańców analizowanego obszaru. Wraz z tymi problemami często występuje wykluczenie społeczne, wycofanie z życia społecznego i kulturalnego, brak chęci na poprawę własnej sytuacji życiowej, alkoholizm itd. Na estetykę osiedla wpływają natomiast zdegradowane budynki. Ich stan techniczny zagraża mieszkańcom, nie pozwala również na pełne wykorzystanie ich przestrzeni.</p> <p>Wartość niższą niż średnia uzyskały wskaźniki: liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla. Na terenie osiedla zaobserwowano współwystępowanie zjawisk kryzysowych w sferze społecznej i gospodarczej. Mieszkańcy jednostki podziału charakteryzują się niską aktywnością społeczną oraz niskim poziomem przedsiębiorczości. Oba te zjawiska prowadzić mogą do występowania wykluczenia społecznego.</p>
Osiedle Parkowe	<p>Osiedle Parkowe - charakteryzuje się wyższą niż średnia dla wszystkich osiedli: liczbą bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą bezrobotnych bez kwalifikacji w przeliczeniu na liczbę bezrobotnych ogółem, liczbą rodzin</p>

OSIEDLE	CHARAKTERYSTYKA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO
<p style="text-align: center;">Osiedle Sienkiewicza</p>	<p>korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, udziałem zdegradowanych terenów zieleni w ogólnej powierzchni terenów zieleni. Największym problemem osiedla jest wysokie bezrobocie, które dotyczy w szczególności osób bez kwalifikacji zawodowych, co znaczenie utrudnia wejście na lokalny rynek pracy. Przyczynami występowania tego zjawiska są ograniczenie zatrudnienia, przenoszenie miejsc pracy do większych aglomeracji lub niechęć do podejmowania pracy, ze względu na inne źródło dochodu, tj. pomoc społeczna. Obszar charakteryzuje się także wyższym wskaźnikiem osób w wieku poprodukcyjnym co świadczy o niekorzystnych zmianach demograficznych i starzeniu się społeczeństwa. Wykluczenie społeczne natomiast, związane z przyjmowaniem świadczeń społecznych może powodować wyższy wskaźnik aktów rozbójniczych.</p> <p>Wartość niższą niż średnia uzyskały wskaźniki: liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym, liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla. Osiedle to charakteryzuje się brakiem infrastruktury sprzyjającej integracji (również międzypokoleniowej) mieszkańców, aktywnemu spędzaniu czasu wolnego oraz podejmowaniu aktywności fizycznej.</p> <p>Osiedle Sienkiewicza - charakteryzuje się wyższą niż średnia dla wszystkich osiedli: liczbą bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, wartością wskaźnika dynamiki zmian dla liczby osób długotrwale bezrobotnych w latach 2012 i 2015. Problemy społeczne mogą przyczyniać się do pogłębiania zjawiska wykluczenia społecznego na danym obszarze. Bezrobocie, ubóstwo (wysoka liczba przyznawanych świadczeń) i niepełnosprawność to zjawiska złożone, których przyczyn należy upatrywać przede wszystkim w postawie mieszkańców, tj. bierności, pasywności i braku chęci podjęcia działań w celu poprawy własnej sytuacji życiowej. Wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym świadczy natomiast o niekorzystnej sytuacji demograficznej i występowaniu zjawiska starzenia się społeczeństwa, co generuje kolejne potrzeby lokalnej społeczności.</p> <p>Wartość niższą niż średnia uzyskały wskaźniki: liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym oraz liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla. Osiedle charakteryzuje się niskim poziomem przedsiębiorczości, co może doprowadzić do braku rozwoju gospodarczego terenu, a w konsekwencji pogłębianiu się zjawiska bezrobocia i ubóstwa. Teren ten nie jest przyjazny dzieciom i ich rodzicom – na osiedlu nie ma</p>

OSIEDLE	CHARAKTERYSTYKA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO
Osiedle Stare Miasto	<p>placów zabaw co uniemożliwia podejmowanie aktywności fizycznej oraz spędzanie czasu wolnego za pośrednictwem różnorodnych form w najbliższym otoczeniu.</p> <p>Osiedle Stare Miasto - charakteryzuje się wyższą niż średnia dla wszystkich osiedli: liczbą rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą zdegradowanych budynków należących do miasta, powierzchnią pustostanów, wartością wskaźnika dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015. Wykluczenie społeczne to przyczyna większej liczby aktów rozbójniczych na analizowanym obszarze. Problem jest także związany z niższym standardem życia, który z kolei spowodowany jest większą liczbą rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. To natomiast może przekładać się na estetykę budynków, ze względu na brak funduszy na modernizację i remonty.</p> <p>Wartość niższą niż średnia uzyskały wskaźniki: liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym, liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla oraz liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla. Osiedle to charakteryzuje się brakiem infrastruktury sprzyjającej integracji (również międzypokoleniowej) mieszkańców, aktywnemu spędzaniu czasu wolnego oraz podejmowaniu aktywności fizycznej. Potwierdzeniem tej tezy jest niska aktywność społeczna mieszkańców tej jednostki podziałów.</p>
Osiedle Starosty Kosa	<p>Osiedle Starosty Kosa - charakteryzuje się wyższą niż średnia dla wszystkich osiedli: liczbą bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, wartością wskaźnika dynamiki zmian dla liczby osób długotrwale bezrobotnych w latach 2012 i 2015 oraz wartością wskaźnika dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015. Proces „starzenia się” społeczeństwa może być przyczyną pozostałych problemów społecznych na analizowanym obszarze. Większa liczba osób korzystających ze świadczeń przyczynia się do pogłębiania zjawiska wykluczenia społecznego i braku samowystarczalności ekonomicznej ludności. Niewielka liczba organizowanych zajęć dla osób wykluczonych może natomiast stanowić przyczynę wysokiej liczby aktów rozbójniczych.</p> <p>Wartość niższą niż średnia uzyskał wskaźnik: liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym. Teren ten nie jest przyjazdy dzieciom i ich rodzicom – na osiedlu nie ma placów zabaw co uniemożliwia podejmowanie aktywności fizycznej oraz spędzanie czasu wolnego za pośrednictwem różnorodnych form w najbliższym otoczeniu.</p>
Osiedle Wojciechowice	<p>Osiedle Wojciechowice - charakteryzuje się wyższą niż średnia dla wszystkich osiedli: liczbą bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą bezrobotnych bez kwalifikacji w przeliczeniu na liczbę bezrobotnych ogółem, liczbą rodzin</p>

OSIEDLE	CHARAKTERYSTYKA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO
	<p>korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla, liczbą zdegradowanych budynków należących do miasta, wartością wskaźnika dynamiki zmian dla liczby osób długotrwale bezrobotnych w latach 2012 i 2015, udziałem zdegradowanych terenów zieleni w ogólnej powierzchni terenów zieleni (%) oraz powierzchnią pustostanów. Osiedle charakteryzuje się wysoką kumulacją zjawisk negatywnych, których przyczyny są ze sobą powiązane, ponieważ zarówno bezrobocie, jak i ubóstwo mogą być zjawiskiem pogłębiającym kolejne problemy społeczne (alkoholizm, brak chęci do zmiany sytuacji życiowej itd.). Skutkiem natomiast jest ubożenie społeczeństwa oraz występowanie zjawisk patologicznych na analizowanym obszarze.</p>

Źródło: opracowanie własne.

Łącznie obszar zdegradowany zamieszkuje 27153 osób, co stanowi 51,16% mieszkańców gminy i zajmuje obszar 1133 ha, co stanowi 39,07% powierzchni gminy.

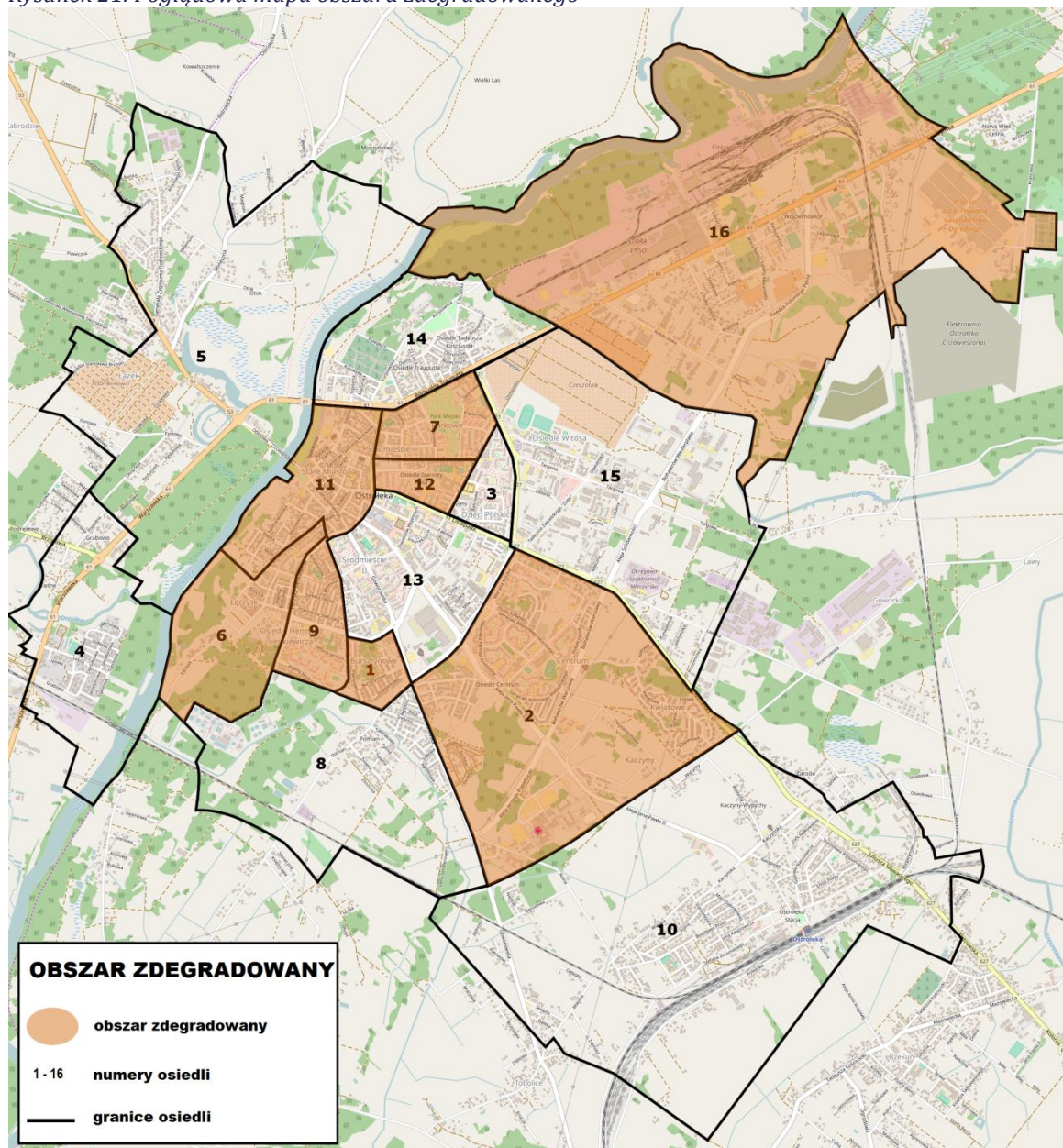
OBSZAR ZDEGRADOWANY

27153 mieszkańców = 51,16% > 30% mieszkańców gminy

1133 powierzchni ha = 39,07% > 20% powierzchni gminy

Na poniższej mapie zaznaczony został obszar zdegradowany.

Rysunek 21. Poglądowa mapa obszaru zdegradowanego

Źródło: opracowanie własne.

4.2. Obszar rewitalizacji

Obszar rewitalizacji wyznaczono w następujący sposób:

- **KROK 1:** Analizie poddano tylko te podobszary, które uznane zostały za obszar zdegradowany.
- **KROK 2:** Obliczenie średniej dla obszaru zdegradowanego.
- **KROK 3:** Odniesienie wartości do wyliczonych średnich dla obszaru zdegradowanego.
- **KROK 4:** Wyznaczenie obszaru rewitalizacji na podstawie zdiagnozowanych problemów (kumulacja wskaźników negatywnych na podstawie wskaźników) oraz **lokalnych potencjałów**.

Tabela 22. Liczba zjawisk kryzysowych na obszarze zdegradowanym

Osiedle	W1	W2	W3	W4	W5	W6	W7	W8
Bursztynowe	47,36	0,24	1,26	45,43	17,02	0,97	0,30	0,89
Centrum	58,06	0,21	1,03	41,68	9,79	0,99	0,31	1,69
Łęczysk	87,95	0,23	3,30	41,46	21,49	1,09	0,19	2,07
Parkowe	174,19	0,27	1,75	48,71	44,24	0,78	0,82	4,63
Sienkiewicza	126,39	0,22	4,94	47,84	24,33	0,94	0,76	3,44
Stare Miasto	35,53	0,24	1,28	38,55	10,97	0,98	0,38	2,48
Starosty Kosa	165,72	0,24	4,25	36,77	30,73	1,09	0,37	4,57
Wojciechowice	146,61	0,33	2,53	62,27	122,96	0,74	0,00	7,09
Średnia dla obszaru zdegradowanego	105,23	0,25	2,54	45,34	35,19	0,95	0,39	3,36

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 23. Liczba zjawisk kryzysowych na obszarze zdegradowanym

Osiedle	W9	W10	W11	W12	W13	W14	W15	Liczba przekroczeń zjawisk kryzysowych dla obszaru zdegradowanego
Bursztynowe	198,02	4,00	0	0	5,43	2,66	100,00%	6
Centrum	152,38	7,44	0	0	0,45	0,97	0,00%	4
Łęczysk	250,28	4,65	0	3	3,58	3,77	0,00%	5
Parkowe	342,92	6,57	758	0	1,27	1,96	98,03%	9
Sienkiewicza	334,02	4,67	0	0	0,00	4,12	100,00%	7
Stare Miasto	93,45	7,50	4845,78	8	0,00	0,00	74,27%	6
Starosty Kosa	547,88	7,90	0	0	0,00	4,44	0,00%	5
Wojciechowice	321,60	7,09	2824	5	6,34	10,25	100,00%	8
Średnia dla obszaru zdegradowanego	280,07	6,23	1053,47	2,00	2,13	3,52	59,04%	

Źródło: opracowanie własne.

W pierwszej kolejności do obszaru rewitalizacji włączono osiedla cechujące się wysoką liczbą zjawisk negatywnych. Są to:

- Parkowe,
- Wojciechowice,
- Sienkiewicza.

Ponadto, doboru terenów dokonano tak, by proces rewitalizacji skierowany był do jak największej liczby mieszkańców (**zapewniono jak najszerze oddziaływanie społeczne**) oraz stanowił **potencjał** zarówno dla obszaru osiedla, jak i całego miasta.

W związku z powyższym, zdecydowano, że obszarem rewitalizacji zostaną objęte te jednostki, które mają w dalszej kolejności najwyższe wartości pod względem liczby przekroczeń zjawisk kryzysowych oraz zamieszkiwane są przez największą liczbę ludności. Dlatego też do obszaru rewitalizacji zostały włączone osiedla Stare Miasto i Starosty Kosa, które zamieszkuje następująca liczba osób, kolejno:

- Stare Miasto (5244),
- Starosty Kosa (1351).

Osiedle Bursztynowe charakteryzowało się podobną liczbą czynników negatywnych jak Starosty Kosa, jednakże obejmowało mniejszą liczbę ludności. Dodatkowo na os. Starosty Kosa odnotowano większy stopień degradacji mierzony liczbą wskaźników w sferze społecznej o gorszej wartości niż średnia dla całego obszaru zdegradowanego. Osiedle to cechuje się także mniejszym potencjałem dla rozwoju całego miasta i biorąc pod uwagę zagospodarowanie tego terenu i podmioty na nim działające przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych mogłoby być utrudnione.

Osiedle Centrum charakteryzowało się najmniejszą liczbą wskaźników, dla których odnotowano wartości gorsze niż średnia dla całego obszaru zdegradowanego, dlatego też uwzględniając problemy i potencjały innych obszarów zdecydowano, że również to osiedle nie zostanie objęte procesem rewitalizacji.

Os. Sienkiewicza, os. Stare Miasto, os. Parkowe, os. Starosty Kosa posiadają ze sobą wspólne granice, co wskazuje na fakt, iż obszar pozostaje terytorialnie spójny oraz cechuje się kumulacją negatywnych zjawisk zarówno w sferze społecznej, jak i pozostałych sferach. Jest to zgodne z zasadą koncentracji, która zakłada skupienie działań na wybranym fragmencie miasta, charakteryzującym się natężeniem stanu kryzysowego, dzięki czemu możliwe jest skoncentrowanie działań i osiągnięcie efektów synergii. Ponadto biorąc pod uwagę, że najważniejsza dla rewitalizacji jest sfera społeczna – analiza wykazała natężenie zjawisk negatywnych na terenie wszystkich tych osiedli, co oznacza, że właśnie te obszary potrzebują największego wsparcia; dodatkowo na terenie każdego z osiedli odnotowano minimum jedno zjawisko negatywne w sferze innej niż społeczna. Należy również uwzględnić centralne położenie tych obszarów miasta i posiadany przez nie lokalny potencjał – znaczenie ma przede wszystkim funkcja centrotwórcza (usługi ogólnomiejskie z zakresu: administracji, kultury, nauki, zdrowia, sportu itd.);

Os. Sienkiewicza i os. Parkowe to obszary charakteryzujące się jednymi z najwyższych wartości wskaźników w sferze społecznej. W przypadku os. Sienkiewicza duży wpływ mają na to znajdujące się tam bloki socjalne. Os. Parkowe poza zidentyfikowanymi problemami posiada także obszary stanowiące o potencjale tego obszaru, jakim są tereny zielone, a w szczególności Park Miejski. Na os. Starosty Kosa ma swoją siedzibę Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, który będzie realizatorem znaczącej części działań na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji. W przypadku os. Stare Miasto należy także podkreślić potencjał, jaki niesie ze sobą ten obszar dla prowadzenia działań rewitalizacyjnych. Jest to obszar o dużym znaczeniu kulturowym i historycznym, gdzie zlokalizowane są obiekty mogące zostać wykorzystane do prowadzenia działań o charakterze społecznym i kulturalnym. Ponadto przy ul. Kościuszki mieści się Ośrodek Interwencji Kryzysowej służący mieszkańcom miasta pomocą specjalistów w rozwiązywaniu bądź minimalizowaniu problemów.

Os. Wojciechowice, to obszar znajdujący się w północno-wschodniej części miasta, gdzie znaczącą powierzchnię stanowią tereny związane z nieczynnymi lub pozostającymi w użyciu liniami kolejowymi, a także przemysłem. Ze względu na dominującą funkcję przemysłową terenu na przestrzeni lat doszło do zaniedbań sfery społecznej oraz tkanki mieszkaniowej, co świadczy o istotności podjęcia działań rewitalizacyjnych. Jednocześnie jest to obszar, gdzie działają podmioty mogące z sukcesem prowadzić działania rewitalizacyjne, co jest istotne z punktu widzenia powodzenia całego procesu.

Należy także podkreślić, że w poprzedniej edycji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Ostrołęki rewitalizacją objęty został obszar os. Starego Miasta i Wojciechowic, niestety nie wszystkie zadania udało się wówczas zrealizować (szersza informacja w tym zakresie znajduje się w rozdz. 9), dlatego też obecnie zaplanowane projekty będą stanowiły kontynuację już podjętych działań.

W procesie delimitacji wykazano, że problemy występujące na obszarze rewitalizacji dotyczą:

- Wysokiej stopy bezrobocia,
- Uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej,

- Wysokiej przestępczości,
- Niskiej aktywności społecznej,
- Starzenia się społeczeństwa,
- Niskiego stopnia przedsiębiorczości,
- Degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym,
- Braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych,
- Niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną,
- Deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych.

Ostatecznie obszar rewitalizacji wyznaczono w obrębie obszaru zdegradowanego w wyniku **analizy problemów, potrzeb oraz potencjałów** charakteryzujących poszczególne jednostki podziału. Zatem do obszaru rewitalizacji włączono osiedle:

- Parkowe,
- Wojciechowice,
- Sienkiewicza,
- Stare Miasto,
- Starosty Kosa.

Ze względu na fakt, że znaczącą powierzchnię osiedla Wojciechowice stanowią tereny związane z nieczynnymi lub pozostającymi w użyciu liniami kolejowymi, a także przemysłem oraz tereny leśne i obszar cmentarza, zdecydowano, że do obszaru rewitalizacji zostanie włączony wyłącznie obszar zamieszkały. Ze względu na charakter tych terenów niemożliwe byłoby prowadzenie tam działań rewitalizacyjnych. Wyjątek stanowi obszar Prywatnego Gospodarstwa Ogrodniczego, które zostało włączone wyłącznie ze względu na potrzebę zachowania ciągłości terenów zamieszkałych przy ul. Krańcowej z pozostałą częścią osiedla.

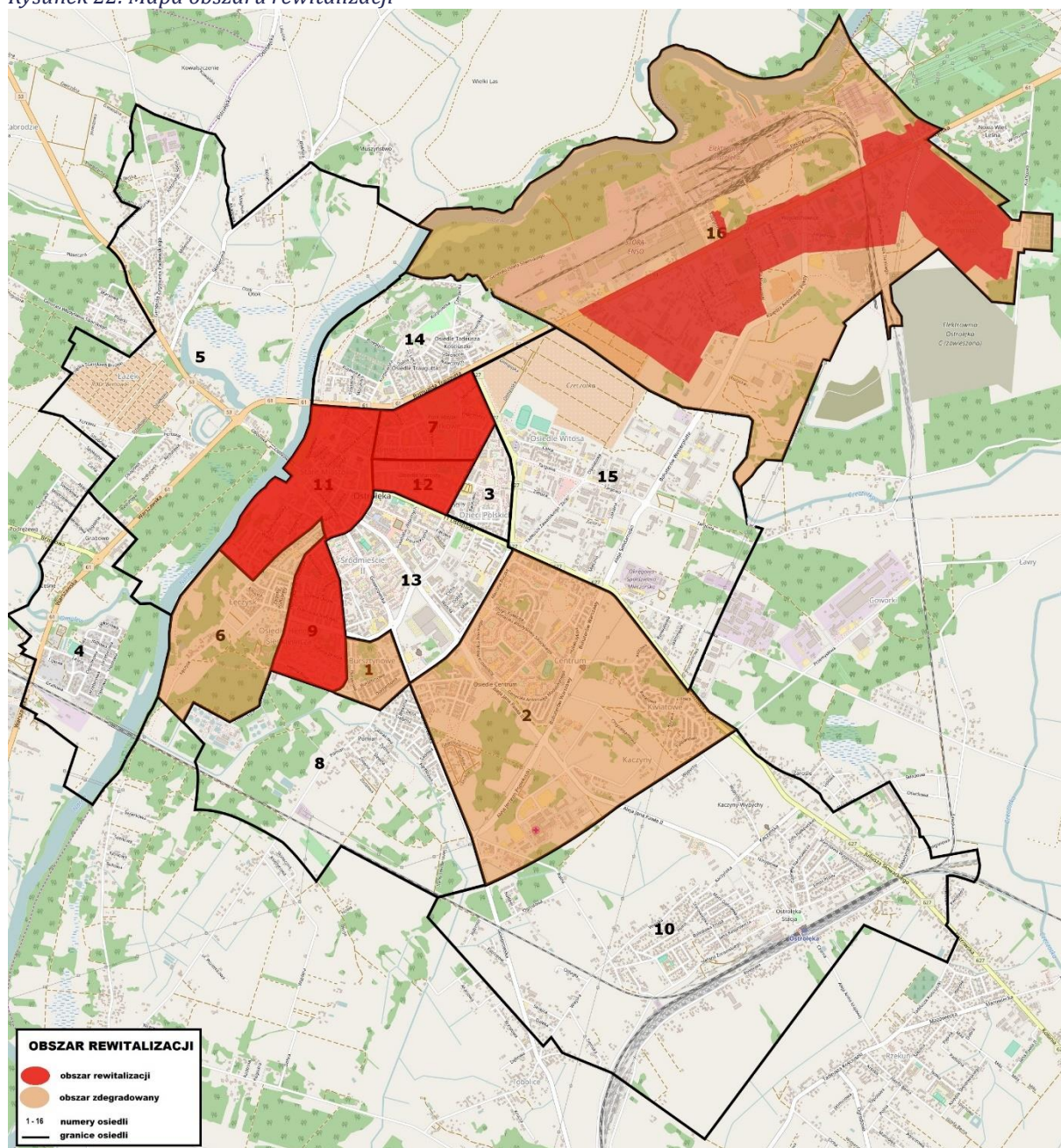
Obszar rewitalizacji jest zamieszkiwany przez 25,15% mieszkańców gminy (13 346 osób) i zajmuje 18,85% jej powierzchni tj. 546,51 ha.

Obszar rewitalizacji zawężony został wyłącznie do obszarów zamieszkałych w przypadku osiedla Wojciechowice.

OBSZAR REWITALIZACJI
 13346 mieszkańców = 25,15% < 30% mieszkańców gminy
 546,51 ha = 18,85% < 20% powierzchni gminy

Na poniższym rysunku zaznaczony został obszar rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego.

Rysunek 22. Mapa obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

5. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

5.1. Podobszar I – osiedle Wojciechowice

Podobszar I obejmuje swoim zasięgiem zamieszkałą część osiedla Wojciechowice, znajdującego się w północno-wschodniej części miasta. Zamieszkiwany jest przez 1391 osób i zajmuje 396,87 ha powierzchni faktycznie zamieszkałych.

Wojciechowice to jedno z najstarszych osiedli miasta o charakterze przemysłowo-mieszkaniowym odgrywające ważną rolę w historii miasta, ale jednocześnie w wyniku zmian gospodarczych ulegające procesowi degradacji. W drugiej połowie XIX w. w Ostrołęce stacjonował duży garnizon wojsk rosyjskich, dla którego zbudowano zespół koszar w Wojciechowicach. Kolejnym ważnym wydarzeniem wpływającym na obecny stan osiedla był fakt, że po wojnie tereny wojskowe zlokalizowane w Wojciechowicach stały się miejscem lokalizacji dwóch największych zakładów ostrołęckich o znaczeniu ponadregionalnym, będącym biegunem wzrostu dla miasta: zakładów celulozowo-papierniczych, a potem zespołu elektrowni. Na terenach pokoszarowych powstało też przyzakładowe osiedle mieszkaniowe z rozbudowanym zapleczem usługowym, służącym również całemu miastu. Do obszaru rewitalizacji włączono tylko część o charakterze mieszkaniowym.

Sfera społeczna

Głównym problemem osiedla Wojciechowice są zjawiska kryzysowe w sferze społecznej. Stosunkowo duża część rodzin zamieszkujących obszar korzysta ze świadczeń pomocy społecznej (62,27 rodzin w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, przy średniej dla miasta 38,23). Osiedle Wojciechowice w znacznej części zamieszkują osoby wywodzące się ze środowisk niezamożnych, bez wsparcia ze strony rodziny o utrwalonej bezradności, z pokolenia na pokolenie korzystające z pomocy. W okresie jesienno-zimowym generowane są znaczne środki z pomocy społecznej na zabezpieczenie opału.

Ze świadczeń pomocy społecznej korzysta także bardzo duża liczba osób niepełnosprawnych – jest to 122,96 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców obszaru, podczas gdy średnia dla miasta wynosi 24,14 osób). Są to osoby spędzające większość czasu w domu, które z powodu braku możliwości podjęcia pracy oraz braku oferty zajęć dodatkowych np. w formie warsztatów terapii zajęciowej, nie mają motywacji i możliwości, by się rozwijać. Należy również zwrócić uwagę na problem niepełnosprawnych dzieci, dla których istotne jest zapewnienie odpowiednich warunków nauczania już od najmłodszych lat, tak aby w przyszłości uniknęły zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Osoby biorące udział w ankiecie wskazywały ponadto na problem ubóstwa, alkoholizmu i dużej liczby przestępstw, co ma swoje odzwierciedlenie we wskaźnikach (85,92 osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu ubóstwa, 14,98 osób korzystających z pomocy z powodu alkoholizmu oraz 8,93 przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców).

Na terenie Podobszaru I mieszka znaczna liczba osób starszych (321,60 osób na 1000 mieszkańców przy średniej dla gminy 215,01). Problem ten zauważyły także osoby biorące udział w ankiecie – 76,9% badanych uznało to zjawisko za problem o dużym natężeniu. Oferta Ostrołęckiego Centrum Kultury jest głównie skierowana do osób młodych. Seniorzy nie mają miejsca, gdzie bezpłatnie mogliby się spotkać, poznać nowe osoby, nauczyć się nowych rzeczy czy korzystać z oferty kulturalnej, przy jednoczesnym zapewnieniu podstawowej opieki. Należy także zaznaczyć, że wzrastająca liczba osób starszych wymaga dostosowania do ich potrzeb infrastruktury publicznej.

Kolejnym problemem osiedla Wojciechowice jest bezrobocie. Na 1000 mieszkańców przypada 146,61 osób (średnia dla miasta wynosi 82,06). Wyższe niż średnia dla gminy jest także bezrobocie osób bez kwalifikacji – średni udział osób bezrobotnych bez kwalifikacji wśród osób bezrobotnych ogółem danego obszaru dla Wojciechowic wynosi 0,33, podczas gdy ta sama

średnia dla miasta wynosi 0,25. Przybywa także osób długotrwale bezrobotnych – w 2015 roku stanowiły one 68,82% wszystkich bezrobotnych Podobszaru I. W znacznej części są to bezrobotni z wyboru – osoby bierne życiowo, obciążone także innymi problemami społecznymi, które nie chcą pracować, woląc korzystać z zasiłków pomocy społecznej.

W budynkach socjalnych znajdujących się na terenie Podobszaru zamieszkują osoby o niskich dochodach bądź nieposiadające dochodów - utrzymujące się ze świadczeń z pomocy społecznej, często rodziny wielodzietne, wychowujące niepełnosprawne dzieci, wcześniej zamieszkujące w wynajmowanych mieszkaniach. Są to także osoby dorosłe wcześniej przebywające w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej. Zróżnicowanie mieszkańców dostrzegalne jest w nowo oddanym do użytku bloku socjalnym. Mieszkają tam osoby:

- nie mogące zaakceptować faktu zamieszkiwania w blokach socjalnym, wstydzące się korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, nie identyfikujące się z pozostałymi lokatorami;
- pracujące, mające poczucie wyższości, okazujące niechęć do pozostałych osób, w tym dzieci z trudnościami w zachowaniu, z niepełnosprawnościami;
- uzależnione od świadczeń pomocy społecznej, roszczeniowe.

Występujące w środowisku problemy oraz związane z tym brak poczucia bezpieczeństwa socjalnego powodują: bierność, lęk przed zmianami, uzależnienia, co często prowadzi do zagrożenia bezdomnością.

Mieszkańcy mają ograniczony dostęp do kultury i sztuki, ale jednocześnie niechętnie poszukują możliwości skorzystania z tego typu oferty, gdyż nie mają poczucia, jak ważne jest to dla dalszego rozwoju. Postawę człowieka biernego przekazują swoim dzieciom, w efekcie czego ich krąg zainteresowań nie wykracza poza podwórko, a wielu przypadkach ociera się o granice prawa. Zamknięcie na rozwój powoduje trudności szkolne i emocjonalne u dzieci, młodzieży oraz problemy ze zdrowym funkcjonowaniem w społeczeństwie u dorosłych. Badania ankietowe wskazują również na niski udział społeczności tego osiedla w życiu kulturalnym. Badani mieszkańcy rzadko uczestniczą w wydarzeniach, imprezach kulturalnych organizowanych w mieście (46,2%). 26,9% przyznało, że wcale nie uczestniczy w tego typu wydarzeniach, a taki sam pozostały odsetek uczestniczy często. Jednocześnie podkreślany przez mieszkańców jest fakt niewystarczającej oferty kulturalnej na terenie osiedla zarówno dla dzieci i młodzieży, a także pozostałych grup wiekowych.

Ważnym aspektem zidentyfikowanym także podczas analiz jakościowych jest problem bezdomności, który jest trudno mierzalny, ale dotyczy w dużej mierze zarówno Podobszaru I jak i innych miejsc z obszaru rewitalizacji.

Pozostałe sfery (gospodarcza, środowiskowa, techniczna oraz przestrzenno-infrastrukturalna)

Obecnie z podobszarem rewitalizacji sąsiadują największe zakłady przemysłowe miasta: Stora Enso – zakłady celulozowo-papiernicze, ENERGA Elektrownie Ostrołęka S.A. i rozdzielnia elektroenergetyczna, zajmujące szeroki i niezamieszkały pas terenu między Narwią a ul. I Armii Wojska Polskiego. Znaczną rolę odgrywa tu również zakład produkcji betonów komórkowych zlokalizowany po południowej stronie ul. I Armii Wojska Polskiego.

W sferze środowiskowej należy zwrócić uwagę na odpady wytwarzane przez zakłady funkcjonujące na jego terenie. Są to odpady głównie przemysłowe – przede wszystkim popioły i żużel z elektrowni, stanowiące ponad 90% ogólnej ilości gromadzonych odpadów w rejonie miasta. Duże ilości odpadów wytwarzają również zakłady celulozowo - papiernicze (kora drzewna), i zakład produkcji betonu komórkowego. Odpady z elektrowni zbierane są na składowisku „Łęg” znajdującym się na prawym brzegu Narwi. Jest to największe składowisko w rejonie miasta, powstałe po zamknięciu dawnych pocegielnianych składowisk w dzielnicy

Wojciechowice. Korę drzewną spala się na terenie samych zakładów celulozowo – papierniczych, podobnie – na terenie zakładu – utylizuje się odpady z produkcji betonu komórkowego⁵.

Wśród problemów sfery technicznej wymienić należy zdegradowanie budynków należących do miasta (5 budynków) m.in. budynek Kultowni, Przedszkola Miejskiego nr 5, budynki magazynów obrony cywilnej. Są to budynki wymagające m.in. termomodernizacji, wymiany okien i drzwi, naprawy elewacji oraz dostosowania do potrzeb osób starszych, chorych i niepełnosprawnych. Remont zdegradowanych budynków pozwoli na organizację działań integrujących lokalną społeczność oraz aktywizujących osoby wykluczone i bezrobotne. Jednocześnie na terenie osiedla znajdują się budynki niezagospodarowane mogące zostać wykorzystane na cele społeczne jak np. budynek przy ul. Kołobrzeskiej 11.

Respondenci biorący udział w badaniu ankietowym wśród zdegradowanych obiektów wymieniali także bloki mieszkalne i zgłaszali jednocześnie potrzebę poprawy standardu mieszkań (termomodernizacja, poprawa wyposażenia w media) – za takim działaniem opowiedziało się połowa respondentów (13 osób).

Podobszar I to teren zróżnicowany pod względem infrastruktury. Znajdują się tu zarówno bloki mieszkalne, domy jednorodzinne, jak i zajmujące znaczne powierzchnie magazyny i hale produkcyjne. Przemysłowy charakter osiedla, a także pewne oddalenie osiedla od centrum jak również zlokalizowanie na jego obszarze znacznej liczby mieszkań komunalnych i socjalnych spowodowało, że obecnie Wojciechowice postrzegane są jako obszar zdewastowany, zaniedbany i mało atrakcyjny. Grupę mieszkańców bloków socjalnych stanowią osoby obciążone problemami społecznymi, które nie mają poczucia własności i w znacznej mierze nie dbają o miejsce, w którym mieszkają. Jak wspomniano, na Podobszarze I znajdują się bloki z mieszkaniami socjalnymi o różnym standardzie (większość bloków jest dość stara, niedawno zostały jednak oddane do użytku nowe bloki), co dodatkowo wpływa na tworzenie podziałów i poczucie bycia „lepszym” bądź „gorszym”. Mimo stosunkowo dużej liczby mieszkań socjalnych i komunalnych, ponad 80,0% osób biorących udział w ankiecie stwierdziło, że takich mieszkań powinno być na terenie Wojciechowic więcej.

Należy także wspomnieć o tym, że wszystkie tereny zieleni na podobszarze są zdegradowane, dlatego ważne jest, by zapewnić mieszkańcom przestrzeń wspólną, która stanie się miejscem rekreacji i odpoczynku. Ponadto na terenie Wojciechowic występuje wyższa od średniej dla miasta (1012,8 m²) powierzchnia pustostanów (2824 m²).

Mieszkańcy wyrazili swoje niezadowolenie z infrastruktury w przeprowadzonym badaniu ankietowym. Najgorzej oceniona została dostępność i jakość oferty sportowo-rekreacyjnej, stan budynków mieszkalnych oraz dostępność i jakość usług dla osób starszych, w tym dostosowanie infrastruktury do ich potrzeb. Respondenci wyrazili także potrzebę stworzenia miejsca spotkań integrującego społeczność lokalną (za takim działaniem opowiedziało się 53,8% badanych – 14 osób).

Potencjały Podobszaru I:

- występowanie obiektów zabytkowych;
- charakter przemysłowy dzielnicy, o dużym potencjale zatrudnienia mieszkańców;
- zlokalizowanie dwóch największych zakładów przemysłowych (elektrownia, zakład celulozowo-papierniczy) w sąsiedztwie podobszaru;
- rozbudowany teren usługowy, którego obszar oddziaływania dotyczy również pozostałych osiedli;
- lokalizacja: Zespołu Szkół nr 4, Zespołu Szkół Społecznego Towarzystwa Oświatowego im. Ks. Jana Twardowskiego, Zespołu Szkół Zawodowych nr 2 im. 5 Pułku Ułanów Zasławskich;

- lokalizacja części bazy noclegowej miasta (Hotel Inter, Hotel Energetyk);
- graniczenie z rzeką Narew;
- zlokalizowana Kultownia, filia Ostrołęckiego Centrum Kultury;
- zlokalizowane przedszkole z oddziałami integracyjnymi;
- zlokalizowana filia nr 6 Miejskiej Biblioteki Publicznej;
- zlokalizowany Dom Pomocy Społecznej;
- tereny zieleni, które po przeprowadzeniu działań modernizacyjnych mogą pełnić ważną funkcję aktywizującą i integrującą mieszkańców.

5.2.Podobszar 2 - Osiedle Parkowe, Osiedle Starosty Kosa, Osiedle Stare Miasto, Osiedle Sienkiewicza

W skład Podobszaru II weszły osiedla, które posiadają ze sobą wspólne granice. Są to:

- Osiedle Parkowe,
- Osiedle Starosty Kosa,
- Osiedle Stare Miasto,
- Osiedle Sienkiewicza.

Podobszar II zamieszkuje łącznie 12078 mieszkańców, co stanowi 22,75% mieszkańców gminy. Obszar łącznie zajmuje 150,04 ha, co stanowi 5,17% powierzchni gminy.

Osiedle Stare Miasto stanowi główny rdzeń Podobszaru II ze względu na potencjał kulturowy i historyczny, jaki ze sobą niesie. Na terenie Starego Miasta zlokalizowane są zabytki oraz ważne obiekty dla życia społecznego całego obszaru jak Ratusz Miejski przy Pl. generała Bema 1, obecnie siedziba władz miejskich, Muzeum Kultury Kurpiowskiej mieszczące się w budynku z 1928 r. przy Pl. generała Bema 8, prowadzące działalność w zakresie gromadzenia i udostępniania dóbr kultury, wystawiennictwa, edukacji, badań naukowych i wydawnictw popularnonaukowych, Galeria Ostrołęka zlokalizowana przy Pl. generała Bema 14 w dawnej kamienicy kupieckiej, w której swoją działalność prowadzi Ostrołęckie Centrum Kultury. Jest to obszar o dużym znaczeniu tożsamościowym dla Miasta, skupiającym w sumie funkcje kulturalne, a także administracyjne, niestety ze względu na zidentyfikowane problemy nie do końca odpowiednio spełniający swoje role. Stare Miasto sąsiaduje bezpośrednio od strony północno-wschodniej z osiedlem Starosty Kosa oraz osiedlem Parkowe, gdzie zlokalizowany jest Park, natomiast od strony południowo-zachodniej z osiedlem Sienkiewicza, na terenie którego funkcjonuje wiele placówek edukacyjnych.

Przeprowadzona delimitacja wykazała, że Podobszar II cechuje się występowaniem następujących problemów:

- Bezrobocia;
- Rodzin, którym zrealizowano świadczenia z pomocy społecznej;
- Korzystania z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności;
- Zachowań o charakterze przestępczym;
- Niskiej aktywności organizacji pozarządowych;
- Wysokiego odsetka osób starszych;
- Wysokiego udziału pustostanów;
- Wysokiej liczby budynków zdegradowanych;
- Niskiej powierzchni zagospodarowanych terenów zieleni.

Analiza wykazała, że tereny te charakteryzują się podobnym natężeniem zidentyfikowanych problemów, w szczególności w sferze społecznej.

Sfera społeczna

Biorąc pod uwagę, że ta część miasta, którą stanowi Podobszar II, jest najstarszym osiedlem, przekłada się to na wiek stanowczo większej liczby jej mieszkańców. Są to w dużej mierze osoby z grupy wiekowej defaworyzowanej 60+. Starzejące społeczeństwo na Podobszarze II wiąże się

także z wyludnianiem, w szczególności osiedli Starego Miasta i Sienkiewicza. Na terenie Podobszaru II diagnozuje się wysoki udział osób w wieku 60+ korzystających z pomocy społecznej. Łącznie 208 osób starszych pobiera świadczenia społeczne, co stanowi blisko 7% mieszkańców miasta powyżej 60 roku życia. Sytuacja demograficzna wymaga większego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i ofertę spędzenia czasu wolnego skierowaną do seniorów.

Jak wspomniano, dla osób młodych Podobszar II ten w coraz większym stopniu staje się nieatrakcyjnym miejscem do zamieszkania. Proces wyludniania się, szczególnie z osiedla Sienkiewicza, związany jest również z mieszkańcami bloków socjalnych. Są to głównie osoby eksmitowane z dotychczasowych mieszkań, często z przeszłością przestępczą, uzależnione od alkoholu, bezrobotne, bez chęci do poprawy swojej sytuacji życiowej, długotrwale zależne od instytucji pomocowych. To wszystko sprawia, iż wspomniane otoczenie jest skupiskiem osób o niskim statusie materialnym i niskiej pozycji społecznej. Osoby z tego środowiska charakteryzuje też brak lub niskie wykształcenie, jak również negatywne, stereotypowe postrzeganie przez pozostałych mieszkańców miasta. Społeczność ta przejawia opór w stosunku do zewnętrznych oddziaływań mających na celu przynieść zmiany w kierunku społecznie pożądanych postaw i zachowań. Osoby te kierują się swoimi wewnętrznymi niepisanymi normami, które często stoją w sprzeczności z ogólnie przyjętymi normami. Wzajemny negatywny wpływ pomiędzy mieszkańcami sprawia, że utrwalane są nieakceptowane wzorce zachowań, często uniemożliwiające pełnienie ról społecznych, rodzinnych i utrzymywanie właściwych relacji międzyludzkich.

Ponadto negatywny wpływ przenoszony jest też na dzieci i osoby nowo zamieszkałe, co również utrwała tendencję do utrzymywania się i rozszerzania zachowań o charakterze patologicznym. Podstawowym źródłem trudności tej grupy są zatem liczne bariery edukacyjne, społeczne i zdrowotne, które utrudniają prawidłowe funkcjonowanie społeczno-zawodowe. Powiązane z tym dodatkowe problemy wynikające z braku zatrudnienia, niedostatecznych środków finansowych, niskich lub niewystarczających kwalifikacji zawodowych, trudności z prawidłowym wypełnianiem ról opiekuńczo - wychowawczej sprzyjają utrwalaniu postawy bierności społeczno-zawodowej. Kumulacja trudnych sytuacji w rodzinach wywołuje dezorganizację w życiu społeczno-zawodowym rodzin, utrwalania patologii społecznych, rozpadu więzi rodzinnych, braku prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo - wychowawczej itp.

Podobnie jak w przypadku Podobszaru I, kolejną grupą społeczną zagrożoną wykluczeniem społecznym są osoby niepełnosprawne. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na Podobszarze II w stosunku do średniej dla miasta wynoszącej 24,14 jest wyższa (os. Parkowe - 44,24, os. Sienkiewicza - 24,33, os. Starosty Kosa - 30,73). Podstawowym źródłem trudności tej grupy zgłaszanym pracownikom socjalnym MOPR są przede wszystkim liczne bariery edukacyjne, społeczne i zdrowotne, które utrudniają prawidłowe funkcjonowanie społeczno-zawodowe. Powiązane z tym dodatkowe problemy wynikające z braku zatrudnienia, niedostatecznych środków finansowych, niskich lub niewystarczających kwalifikacji zawodowych sprzyjają utrwalaniu postawy bierności społeczno-zawodowej. Sytuacja tych osób jest trudna przede wszystkim z powodu występujących deficytów społecznych, braku pracy i niewystarczających środków finansowych. Istotnym ograniczeniem w realizacji jakiegokolwiek aktywności może być konieczność opieki nad osobą zależną oraz bariery związane z wyuczoną bezradnością i problemami zdrowotnymi powodujące niechęć do podejmowania jakiegokolwiek aktywności społeczno-zawodowej.

W Podobszarze II obserwuje się wzrost liczby osób bezrobotnych (analizie poddano dane za lata 2012 i 2015). Jednocześnie należy zauważyć, że największa degradacja nastąpiła na terenie osiedla Sienkiewicza i Starosty Kosa, gdzie zaobserwowano wzrost liczby osób bezrobotnych, w tym o kolejno 394% i 325% liczby osób bezrobotnych długotrwale.

Problem związany z brakiem możliwości lub chęci do podjęcia pracy, skutkujący nadmiernym korzystaniem ze świadczeń pomocy społecznej z powodu wieku i niepełnosprawności, generuje również korzystanie z zasiłków pomocowych z tytułu m.in. ubóstwa, bezradności w sprawach

opiekuńczo-wychowawczych czy alkoholizmu. Dane z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie wskazują, że świadczenia społeczne udzielane są dla:

- 443 osób z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (w tym: rodzina wielodzietna, rodzina niepełna, prowadzenie gospodarstwa domowego),
- 440 osób z powodu ubóstwa,
- 124 osób z powodu alkoholizmu.

W następstwie długotrwałego pobierania świadczeń może wystąpić brak chęci do podejmowania pracy w celu poprawienia swojej sytuacji materialnej. Potwierdza to również wskaźnik dynamiki zmian rodzin, którym zrealizowano świadczenia (analizie poddano dane za lata 2012 i 2015). Negatywne zmiany dokonały się w szczególności na osiedlu Stare Miasto i Starosty Kosa, które przyjęły wartości powyżej średniej dla gminy. W przypadku, gdy poziom pobieranych świadczeń jest na tyle wysoki, że wystarcza danej rodzinie, niechętnie będą podejmowane działania związane z rozwojem własnym, poszukiwaniem pracy lub poprawieniem standardu swojego życia.

Innym problemem w sferze społecznej, identyfikowanym podczas przeprowadzonych konsultacji i badań społecznych, jest niewystarczająca oferta kulturalna oraz ograniczona dostępność i niska jakość oferty rekreacyjno-sportowej. Jednocześnie należy podkreślić, że uczestnictwo w życiu kulturalnym na terenie części podobszaru jest niższe niż średnia dla miasta. Na osiedlu Stare Miasto liczba uczestników zajęć organizowanych przez OCK wyniosła w 2015 r. 8 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, a na osiedlu Starosty Kosa 3 osoby na 1000 mieszkańców przy średniej dla miasta wynoszącej 11 osób na 1000 mieszkańców.

Pozostałe sfery (gospodarcza, techniczna oraz przestrzenno-infrastrukturalna)

Osiedle Stare Miasto stanowi główny rdzeń Podobszaru II ze względu na potencjał kulturowy i historyczny, jaki ze sobą niesie. Na jego terenie zlokalizowane są zabytki oraz ważne obiekty dla życia społecznego całego obszaru (min. Muzeum Kultury Kurpiowskiej, Galeria Ostrołęka, Urząd Miasta Ostrołęki, Starostwo Powiatowe, Urząd Stanu Cywilnego, Sąd Rejonowy i Okręgowy, Biblioteka Miejska, dwa zabytkowe Kościoły, ARiMR).

Podobszar II cechuje się zróżnicowaną infrastrukturą – w obrębie osiedla Stare Miasto większość budynków stanowią kamienice jednorodzinne i wielorodzinne (nowe budynki powstają sporadycznie), osiedle Parkowe i Starosty Kosa to w przeważającej większości bloki mieszkalne, podobnie jak w przypadku osiedla Sienkiewicza. Duża liczba ludności Podobszaru II wymaga także odpowiedniej powierzchni zagospodarowanych i zmodernizowanych terenów zieleni, placów zabaw oraz zewnętrznych siłowni. Obecnie aspekt ten stanowi barierę do rozwoju tego Podobszaru - niewykorzystywanie istniejącego potencjału w postaci terenów zieleni i walorów środowiska naturalnego, co przekłada się na małą dostępność dla mieszkańców do oferty sportowo-rekreacyjnej i brak zagospodarowanych miejsc spotkań. Dotyczy to przede wszystkim lewej strony Narwi, niewystarczającego zagospodarowania i niskiego poziomu estetyki terenów po starej policji, skweru Wyszyńskiego, Placu Bema, Głowackiego, Kilińskiego, a także parku miejskiego. Obszar nabrzeża stanowi niezwykle, niewykorzystany potencjał, który może stać się stymulatorem do ożywienia gospodarczego, nowego osadnictwa i włączenia społecznego dotychczasowych mieszkańców obszaru rewitalizacji. Obecnie teren nabrzeża jest niewykorzystywany w żadnych celach, jest porośnięty, tym samym nie spełnia żadnej użytecznej funkcji dla mieszkańców terenu objętego działaniami rewitalizacyjnymi.

Jednocześnie warto wskazać, że istotnym problemem w południowej części całego Podobszaru II (os. Sienkiewicza) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest zdegradowanie i brak zagospodarowania terenu po starym szpitalu, bliskość miejskiej oczyszczalni ścieków oraz duża liczba budynków socjalnych. Trudności te wskazane zostały przez mieszkańców w trakcie konsultacji społecznych.

W sferze technicznej odnotowano zły stan techniczny obiektów kulturalnych, co przekłada się na problem dotyczący niewystarczającej dostępności do oferty kulturalnej. Jednym z takich obiektów jest budynek Galerii Ostrołęka, który stanowi jeden z ważniejszych elementów zabytkowego układu urbanistycznego Starego Miasta i jest wpisany do rejestru zabytków decyzją Nr KL.5340/2/77z dnia 9.02.1977 r. Obiekt ten ma ponad stuletnią historię, a jego stan techniczny można określić jako zły. W budynku brak jest izolacji pionowej i poziomej, czego wynikiem są mokre ściany i posadzki w piwnicy. Do powyższego przyczynia się również okresowe wybijanie połączonej kanalizacji sanitarnej i deszczowej. W budynku na różnych kondygnacjach na ścianach widoczne są poziome i pionowe rysy. Zauważa się również: korozje belek stalowych stropu; trwałe odkształcenia stropu w kilku pomieszczeniach; odpadający tynk. W budynku ściana attykowa, od strony Placu Bema, z powodu braku wieńców i usztywnienia grozi zawaleniem. Do złego stanu obiektu przyczynia się także nieszczelny dach obraz braku w jego izolacji termicznej. Usterki te utrudniają użytkowanie obiektu, korzystania ze wszystkich jego pomieszczeń. Szereg usterek takich jak zarysowania, pęknięcia czy ugięcia budzą także obawy o bezpieczeństwo użytkowania. Budynek nie jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych. Drugim takim obiektem jest nieruchomość należąca do Muzeum Kultury Kurpiowskiej oraz budynek Urzędu Stanu Cywilnego służący za pałac ślubów.

Ponadto poprawy wymaga również część obiektów mieszkalnych, w szczególności dostosowania do wymagań energooszczędności oraz potrzeb osób niepełnosprawnych. Przy obiektach mieszkalnych należy również zwrócić uwagę na zgłaszany w ramach konsultacji społecznych problem braku odpowiedniego zagospodarowania przestrzeni międzyblokowych, w tym placów zabaw, które mogą być wykorzystywane na miejsca spotkań dla mieszkańców. Ogółem w Podobszarze II odnotowano jeden plac zabaw, co stanowi o ograniczonym dostępie lokalnej społeczności (przede wszystkim w wieku przedprodukcyjnym) do infrastruktury społecznej. Mieszkańcy wskazują także na niezapewnienie odpowiedniego stanu infrastruktury technicznej jak drogi dojazdowe, miejsca postojowe itp., co utrudnia komunikację. Jednocześnie na terenie całego Podobszaru II odnotowano osiem zdegradowanych budynków, wymagających interwencji w zakresie poprawy ich stanu technicznego (wymiany stolarki okiennej, dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych itd.), a łączna powierzchnia pustostanów wynosi 5603,78 m².

Potencjały Podobszaru II

Podsumowując wskazać należy, że potencjałami Podobszaru II są przede wszystkim:

- Położenie i lokalizacja,
- Znaczenie kulturowe i historyczne,
- Dobra komunikacja z innymi częściami miasta,
- Bliskość rzeki Narew,
- Duża powierzchnia terenów zieleni możliwych do zagospodarowania,
- Dość dobry dostęp do infrastruktury społecznej i usług społecznych,
- Kumulacja obiektów użyteczności publicznej,
- Duża liczba placówek oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych,
- Działalność Ostrołęckiej Spółdzielni Mieszkaniowej zarządzającej większością obiektów mieszkalnych w mieście.

6. Wizja wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego (planowany efekt rewitalizacji)

Podstawą do sformułowania wizji wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego były przede wszystkim przeprowadzone konsultacje społeczne oraz pogłębiona analiza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta. Cel rewitalizacji oraz poszczególne kroki związane z jego realizacją zaprowadzić powinny do gospodarczego i społecznego ożywienia obszaru rewitalizacji, a w dalszej perspektywie całego miasta.

Wizja jest jednym z głównych elementów wpływających na kierunek procesu rewitalizacji. Nakreśla pożądaną stan docelowy, do którego należy dążyć, podporządkowując mu jednocześnie wszystkie działania. Rewitalizacja obszarów kryzysowych miasta Ostrołęki przebiegać będzie w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, zakładające równowagę pomiędzy:

- rozwojem społecznym – którego przykładem może być obniżenie poziomu przestępczości lub aktywizacja osób starszych;
- rozwojem gospodarczym – na przykład tworzenie nowych miejsc pracy lub uatrakcyjnienie obszaru dla potencjalnych inwestorów;
- rozwojem infrastrukturalnym – dla przykładu remonty dróg, konserwacja zabytkowych obiektów.

Ze względu na to, że poszczególne podobszary różnią się w pewnym stopniu swoim charakterem zaproponowano wspólną wizję dla obszaru rewitalizacji, ale także odnoszącą się w wybranych, szczególnych elementach do poszczególnych części obszaru rewitalizacji.

Proponowana wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego brzmi:

*W 2023 r. **Wojciechowice** postrzegane są nie tylko jako przemysłowa dzielnica miasta, ale także jako miejsce przyjazne do zamieszkania. Mieszkańcy są dumni ze znaczenia, jaką ten obszar miał i nadal ma dla rozwoju całego miasta i chętnie angażują się w działania na rzecz rozwoju swojej dzielnicy i poprawy warunków zamieszkania.*

Osiedle Stare Miasto, Starosty Kosa i Parkowe to miejsca tętniące życiem, w którym skupia się życie społeczne, kulturalne i gospodarcze miasta. Dzięki odpowiednio zaplanowanym przestrzeniom i miejscom, które do tej pory były niewykorzystywane, obszary te stały się atrakcyjnymi miejscami do zamieszkania i spędzania wolnego czasu.

Podjęte działania na **osiedlu Sienkiewicza** zminimalizowały negatywny wizerunek związany z problemami występującymi w szczególności wśród mieszkańców bloków socjalnych, przyczyniły się one do zmniejszenia liczby osób uzależnionych, szczególnie od alkoholu, a także do poprawy jakości życia mieszkańców, przede wszystkim osób starszych.

Obszar rewitalizacji w 2023 roku charakteryzuje się dużym ożywieniem społeczno-gospodarczym. W znaczącym stopniu zmniejszyła się liczba osób korzystających z pomocy społecznej, do tej pory znajdujących się w grupie wykluczonych społecznie. Potrzeby osób starszych oraz niepełnosprawnych stanowiących jedną z głównych grup społecznych tego obszaru są zaspokojone zarówno pod względem zapewnienia usług opiekuńczo-zdrowotnych jak i oferty spędzania czasu wolnego. Mieszkańcy odznaczają się dużą przedsiębiorczością i aktywnością społeczną, a więzi społeczne są wzmacniane poprzez organizację i udział w różnego rodzaju wydarzeniach i spotkaniach integracyjnych. Dzięki temu zwiększył się poziom zaufania mieszkańców, a to pozytywnie wpłynęło na zmniejszenie aktów wandalizmu i chuligaństwa. Na całym obszarze rewitalizacji znacznie zwiększyło się poczucie bezpieczeństwa. Mieszkańcy chętnie korzystają z nowopowstałych miejsc spotkań i uczestniczą w dostosowanej do ich potrzeb i oczekiwań ofercie kulturalnej, edukacyjnej i rekreacyjnej.

Zrewitalizowane tereny służą przede wszystkim mieszkańcom tego obszaru, ale stały się także wizytówką Miasta. W przestrzeni publicznej panuje ład, który zachęca mieszkańców do aktywnego

wypoczynku poza domem. Wykorzystany został potencjał obszaru związany zarówno z wartościami kulturowymi jak i środowiskiem naturalnym.

Warunki mieszkaniowe uległy poprawie dzięki czemu podniósł się komfort życia mieszkańców.

Proces rewitalizacji prowadzony w przestrzeni publicznej stał się pozytywnym aspektem mającym wpływ na lokalizowanie nieruchomości i inwestycji przez prywatnych właścicieli i inwestorów na terenie wyznaczonym do rewitalizacji. Dzięki czemu nastąpiło ożywienie gospodarcze tego obszaru oraz poprawie uległa dostępność do przestrzeni handlowo-usługowych.

7. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Realizacja Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki opiera się na kompleksowym wyprowadzaniu ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i miejscowej gospodarki.

Rewitalizację wyznaczonego obszaru zaplanowano w formie trzech kierunków interwencji wyodrębnionych na podstawie analizy danych zastanych, diagnozy potrzeb i problemów rewitalizacyjnych. Dziedziny te odpowiadają na zidentyfikowane zjawiska kryzysowe, realizując cel nadrzędny Programu Rewitalizacji, jakim jest: **zniwelowanie nasycenia zjawisk negatywnych i obszarów problemowych oraz ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji przy partycypacji i zaangażowaniu zróżnicowanych grup interesariuszy Programu.**

Interesariusze to osoby, instytucje lub ich grupy, które są w strefie bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki oraz podmioty, które mogą uczestniczyć w realizacji Programu i wpływać, pozytywnie lub negatywnie, na jego rezultaty. Interesariuszami Programu Rewitalizacji mogą być zatem lokalne społeczności i poszczególne osoby oraz ich formalni i nieformalni przedstawiciele, władze samorządowe i krajowe, politycy, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, grupy specjalnych interesów, społeczności akademickie oraz przedstawiciele biznesu⁶.

Realizacja celów strategicznych Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki doprowadzi do aktywizacji społeczności lokalnej oraz przede wszystkim do wyprowadzenia zdiagnozowanego terenu ze stanu kryzysowego oraz zwiększenia możliwości rozwojowych obszaru zdegradowanego.

Dwa pierwsze obszary strategiczne stanowią podstawę skutecznej realizacji Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki poprzez bezpośrednie oddziaływanie na mieszkańców terenów rewitalizowanych. Trzeci obszar natomiast związany jest z infrastrukturą i przestrzenią terenów rewitalizowanych. Działania podjęte w tym obszarze będą miały pośredni wpływ na mieszkańców.

1. Obszar strategiczny: **SPOŁECZEŃSTWO**

Cel strategiczny: Ograniczony poziom wykluczenia społecznego oraz wysoki stopień aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji.

2. Obszar strategiczny: **GOSPODARKA**

Cel strategiczny: Zwiększony poziom rozwoju gospodarczego i aktywizacji zawodowej mieszkańców.

3. Obszar strategiczny: **INFRASTRUKTURA I PRZESTRZEŃ**

6

International Finance Corporation (2007). Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets, World Bank Group.

Cel strategiczny: Podniesiony poziom funkcjonalności budynków i zagospodarowania przestrzennego obszaru rewitalizacji z zachowaniem walorów naturalnych i środowiskowych, a także dziedzictwa kulturowego.

Rysunek 23. Cele Programu Rewitalizacji Miasta Ostrołęki

Źródło: opracowanie własne

Tabela 24. Cele rewitalizacji wraz z przypisanymi kierunkami działań

Obszary strategiczne	Społeczeństwo	Gospodarka	Infrastruktura i przestrzeń
Cele strategiczne	1. Ograniczony poziom wykluczenia społecznego oraz wysoki stopień aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji	2. Zwiększony poziom rozwoju gospodarczego i aktywizacji zawodowej mieszkańców	3. Podniesiony poziom funkcjonalności budynków i zagospodarowania przestrzennego obszaru rewitalizacji z zachowaniem walorów naturalnych, a także dziedzictwa kulturowego
Kierunki działań	1.1. Aktywizacja społeczna osób dotkniętych problemem wykluczenia społecznego	2.1. Tworzenie korzystnych warunków dla przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów	3.1. Zapewnienie odpowiednich warunków mieszkalnych spełniających wymogi dotyczące energooszczędności
	1.2. Rozwój różnych form i zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej, edukacyjnej i sportowo-rekreacyjnej spędzania czasu wolnego	2.2. Podnoszenie kompetencji z zakresu przedsiębiorczości	3.2. Renowacja, rozbudowa i adaptacja budynków służących celom społecznym, w tym celom kulturalnym
	1.3. Tworzenie warunków i wspieranie działań na rzecz integracji międzypokoleniowej i społecznej mieszkańców	2.3. Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji	3.3. Wykorzystanie istniejącego potencjału i zagospodarowanie przestrzeni na cele rekreacyjno-sportowe
	1.4. Zapewnienie usług opiekuńczych na wysokim poziomie dla osób starszych i niepełnosprawnych		3.4. Tworzenie międzyblokowych miejsc rekreacji i spotkań mieszkańców
	1.5. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców		3.5. Poprawa estetyki przestrzeni publicznych zwiększającej komfort życia mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

8. Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz indykatywne ramy finansowe

W ramach całościowego procesu rewitalizacji obszarów zdegradowanych Miasta Ostrołęki zaplanowano 12 projektów kluczowych i 9 projektów uzupełniających, na które składają się mniejsze projekty.

8.1. Projekty podstawowe

W poniższym rozdziale zaprezentowane zostały szczegółowe informacje dotyczące projektów, które zostały wybrane jako podstawowe. Przede wszystkim są one zlokalizowane na terenie obszaru rewitalizacji. Prócz projektów infrastrukturalnych, pojawiły się także szerokie działania związane z aktywizacją i integracją mieszkańców Ostrołęki.

Tabela 25. Opis projektu nr 1

Projekt nr 1	
„Daj się zarazić” - modernizacja budynku i terenu „Kultownia” OCK	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Budynek „Kultownia” ul. I Armii Wojska Polskiego 40, Podobszar I – os. Wojciechowice
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Kultownia OCK
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zespół Szkół nr 4 ▪ ZSSTO ▪ Filia nr 6 Miejskiej Biblioteki Publicznej ▪ DPS „Wrzos” ▪ Internat Zespołu Szkół Zawodowych nr 2
Opis stanu istniejącego	<p>Środowisko lokalne</p> <p>Projekt realizowany będzie w dzielnicy Wojciechowice, która jest częścią miasta znacznie oddaloną od centrum, skupiającą przemysł i budownictwo socjalne. Odbiorcami działań w ramach projektu będą dzieci pochodzące często z rodzin wielodzietnych, w których występują liczne i trudne problemy, większość z nich korzysta z pomocy MOPR, pozostają pod opieką kuratora i asystenta rodziny. Projekt odpowiada na zidentyfikowane problemy dotyczące niskiego uczestnictwa w życiu kulturalnym, zidentyfikowanych postaw bierności wśród rodziców, które przekładają się na postawy dzieci. Mieszkańcy osiedla Wojciechowice bardzo często borykają się z problemem ubóstwa, bezrobocia, co powoduje, że nie mogą zapewnić sobie oraz swoim dzieciom płatnych zajęć kulturalno-edukacyjnych. Jednocześnie istnieje konieczność podjęcia działań motywujących do zaangażowania w inicjatywy kulturalne i edukacyjne dzieci i ich rodzin, by kształtować w nich potrzebę aktywnego uczestnictwa w życiu miasta, kontaktu z ludźmi różnych środowisk, czerpania przeżyć i wzorców, podejmowania wysiłku w celu poprawy jakości życia własnego i społeczności, w której funkcjonują. Jednocześnie na terenie os. Wojciechowice brakuje oferty spędzania czasu wolnego dla osób starszych, które stanowią coraz liczniejszą grupę mieszkańców.</p> <p>Budynek świetlicy posiada obecnie 3 pomieszczenia, w tym 1 sala muzyczna, 1 pomieszczenie biurowe i 1 sala wykorzystywana do spotkań i zajęć organizowanych w ramach działalności świetlicy. W budynku funkcjonuje prowizoryczne pomieszczenie sanitarne powstałe wskutek adaptacji części korytarza.</p>

	<p>Teren działki należącej do świetlicy nie jest ogrodzony, a znajduje się blisko ruchliwej drogi. Na terenie działki znajduje się niezagospodarowany budynek w dobrym stanie technicznym zewnętrznym wymagający remontu i przystosowania do prowadzenia w nim zajęć wychowawczo-edukacyjnych.</p> <p>Grupę docelową projektu będą stanowić mieszkańcy podobszaru I - os. Wojciechowice.</p>
<p>Cel projektu/przedsięwzięcia</p>	<p>Celem nadrzędnym projektu jest włączenie społeczne osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez włączenie ich w działania kulturalne i integracyjne. Będzie to możliwe poprzez modernizację i adaptację niewykorzystywanej części budynku oraz zagospodarowanie działki, na której mieści się świetlica. Obecnie niewykorzystane pozostają 3 pomieszczenia w budynku świetlicy, budynek wolnostojący oraz teren wokół budynku.</p> <p>Projekt ma na celu: aktywizację osób dorosłych i starszych do wspólnego spędzania czasu z dziećmi i razem ze sobą, rozbudzenie wśród mieszkańców poczucia tożsamość lokalnej i współodpowiedzialności za miejsce zamieszkania, integracji społeczeństwa lokalnego, wspieranie rozwoju społecznego, intelektualnego i emocjonalnego dzieci, promocja wśród mieszkańców alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego oraz równanie szans edukacyjnych i kulturalnych.</p>
<p>Zakres realizowanych działań</p>	<p>Projekt realizowany byłby w następujących etapach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Remont i adaptacja budynku świetlicy (wg opracowanego już projektu). 2. Remont i adaptacja budynku wolnostojącego. 3. Zagospodarowanie przestrzeni działki. 4. Realizacja działań na rzecz społeczeństwa lokalnego <ul style="list-style-type: none"> - ZAJĘCIA DLA DZIECI - będzie to forma codziennych zajęć edukacyjno-wychowawczych, ruchowych, plastycznych, teatralnych czy muzycznych. - ZAJĘCIA DLA DZIECI AUTYSTYCZNYCH - będzie to forma zajęć artystycznych wspierających rozwój dzieci z autyzmem z Zespołu Szkół nr 4. - SPOTANIA POKOLEŃ - będzie to forma cyklicznych spotkań, które odbywać się będą w budynku świetlicy oraz budynku wolnostojącym. Forma i tematyka spotkań ma być inspirowana chęciami, aspiracjami i potrzebami osób, które włączą się do tego projektu. Głównym celem ma być łączenie pokoleń poprzez dzielenie się swoją wiedzą, umiejętnościami i zainteresowaniami. W ramach realizacji tego projektu niezbędne będzie stworzenie większego pomieszczenia, które umożliwiłoby spotkania w szerszym gronie i dało by możliwość wykorzystywania różnych form spotkań. W pierwszej fazie projektu, w celu aktywizacji osób dorosłych i starszych do udziału w nim, wykorzystywane będą różne formy promocyjne, tak aby w końcowym etapie to głównie osoby dorosłe stały się głównymi twórcami tych spotkań, a w dalszym etapie również współtwórcami innych projektów. - WRZEŚNIEWISKO to forma aktywnego, plenerowego spotkania sąsiedzko-rodzinnego, podczas którego mieszkańcy będą mieli możliwość do wspólnego poznania się, udziału w grach i zabawach integracyjnych, konkursach i zajęciach z kreatywnego myślenia. Spotkania te posłużą do zaprezentowania mieszkańcom nowych i alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego wspólnie z rodziną, które nie wymagają nakładów finansowych. Rodzinno-sąsiedzkie spotkania będą

	<p>formą integracji lokalnej, pozwolą na lepsze poznanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców oraz będą okazją do włączenia ich do wspólnego tworzenia Kultowni jako miejsca spotkań i wsparcia rozwoju dzieci i dorosłych.</p> <ul style="list-style-type: none"> - GWIAZDKOWY ANIOŁ będzie formą konkursu artystycznego skierowanego do szerokiego grona odbiorców. Dla lokalnych mieszkańców będzie to okazją do budowania poczucia własnej wartości, otwartości oraz zaradaniu ich marginalizacji. Jednym z elementów tego projektu będzie wyłonienie, w drodze nominacji przez mieszkańców, osoby-anioła, który własnym przykładem inspirować do działania, dzieli się swoim czasem i doświadczeniem, rozświetla codzienność tych, z którymi się spotyka, sam pozostając w cieniu i nie oczekując rozgłosu. - KULTOWE FERIE I WAKACJE – będzie to różna forma zajęć, warsztatów czy spotkań z zaproszonymi gośćmi skierowana do dzieci. Podczas tych zajęć dzieci będą miały możliwość poznania nowych, nieznanych dotąd rzeczy czy umiejętności np. tworzenia animacji cyfrowych, udzielania pierwszej pomocy, aktywnego spędzenia czasu wolnego, poznania nowych osób spoza swojego codziennego środowiska. 	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	<p>Zwiększenie powierzchni użytkowej budynku świetlicy oraz remont budynku wolnostojącego pomoże w realizacji celów wychowawczych i społecznych. Zmodernizowany budynek będzie miejscem spotkań i działań na rzecz społeczności lokalnej (dzieci, dorosłych i seniorów).</p> <p>Modernizacja budynków należących do świetlicy pozwoli na organizację przedsięwzięć dla większej ilości osób.</p> <p><i>Wskaźniki:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba wyremontowanych budynków przeznaczonych na cele społeczne: 2 szt. 2. Realizacja projektów edukacyjno-społecznych: <ul style="list-style-type: none"> ▪ zajęcia dla dzieci – codziennie x 10 osób x 10 miesięcy ▪ zajęcia dla dzieci autystycznych – 1 raz w tygodniu x 11 osób x 10 msc ▪ spotkania pokoleń – 1 raz na 2 msc x 12 osób x 10 msc ▪ wrześniowisko – 2 razy x 40 osób ▪ gwiazdkowy anioł – 2 razy x 80 osób ▪ kultowe ferie i wakacje – codziennie przez okres trwania wolnego x 40 osób 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Protokoły odbioru prac inwestycyjnych ▪ Lista zgłoszeń uczestników do konkursu ▪ Lista uczestników – spotkania pokoleń, wrześniowisko ▪ Dokumentacja zdjęciowa ▪ Zmiana wskaźnika dotyczącego liczby osób uczestniczących w zajęciach OCK
Planowany czas realizacji	2018-2020	
Szacunkowy koszt	100 000 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Przewiduje się finansowanie projektu z środków miejskich oraz środków pozyskanych w ramach działania 5.3 RPO WM 2014-2020 (Dziedzictwo	

	<p>kulturowe) ewentualnie działania 6.2 RPO WM 2014-2020 (Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych)</p> <p>W przypadku działań miękkich przewidywane źródła współfinansowania to działanie 9.1 RPO WM 2014-2020 (Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu).</p>
--	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 26. Opis projektu nr 2

Projekt nr 2	
„Przedszkole Miejskie Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi w Ostrołęce placówką na miarę XXI wieku”	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Przedszkole Miejskie Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi w Ostrołęce, ul. Piękna 12 Podobszar I – os. Wojciechowice
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miasto Ostrołęka
Opis stanu istniejącego	<p>Przedszkole Miejskie Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi w Ostrołęce – największa tego typu placówka w Ostrołęce funkcjonuje w Wojciechowicach od ponad 55 lat i na stałe wpisało się w jego krajobraz. Wychowankowie przedszkola w większości wywodzą się z rodzin o niskim statusie materialnym - 25% przedszkolaków, czyli 30 dzieci korzysta ze wsparcia społecznego. Pomimo starań dyrekcji przedszkola oraz pozyskiwania środków z wykorzystaniem inicjatyw społecznych brakuje środków na przeprowadzenie remontów, wyposażenie sal dydaktycznych i gabinetów terapii.</p> <p>Do przedszkola uczęszcza 120 przedszkolaków, w tym obok dzieci zdrowych uczy się 21 dzieci (17,5% ogółu dzieci) posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego w tym: z autyzmem - 11 z niepełnosprawnością intelektualną - 4, z słabosłyszące - 1, z niepełnosprawnością ruchową - 1, z niepełnosprawnością sprzężoną - 3, zagrożone niedostosowaniem społecznym - 1.</p> <p>Przedszkole w związku ze swoją misją stawia na wsparcie dzieci niepełnosprawnych i integrację dzieci niepełnosprawnych i zdrowych.</p> <p>Projekt jest skierowany do dzieci niepełnosprawnych do 9 roku życia, dzieci z dysfunkcjami i zdrowych z osiedla Wojciechowice i terenów objętych rewitalizacją.</p>
Cel projektu/przedsięwzięcia	<p>Celem projektu jest przystosowanie i wyposażenie pomieszczenia, w którym zostanie uruchomiona Sala Doświadczenia Świata, wyremontowanie łazienki na potrzeby dzieci korzystających z terapii, wyremontowanie ciągu komunikacyjnego do Sali, przeszkolenie trzech nauczycieli specjalistów. Sala Doświadczenia Świata to specjalne pomieszczenie z ograniczonym dopływem światła dziennego, wyposażone w różnorodne urządzenia stymulujące rozwój zmysłów - dotyku, wzroku, słuchu, równowagi, węchu i smaku. Zgromadzone w niej urządzenia dostarczą podopiecznym różnego rodzaju bodźców, których są pozbawieni w życiu codziennym lub mają problemy z ich odpowiednim wyodrębnieniem. Docelowo sala będzie służyła dzieciom z orzeczeniami i zdrowym z przedszkola oraz dzieciom objętym terapią zrzeszonych w stowarzyszeniu „Pomocna Dłoń”, dzieciom z klas integracyjnych i specjalnych z ZS nr 4 w Wojciechowicach i Kultowni, dzieciom objętym terapią w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Ostrołęce, które zamieszkuje na terenach objętych rewitalizacją, są objęte terapią,</p>

	<p>jednak z powodu braku miejsc nie zostały objęte terapią w Sali na terenie Poradni.</p> <p>Celem projektu jest:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie dzieci z niepełnosprawnościami i zdrowych do lepszego funkcjonowania w rodzinie oraz w społeczeństwie. 2. Umożliwienie dzieciom z niepełnosprawnościami i zdrowym lepszemu startu i nabycia kompetencji edukacyjnych i społecznych niezbędnych do podjęcia nauki szkolnej. 3. Poprawa funkcjonowania zmysłów, reakcji na bodźce, orientacji w przestrzeni i schemacie ciała, co umożliwi lepsze komunikowanie się ze światem zewnętrznym dzieciom z dysfunkcjami rozwojowymi oraz dzieciom zdrowym, ale z trudnościami w zachowaniu. 	
Zakres realizowanych działań	<p>W ramach działań zostanie wyremontowane pomieszczenie na potrzeby Sali Doświadczeń (remont obejmie położenie tynków, pomalowanie ścian, wybicie okna, położenie podłogi i tapet, zakup właściwego wyposażenia, wyremontowanie łazienki oraz ciągów komunikacyjnych do Sali). Po zakończeniu remontu konieczne będzie przeszkolenie nauczycieli do prowadzenia zajęć w ramach Sali. Po dostosowaniu pomieszczeń i przeszkoleniu nauczycieli w Sali prowadzona będzie terapia zajęciowa dla dzieci.</p>	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	<p>Udział w projekcie poprawi funkcjonowanie dzieci w różnych aspektach: rozwojowym, społecznym, emocjonalnym czy fizycznym. Korzystanie z terapii w ramach Sali, wpłynie pozytywnie na najbliższe otoczenie dzieci, zmniejszy obszar wykluczenia społecznego, a tym samym ułatwi dzieciom z deficytami i zdrowym lepszy start w przyszłą edukację i życie.</p> <p><i>Wskaźniki:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba wyremontowanych obiektów przeznaczonych na cele społeczne – szt. 1, ▪ Liczba szkoleń dla nauczycieli odbytych w ramach projektu – 3 szt., ▪ Liczba godzin zajęć prowadzonych w Sali dla dzieci z przedszkola i z zewnątrz – 10 godz. tygodniowo ▪ Liczba beneficjentów projektu – 120 przedszkolaków z PM Nr 5 i dzieci korzystających z terapii w ramach Sali z placówek z terenów objętych rewitalizacją. 	<p>Sposoby zmierzenia i oceny rezultatów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Protokoły odbioru prac ▪ Wyniki przeprowadzonych ankiet ewaluacyjnych wśród uczestników programu: rodziców, nauczycieli, terapeutów ▪ Arkusze obserwacji dzieci korzystających z Sali, ▪ Listy obecności sporządzone w ramach programu.
Planowany czas realizacji	2018-2020	
Szacunkowy koszt.	70 000 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Przewiduje się finansowanie projektu z środków miejskich oraz środków pozyskanych w ramach działania 10.1 RPO WM 2014-2020	

	(Kształcenie i rozwój dzieci i młodzieży – poddziałanie 10.1.4. Edukacja przedszkolna).
--	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 27. Opis projektu nr 3

Projekt nr 3		
Zagospodarowanie skweru im. dr Czesława Szczypka		
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	ul. I Armii Wojska Polskiego działka nr ewid. 30262, 30263 Podobszar I – Wojciechowice	
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miasto Ostrołęka	
Opis stanu istniejącego	Projekt stanowi odpowiedź na zidentyfikowany problem dotyczący małej powierzchni skwerów i zagospodarowanych terenów zielonych, a także braku miejsc spotkań dla mieszkańców. Obecny skwer to teren porośnięty trawą oraz drzewami liściastymi i iglastymi oraz grupami krzewów liściastych. Przez projektowany skwer przebiegają chodniki z kostki betonowej i asfaltu. Mimo wykonywania wymaganych, sezonowych prac pielęgnacyjnych skwer przez chaotyczne nasadzenia sprawia wrażenie nieuporządkowanego, urządzenia (ławki, kosze na śmieci) są zniszczone, wiele drzew jest chorych.	
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu jest zwiększenie atrakcyjności miejskiej przestrzeni publicznej poprzez nadanie nowych funkcji społecznych, a także ożywienie terenu skweru dla stworzenia miejsca aktywnego wypoczynku oraz integrującego mieszkańców z podobszaru rewitalizacji – os. Wojciechowice. Grupę docelową projektu będą stanowić mieszkańcy os. Wojciechowice.	
Zakres realizowanych działań	Na terenie skweru zaprojektowano usunięcie części drzew (głównie chorych starych topól) i krzewów, głównie żywopłotów, przebudowę nawierzchni utwardzonych istniejących alejek, budowę placyków do wypoczynku biernego oraz czynnego – z urządzeniami fitness oraz innymi obiektami małej architektury (urządzenia fitness, stolik do gry w szachy, ławki, kosze na śmieci) wraz z oświetleniem terenu. Skwer będzie miejscem spotkań i integracji międzysąsiedzkiej	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Zagospodarowanie skweru pozytywnie wpłynie na estetykę podobszaru rewitalizacji, a także przyczyni się do organizacji większej liczby nieformalnych spotkań sąsiedzkich, co będzie sprzyjało integracji i budowaniu tożsamości z miejscem zamieszkania <i>Wskaźniki:</i> Powierzchnia zagospodarowanego terenu w ha – 2 ha Liczba zorganizowanych spotkań sąsiedzkich – min. 5 rocznie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Protokoły odbioru prac inwestycyjnych ▪ Wzrost liczby zorganizowanych spotkań sąsiedzkich
Planowany czas realizacji	2018-2020	

Szacunkowy koszt	1 053 268,44 zł
Potencjalne źródła finansowania	Przewiduje się finansowanie projektu z środków miejskich.

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 28. Opis projektu nr 4

Projekt nr 4	
Rozwój działalności spółdzielni socjalnej	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Ul. Kołobrzeska 11, w Ostrołęce powierzchnia 1044 m ² , Dz. Nr 30389/1 o obszarze 2611 m ² , 30389/2 o obszarze 266 m ² Podobszar I – os. Wojciechowice
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Spółdzielnia Socjalna „Samodzielność, Praca, Aktywność”
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Miasto Ostrołęka ▪ Ogólnopolskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych ▪ Mazowieckie Inicjatywy Społeczne ▪ Ogólnopolskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Mazowieckie Inicjatywy Społeczne to założyciele spółdzielni socjalnej osób prawnych pod nazwą Spółdzielnia Socjalna „Samodzielność, Praca, Aktywność”
Opis stanu istniejącego	<p>Jak zostało wskazane w diagnozie na terenie os. Wojciechowice mieszka znaczna liczba osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej. Dla tych osób brakuje form wsparcia mogącego pomóc im wrócić na rynek pracy i powrócić do funkcjonowania w społeczeństwie.</p> <p>Na terenie os. Wojciechowice jak również zostało zaznaczone w diagnozie istnieją obiekty niewykorzystywane, które mogą zostać przeznaczone na cele społeczne, jednym z nich jest budynek przy ul. Kołobrzeskiej 11, który przez długi okres czasu funkcjonował jako wojewódzki magazyn sprzętu obrony cywilnej w Ostrołęce. Istniejący budynek składa się z jednej kondygnacji nadziemnej bez podpiwniczenia o wymiarach 12,76 x 55,06 m. Teren wokół budynku jest zdegradowany i niezagospodarowany. Spółdzielnia posiada pozwolenie na budowę oraz dokumentację projektową, przedmiary robót budowlanych, kosztorysy inwestorskie. Nieruchomość jest użyczona nieodpłatnie spółdzielni przez Miasto Ostrołęka.</p>
Cel projektu/przedsięwzięcia	<p>Celem realizacji projektu jest remont, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku przy ul. Kołobrzeska 11 w Ostrołęce oraz wyposażenia na potrzeby Spółdzielni Socjalnej „Samodzielność, Praca, Aktywność”. Projekt ma na celu wzmocnienie powstałego podmiotu ekonomii społecznej poprzez przygotowanie odpowiedniej infrastruktury technicznej oraz socjalnej dla jego działalności i rozwoju. Celem projektu jest stworzenie 35 nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych. Celem Spółdzielni Socjalnej „Samodzielność, Praca, Aktywność” jest wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w mieście Ostrołęka poprzez stworzenie infrastruktury technicznej i socjalnej.</p> <p>Najważniejsze cele społeczne to:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przywrócenie na rynek pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz umożliwienie osobom niepełnosprawnym aktywizacji zawodowej poprzez stworzenie 35 nowych miejsc

	<p>pracy dla osób niepełnosprawnych z terenów objętych programem rewitalizacji,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zatrudnione 35 osób niepełnosprawnych w tym 20 kobiet 15 mężczyzn z terenów objętych programem rewitalizacji, ▪ integracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu niepełnosprawności, ▪ rewitalizacja zdegradowanego budynku wraz z otoczeniem i nadanie mu nowych funkcji. <p>Grupę docelową projektu będą stanowić osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, przede wszystkim mieszkańcy podobszaru I - os. Wojciechowice, ale także w miarę możliwości pozostałych części obszaru rewitalizacji.</p>	
<p>Zakres realizowanych działań</p>	<p>W ramach przebudowy istniejącego budynku zaprojektowano nowy układ pomieszczeń dostosowany do potrzeb zakładu i zapewniający pracownikom odpowiednie warunki socjalne. Zaprojektowano pokoje biurowe, salę konferencyjną, pomieszczenia magazynowe, halę produkcyjną, szatnie i pomieszczenia higieniczno-sanitarne dla kobiet i mężczyzn oraz osób niepełnosprawnych, oraz pomieszczenie socjalne; pomieszczenie porządkowe, węzeł cieplny i serwerownię.</p> <p>Przewiduje się dwie działalności: usługową związaną z ogrodnictwem, sprzątnięciem, usługi związane z układaniem bruku i kostki brukowej – wykonywanie chodników itp. oraz małą poligrafię. Na stałe będzie tam przebywało ok. 5 osób – pozostałe osoby będą wykonywać swoją pracę na terenie miasta. W celu zapewnienia dostępności budynku dla osób niepełnosprawnych adaptowano istniejącą pochylnię przy wejściu głównym, zaprojektowano pochylnię przy wejściu od strony elewacji południowo – wschodniej. Wszystkie pomieszczenia socjalne, higieniczno-sanitarne, biurowe, korytarze są przystosowane dla osób niepełnosprawnych.</p> <p>Projekt będzie polegał na dokończeniu remontu, przebudowie i zmianie sposobu użytkowania budynku przy ul. Kołobrzeska 11 w Ostrołęce oraz zakupie wyposażenia na potrzeby Spółdzielni Socjalnej „Samodzielność, Praca, Aktywność” i zatrudnieniu 35 osób niepełnosprawnych z terenów objętych programem rewitalizacji.</p>	
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji</p>	<p>Prognozowane rezultaty</p>	<p>Sposób oceny i miary</p>
	<p>W ramach projektu zakłada się przywrócenie (reintegracja) na rynek pracy, poprzez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, osób o niskiej zatrudnialności oraz umożliwienie osobom bezrobotnym aktywizację zawodową. Realizacja projektu przyczyni się do tworzenia więzi międzyludzkich oraz reintegracji społecznej i reintegracji zawodowej - podejmowanie działań mających za przedmiot odbudowanie i podtrzymanie u członka spółdzielni umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej oraz pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu, a także działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy</p>	
	<p>Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania magazynu obrony cywilnej w ramach remontu i przystosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych budynku oraz prowadzonej nowej działalności w budynku przy ul. Kołobrzeskiej 11 – liczba wyremontowanych i</p>	<p>Protokół odbioru prac inwestycyjnych, odbiór budynku przez inspektora nadzoru technicznego.</p>

	zaadaptowanych budynków na cele społeczne – 1 szt.	
	Liczba utworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych – 35	Umowy o pracę.
Planowany czas realizacji	2018-2020	
Szacunkowy koszt.	2 022 643,78 zł	
Potencjalne źródła finansowania	<p>Przewiduje się finansowanie projektu z środków miejskich oraz Stowarzyszenia, a także przewiduje się finansowanie projektu z środków pozyskanych w ramach działania 9.3 RPO WM 2014-2020 (Rozwój ekonomii społecznej), jako że spółdzielnia należy do OWES Mazowsze.</p> <p>Działania adaptacji budynków przewiduje się do współfinansowania w ramach działania 6.2 RPO WM 2014-2020 (Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych).</p>	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 29. Opis projektu nr 5

Projekt nr 5	
Razem, Aktywnie, Pozytywnie	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	07-410 Ostrołęka ul. Kołobrzaska 15 Podobszar I – os. Wojciechowice
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Ostrołęce
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	Powiatowy Urząd Pracy w Ostrołęce, Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego w Ostrołęce, Wojewódzki Urząd Pracy w Ostrołęce, Mazowiecki Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Warszawie
Opis stanu istniejącego	Projekt jest odpowiedzią na potrzeby i problemy osób wykluczonych społecznie ze szczególnym uwzględnieniem osób bezdomnych. Na terenie os. Wojciechowice mieszka duży odsetek osób bezrobotnych. Problem związany z brakiem możliwości lub chęci do podjęcia pracy, skutkujący nadmiernym korzystaniem ze świadczeń pomocy społecznej z powodu wieku i niepełnosprawności, generuje również korzystanie z zasiłków pomocowych z tytułu m.in. ubóstwa, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych czy alkoholizmu. Obecne potrzeby osób bezdomnych dotyczące zapewnienia im schronienia są niezaspokojone w pełnym zakresie. Dlatego też w ramach projektu planuje się adaptację budynku przy ul. Kołobrzaskiej 15, będącego w zasobach miasta Ostrołęki. Dzielnica ta wymaga podjęcia działań mających na celu poprawę infrastruktury społecznej. W związku z powyższym ww. budynek zostanie zaadaptowany na potrzeby osób bezdomnych. Obecny stan techniczny budynku nie pozwala na jego bezpieczne użytkowanie.
Cel projektu/przedsięwzięcia	<p>Głównym celem projektu będzie aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem osób bezdomnych. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej 12 mężczyzn ze szczególnym uwzględnieniem osób bezdomnych,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych 12 mężczyzn, ▪ nabycie, podniesienie lub zmianę kompetencji zawodowych 12 mężczyzn, ▪ nabycie lub zwiększenie doświadczenia zawodowego 12 mężczyzn, ▪ poszerzenie oferty wsparcia skierowanej do osób bezdomnych, ▪ remont i modernizacja budynku służącego realizacji celu głównego. <p>Grupę docelową projektu będą stanowić osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym osoby bezdomne przebywające na podobszarze I - os. Wojciechowice, ale także w miarę możliwości z pozostałych części obszaru rewitalizacji.</p>
<p>Zakres realizowanych działań</p>	<p>Projekt pn. "RAP- Razem, Aktywnie, Pozytywnie", będzie realizowany przez Klub Integracji Społecznej "Progres" znajdujący się w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Ostrołęce. W projekcie zostaną podjęte zindywidualizowane działania z zakresu reintegracji społeczno- zawodowej tj:</p> <p>1. Cykl szkoleniowo-edukacyjny będzie realizowany przez pracowników Klubu Integracji Społecznej "Progres" we współpracy z doradcami Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Ostrołęce i Mazowieckiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Spadochron. Celem zajęć warsztatowych jest zwiększenie świadomości posiadanych predyspozycji zawodowych, mocnych i słabych stron, sprecyzowanie celów zawodowych oraz zaplanowanie działań prowadzących do ich realizacji. ▪ Poznanie siebie - indywidualne spotkania z doradcą zawodowym, których celem jest identyfikacja i zwiększenie świadomości posiadanych cech, umiejętności i kwalifikacji możliwych do wykorzystania w przyszłej pracy zawodowej. ▪ Moja wizytówka – dokumenty aplikacyjne – zasady pisania CV i listu motywacyjnego oraz przygotowanie się do rozmowy z pracodawcą. ▪ Co nas motywuje do działania - jak wzmocnić samoocenę i zwiększyć motywację do poszukiwania pracy. ▪ Szansa na własny biznes - jak tworzyć przedsiębiorstwa społeczne. <p>2. Praca socjalna z uczestnikami projektu prowadzona w sposób ciągły przez cały okres trwania projektu.</p> <p>3. Prace społecznie użyteczne w wymiarze 40 godzin miesięcznie (2 razy w tygodniu po 5 godzin dziennie) przez okres 6 miesięcy z jednoczesną nauką zawodu w zakresie wykonywania prac remontowo-budowlanych. Prace wykonywane będą w budynku znajdującym się w zasobach miasta Ostrołęki przy ul. Kołobrzeskiej 15 w Ostrołęce, który w przyszłości ma być wykorzystany na potrzeby osób bezdomnych. Prace adaptacyjne prowadzone będą m.in. w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wykonania posadzek i cokolków z płytek ceramicznych. ▪ Wykonania ścianek działowych. ▪ Malowania ścian. ▪ Naprawy i konserwacji instalacji elektrycznej. ▪ Naprawy i konserwacji instalacji sanitarnej. ▪ Białego montażu w łazienkach i toaletach. ▪ Montażu drzwi zewnętrznych i wewnętrznych. ▪ Wykonania aneksu kuchennego. ▪ Naprawy dachu.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wykonania aluminiowego daszku nad drzwiami wejściowymi. ▪ Wykonania ogrodzenia panelowego. ▪ Budowy schodów wejściowych. ▪ Wykonania chodnika z kostki brukowej przed wejściem. <p>Prace społecznie użyteczne zakończą się wydaniem zaświadczenia.</p> <p>4. Dwa spotkania konsultacyjne moderowane przez doradców Mazowieckiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej i pracowników KIS, mające na celu wypracowanie rozwiązań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Odbiorcami spotkań będą osoby/instytucje/organizacje pozarządowe z terenu Ostrołęki zainteresowane tematyką przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.</p>	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Objęcie wsparciem z zakresu reintegracji społeczno-zawodowej ww. grup klientów pomocy społecznej poprawi funkcjonowanie społeczne uczestników projektu oraz wpłynie pozytywnie na najbliższe otoczenie tych osób, a w konsekwencji zmniejszy obszar wykluczenia społecznego. Zakłada się, iż wsparcie uzyskane w ramach projektu przyczyni się do wzmocnienia motywacji do uzupełnienia wykształcenia, kwalifikacji zawodowych, podejmowania różnorodnych form aktywności mających wpływ na poprawę sytuacji społeczno-zawodowej uczestników projektu, wzrostu aktywności życiowej, społecznej itp. <p>Wskaźniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Adaptacja budynku na potrzeby osób bezdomnych przy ul. Kołobrzeskiej 15 – liczba zaadaptowanych budynków na cele społeczne – 1szt.; ▪ Liczba uczestników, którzy nabyli nowe kompetencje społeczne – 12 uczestników projektu; ▪ Liczba uczestników, którzy podnieśli kompetencje zawodowe – 12 uczestników projektu; <p>za wyżej wymienionymi wskaźnikami rezultatami projektu będzie poszerzenie oferty wsparcia dla</p>	<p>Monitoring kontraktów socjalnych przez pracownika socjalnego, uzyskane zaświadczenia, certyfikaty, ilość osób korzystających z noclegu, protokołów odbioru prac adaptacyjnych</p>

	osób bezdomnych oraz wyeliminowanie stereotypów dzielnicowych.	
Planowany czas realizacji	2017	
Szacunkowy koszt	82 128,00 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Przewiduje się finansowanie projektu z środków miejskich (MOPR 13 996,80 zł) oraz środków pozyskanych w ramach dotacji Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (58 800 zł) prace społeczno-użyteczne – środki PUP (9 331,20 zł).	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 30. Opis projektu nr 6

Projekt nr 6	
Warsztaty terapii zajęciowej „Motylki”	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Ul. Mazowiecka 2, działka nr 21002/6 o pow. 0,0844 ha Podobszar II – os. Stare Miasto, Parkowe, Starosty Kosa, Sienkiewicza
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Ogólnopolskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	Miasto Ostrołęka
Opis projektu	
Opis stanu istniejącego	<p>Jak zostało wskazane w diagnozie na obszarze rewitalizacji mieszka znaczna liczba osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej. Dla tych osób brakuje form wsparcia mogącego pomóc im wrócić na rynek pracy i powrócić do funkcjonowania w społeczeństwie. Podstawowym źródłem trudności tej grupy zgłaszanym pracownikom socjalnym MOPR są przede wszystkim liczne bariery edukacyjne, społeczne i zdrowotne, które utrudniają prawidłowe funkcjonowanie społeczno-zawodowe. Powiązane z tym dodatkowe problemy wynikające z braku zatrudnienia, niedostatecznych środków finansowych, niskich lub niewystarczających kwalifikacji zawodowych sprzyjają utrwalaniu postawy bierności społeczno-zawodowej.</p> <p>Na terenie obszaru rewitalizacji zostało zaznaczone w diagnozie istnieją obiekty niewykorzystywane, które mogą zostać przeznaczone na cele społeczne, jednym z nich jest budynek przy ul. Mazowieckiej 2. Budynek ten wymaga rozbudowy, przebudowy i zmiany sposobu użytkowania, przystosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych. Budynek przez długi okres czasu nie był remontowany. Występują pęknięcia ścian w południowej części budynku. Dach budynku przecieka co powoduje zacieki na ścianach wewnątrz budynku. Łazienki są нефункционалне dla osób niepełnosprawnych. Brak windy uniemożliwia osobom niepełnosprawnym na uczestnictwo w pracowniach na pierwszym piętrze.</p>
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem realizacji projektu jest remont, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku przy ul. Mazowieckiej 2 oraz wyposażenie na potrzeby Warsztatu Terapii zajęciowej „Motylki”. Celem projektu jest stworzenie 3 nowych pracowni dla osób niepełnosprawnych oraz poprawienie jakości funkcjonowania dotychczasowych pracowni warsztatu.

	<p>Najważniejsze cele społeczne to:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ utworzenie nowych pracowni dla WTZ „Motylki” oraz przyjęcie nowych uczestników do warsztatu, ▪ stworzenie osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania i przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia pracy ▪ integracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu niepełnosprawności ▪ remont zdegradowanego budynku wraz z otoczeniem i nadaniem mu nowych funkcji dla potrzeb osób niepełnosprawnych <p>Grupę docelową projektu będą stanowić osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, osoby niepełnosprawne przede wszystkim mieszkańcy podobszaru II, ale także w miarę możliwości pozostałych części obszaru rewitalizacji.</p>	
Zakres realizowanych działań	<p>W ramach remontu i przebudowy istniejącego budynku zostanie zaprojektowany nowy układ pomieszczeń dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych zapewniając uczestnikom i pracownikom odpowiednie warunki socjalne. Zostaną zaprojektowane pokoje biurowe, pokoje na pracownię, szatnie oraz pomieszczenia socjalne, pomieszczenia porządkowe. Po przeprowadzonym remoncie konieczny będzie zakup wyposażenia na potrzeby utworzenia nowych pracowni warsztatu i przyjęcie nowych osób niepełnosprawnych.</p> <p>W omawianym budynku będą prowadzone zajęcia terapii zajęciowej dla 15 osób niepełnosprawnych.</p>	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Realizacja doniosłych społecznie celów, takich jak tworzenie więzi międzyludzkich oraz reintegracja społeczna i reintegracja zawodowa - podejmowanie działań mających za przedmiot odbudowanie i podtrzymanie u członka spółdzielni umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej oraz pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu, a także działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.	Poziom uczestnictwa WTZ.
	Prowadzenie działalności społecznej i oświatowo-kulturalnej na rzecz swoich członków oraz środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczna w sferze działań publicznych zawartych w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;	Poziom uczestnictwa WTZ.
Rozbudowa, przebudowa i zmiana sposobu użytkowania w ramach remontu i przystosowanie do	Protokół odbioru prac inwestycyjnych, odbiór	

	potrzeb osób niepełnosprawnych budynku przy ul. Mazowieckiej 2 – liczba budynków zaadaptowanych na cele społeczne – 1 szt.	budynku przez inspektora nadzoru technicznego.
	Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem WTZ – 15 osób	Poziom uczestnictwa WTZ, listy obecności
Planowany czas realizacji	2018-2020	
Szacunkowy koszt.	2 000 000 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Przewiduje się finansowanie projektu z środków miejskich oraz Stowarzyszenia oraz współfinansowanie projektu w ramach działania 9.1 RPO WM 2014-2020 (Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu) Działania adaptacji budynków przewiduje się do współfinansowania w ramach działania 6.2 RPO WM 2014-2020 (Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych).	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 31. Opis projektu nr 7

Projekt nr 7	
Rozwój oferty kulturalnej Miasta Ostrołęka poprzez modernizację i wyposażenie budynku Galerii Ostrołęka	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia (powierzchnia, nr działek)	Galeria Ostrołęka - nieruchomość zabudowana - murowany narożny budynek, Plac generała Józefa Bema 14 Nr geodezyjny 3181/1 <ul style="list-style-type: none"> ▪ powierzchnia zabudowy gruntu 208 m² ▪ kubatura obiektu 1635 m³ ▪ powierzchnia użytkowa 653 m² Podobszar II – Stare Miasto, Parkowe, Starosty Kosa, Sienkiewicza
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miasto Ostrołęka
Partnerzy w realizacji projektu/przedsięwzięcia	Ostrołęckie Centrum Kultury
Opis stanu istniejącego Opis problemu, stanu obiektu, miejsca, które chcemy zmienić.	Projekt jest odpowiedzią na zidentyfikowany problem dotyczący niewystarczającej oferty kulturalnej dla mieszkańców podobszaru rewitalizacji oraz niskiego uczestnictwa w życiu kulturalnym. Problem ten dotyczy w dużej mierze osób starszych, które stanowią ponad 20% całego podobszaru. Dodatkowo w diagnozie zostały wskazane obiekty będące potencjałem tego terenu, ale jednocześnie będące w złym stanie technicznym, jednym z nich jest budynek Galerii Ostrołęka. Budynek Galerii zlokalizowany jest przy Placu Bema, który posiada infrastrukturę parkową z alejkami spacerowymi, zadrzewieniem i zakrzewieniem oraz gazonami kwiatowymi. Dzięki tej infrastrukturze Galeria oprócz działalności wystawienniczej i edukacyjnej w swoim obiekcie ma możliwość wychodzenia ze swoją działalnością do szerokiego grona odbiorców, w szczególności osób starszych chętnie korzystających z wypoczynku w tym mini parku. Galeria organizuje w tym miejscu wystawy plenerowe fotografii, rzeźby itp. oraz w okresie lata mini koncerty plenerowe

	„Pod Wierzbą”, które od wielu lat odbywają się w czwartkowe letnie wieczory.
Cel projektu/przedsięwzięcia	<p>Celem głównym projektu jest zwiększenie dostępności oferty kulturalnej oraz rozwój lokalnego rzemiosła i tradycyjnej produkcji kurpiowskiej Miasta Ostrołęki. Będzie on realizowany poprzez cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększenie atrakcyjności miejsca i budowanie tożsamości mieszkańców Starego Miasta. ▪ powstrzymanie postępującego procesu degradacji budynku, który ma ponad stuletnią historię. ▪ wykorzystanie zasobów Galerii dla zwiększenia jej atrakcyjności dydaktyczno-kulturalnej. Dzięki inwestycji wzmacni się działalność artystyczna, zwiększając dostęp do kultury mieszkańcom, poprawiając warunki do podniesienia jakości ich życia i otoczenia a to z kolei pozwoli na odwrócenie zagrożeń wykluczenia społecznego i ekonomicznego oraz innych niekorzystnych tendencji społecznych występujących na osiedlu Stare Miasto. ▪ utworzenie przestrzeni wykorzystywanej przez lokalnych rzemieślników oraz twórców ludowych, szczególnie z obszaru rewitalizacji w celu sprzedaży własnych, tradycyjnych wyrobów. <p>Odbiorcami projektu będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji, którzy będą mieli pierwszeństwo w uczestniczeniu w zajęciach i wydarzeniach organizowanych przez Galerię oraz korzystaniu z dostępnej przestrzeni.</p>
Zakres realizowanych działań	<p>W ramach projektu planuje się wykonanie następujących działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przebudowa i wzmocnienie konstrukcji budowlanej, przeprowadzenie niezbędnych prac remontowo-modernizacyjnych, ▪ docieplenie budynku poprzez wykonanie termoizolacji podtynkowej oraz wykonanie nowej elewacji budynku, ▪ zwiększenie sali wystawowej, ▪ przebudowa i adaptacja pomieszczeń na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej w zakresie plastyki, ▪ zakup profesjonalnego wyposażenia pracowni plastycznych i pracowni fotograficznej, ▪ zakup pieca do wypału ceramiki, ▪ instalacja monitoringu całości obiektu, ▪ instalacja profesjonalnego oświetlenia wystawowego i systemu zawieszon do realizacji różnego rodzaju ekspozycji wystawowych. <p>Po przeprowadzeniu niezbędnych prac w budynku Galerii zostanie rozszerzona dotychczas prowadzona oferta poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększenie liczby spotkań artystów, tworząc odpowiednie warunki do rozwoju tradycji kulturalnych. ▪ zwiększenie oferty cykli zajęć plastycznych tj. zajęć z decoupage, ceramiki, wikliny ect., skierowanych do grupy osób, które zakończyły aktywność zawodową, lecz w dalszym ciągu chcą rozwijać się i obcować z kulturą. ▪ powstanie programu cyklicznych spotkań ze sztuką i wykładów pod nazwą „Sztuka dla seniora”, których celem jest rozwój intelektualny, poszerzenie wiedzy o historii sztuki i sztuce współczesnej, a także umożliwienie starszemu odbiorcy dostępu do oferty edukacyjnej Galerii.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	<p>Główny rezultatem będzie zwiększenie zainteresowania mieszkańców wydarzeniami organizowanymi przez Miasto, wzrost uczestnictwa w kulturze i zwiększenie integracji społecznej, a także zwiększenie zainteresowania lokalnym rzemiosłem.</p> <p><i>Wskaźniki:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba zrewaloryzowanych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach - 1 szt. 2. Liczba nowych ofert programowych, t.j. plastyczne zajęcia edukacyjne w Galerii: <ul style="list-style-type: none"> ▪ ceramiczne 4 x m-c x 10 m-cy x 15 os. ▪ decoupage 4 x m-c x 10 m-cy x 15 os. ▪ wiklina 4 razy w m-cu x 10 m-cy x 15 os. 3. Spotkania ze sztuką „Sztuka dla seniora” (Galeria Ostrołęka): 1 raz w m-cu x 10 m-cy x 50 os. 4. Koncerty „Pod wierzwą” (Galeria Ostrołęka): 2 razy w m-cu x 2 m-ce x 200 os. 5. Wystawy plenerowe na Placu Bema: 1 raz na m-c x 5 m-cy 6. Lokalne targi rzemiosła i twórczości ludowej: 1 raz na m-c x 6 m-cy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Protokoły odbioru prac inwestycyjnych ▪ Lista uczestników bądź liczba sprzedanych biletów na wydarzenia organizowane przez Galerię ▪ Listy obecności uczestników zajęć ▪ Listy uczestnictwa ▪ Umowy wypożyczenia wystaw, dokumentacja zdjęciowa
Planowany czas realizacji	2018-2020	
Szacunkowy koszt	3 200 000 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Przewiduje się finansowanie projektu z środków miejskich oraz środków pozyskanych w ramach działania 5.3 RPO WM 2014-2020 (Dziedzictwo kulturowe) ewentualnie działania 6.2 RPO WM 2014-2020 (Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych)	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 32. Opis projektu nr 8

Projekt nr 8	
Zagospodarowanie nabrzeża rzeki Narew	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	<p>Części działek nr 10833/1, 10833/2, 20352/2, 21661/1, 20569, 20352/5</p> <p>Działka nr 20993/4 – Berka Joselewicza 2, pow. 0,4071ha</p> <p>Podobszar II – Stare Miasto, Parkowe, Starosty Kosa, Sienkiewicza</p>
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miasto Ostrołęka

<p>Opis stanu istniejącego</p>	<p>Aktualny stan techniczny i przestrzenny terenu stanowi bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa potencjalnych użytkowników obszaru i społeczności lokalnej – miejsce zwiększonej aktywności przestępczej (kradzieże, rozboje) z uwagi na braki w oświetleniu, tereny zarośnięte/osłonięte, niezagospodarowane, z ograniczonymi możliwościami nadzoru i penetracji terenu. Jednocześnie przedmiotowy obszar stanowi niewykorzystany potencjał jako miejsce aktywizacji kulturalnej i społecznej dla mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją.</p> <p>Na osiedlach, które zostały zidentyfikowane jako zdegradowane od wielu lat można zauważyć zanikanie działalności gospodarczej i przedsiębiorczości. Zagospodarowanie terenu ma na celu przyciągnięcie nowych przedsiębiorców na ten obszar, by stał się dzięki nabrzeżom atrakcyjny gospodarczo. Ponadto wśród zabytkowej lub stylizowanej architektury zarówno Starego Miasta jak i osiedla Wojciechowice koncentruje się przede wszystkim społeczność wieku emerytalnego, co stanowi o separacji i wykluczeniu terenu z potencjalnego zainteresowania przedsiębiorców i życia kulturalnego, społecznego miasta.</p> <p>Ponadto problemem zidentyfikowanym w diagnozie obszaru rewitalizacji jest niewystarczająca liczba bądź brak miejsc w przestrzeni publicznej, która byłaby uporządkowana i udostępniona w celu spędzania wolnego czasu.</p> <p>W ramach projektu planuje się także wykonać prace modernizacyjne budynku z roku 1952 w którym swoją siedzibę ma Urząd Stanu Cywilnego.</p> <p>Obecnie urząd stanu cywilnego, w którym odbywają się śluby wygląda mało reprezentacyjnie. Modernizacji wymagają pomieszczenia wewnątrz w tym sala ślubów jak i wejście do budynku i ściany zewnętrzne budynku. Teren wokół budynku jest niezagospodarowany i zaniedbany.</p>
<p>Cel projektu/przedsięwzięcia</p>	<p>Celem projektu jest ożywienie obszaru rewitalizacji poprzez przywrócenie, nadanie mu nowych funkcji społeczno-gospodarczych oraz zatrzymanie degradacji przestrzennej.</p> <p>Celem szczegółowym projektu jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przeciwdziałanie marginalizacji obszarów kryzysowych, na których nasilają się niepożądane zjawiska społeczne i ekonomiczne, ▪ stworzenie miejsca integracji mieszkańców obszaru rewitalizacji i spędzania wolnego czasu ▪ poprawa jakości świadczonych usług publicznych, ▪ poprawa wizerunku obszaru rewitalizacji ▪ zwiększenie atrakcyjności obszaru dla potencjalnych podmiotów gospodarczych, ▪ podniesienie atrakcyjności terenu Starego Miasta, ▪ podniesienie walorów estetycznych i użytkowych budynku USC <p>Odbiorcami projektu będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji, którzy będą codziennymi użytkownikami nowo zagospodarowanej przestrzeni. Poza tym efekty projektu przyczynią się do zachęcenia do zakładania nowych działalności gospodarczych przez zainteresowane podmioty z obszaru rewitalizacji bądź dotychczas działające poza obszarem.</p>
<p>Zakres realizowanych działań</p>	<p>W ramach projektu planuje się:</p>

	<p>1. Zagospodarowanie terenu nabrzeży rzeki Narew w tym: przebudowę zjazdu z ul. Spacerowej w ul. Wioślarską, budowę schodów w ul. Spacerowej na taras brzegowy i rozbudowa schodów z ul. Spacerowej w kierunku ul. Staromostowej, przebudowę umocnień brzegowych wzdłuż głównego nurtu rzeki, przebudowę i budowę ciągu pieszego i rowerowego wzdłuż korony wału przeciwpowodziowego wraz z elementami małej architektury, W części terenu położonej na południe od osi mostu gen. Madalińskiego planuje się: przebudowę drogi dojazdowej do portu, budowę amfiteatru z demontowanymi na sezon zimowy siedziskami i rozkładaną sceną, przebudowę umocnień brzegowych wzdłuż głównego nurtu rzeki, przebudowę i budowę ciągu pieszego i rowerowego wzdłuż korony wału przeciwpowodziowego wraz z elementami małej architektury, budowę ciągu pieszo-jezdnego od ul. Króla Jana Kazimierza do korony wału przeciwpowodziowego.</p> <p>2. Modernizację budynku USC oraz zagospodarowanie terenu wokół budynku (przebudowa planu wraz z nawierzchnią, wykonanie nasadzenia zieleni, montaż elementów małej architektury)</p>	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	<p>Głównym rezultatem podejmowanych działań będzie zwiększenie atrakcyjności gospodarczej obszaru rewitalizacji, a także rozwój oferty spędzania czasu wolnego dla różnych grup społecznych</p> <p><i>Wskaźniki:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt. ▪ Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją - 0,4071ha ▪ Liczba wydarzeń zorganizowanych na nowo powstałych przestrzeniach publicznych – min. 5 rocznie 	<p>Protokół odbioru z wykonanych prac</p> <p>Liczba organizowanych imprez – min. 5 rocznie</p>
Planowany czas realizacji	2018-2020	
Szacunkowy koszt	<p>Zagospodarowanie nabrzeży 18 000 000 zł brutto</p> <p>Modernizacja budynku USC 684 464,09 zł brutto</p> <p>Razem 18 684 464,09 zł</p>	
Potencjalne źródła finansowania	Przewiduje się finansowanie projektu z środków miejskich oraz środków pozyskanych w ramach działania 6.2 RPO WM 2014-2020 (Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych)	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 33. Opis projektu nr 9

Projekt nr 9
„Razem łatwiej”

Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Projekt będzie realizowany w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie (podobszar II), ale przeznaczony jest dla mieszkańców całego obszaru rewitalizacji	
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	
Opis stanu istniejącego	Projekt stanowi odpowiedź na zidentyfikowany problem dotyczący dużego odsetka osób korzystających z pomocy społecznej oraz osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności osób z niepełnosprawnością z orzeczoną znacznym, umiarkowanym lub lekkim stopniem niepełnosprawności lub równoważnym orzeczeniem oraz pełnoletnich wychowanków przebywających lub opuszczających pieczę zastępczą oraz młodzieżowe ośrodki wychowawcze i zakłady poprawcze, będących w wieku aktywności zawodowej.	
Cel projektu/przedsięwzięcia	<p>Głównym celem projektu będzie nabycie kompetencji społeczno-zawodowych zwiększających szanse na zatrudnienie 36 osób z obszaru rewitalizacji, w tym: 24 kobiet i 12 mężczyzn, pełnoletnich wychowanków przebywających lub opuszczających pieczę zastępczą, młodzieżowe ośrodki wychowawcze i zakłady poprawcze oraz kobiet/mężczyzn z niepełnosprawnością z orzeczoną znacznym, umiarkowanym lub lekkim stopniem niepełnosprawności lub równoważnym orzeczeniem będących w wieku aktywności zawodowej, zagrożonych wykluczeniem społecznym. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nabycie lub rozwinięcie kluczowych kompetencji społecznych 36 kobiet/mężczyzn ▪ pokonanie barier w kontaktach interpersonalnych 36 kobiet/mężczyzn ▪ nabycie, podniesienie lub zmiana kwalifikacji zawodowych 31 kobiet/mężczyzn ▪ nabycie lub zwiększenie doświadczenia zawodowego 31 kobiet/mężczyzn ▪ poprawę stanu zdrowia 26 osób z niepełnosprawnością. 	
Zakres realizowanych działań	<p>Działania projektu zostaną podzielone na następujące zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Diagnoza indywidualnych potrzeb uczestników projektu i określenie ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej dla uczestników projektu. ▪ Aktywizacja społeczna. ▪ Aktywizacja edukacyjna. ▪ Aktywizacja zdrowotna. ▪ Aktywizacja zawodowa. 	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	Udział w projekcie poprawi funkcjonowanie społeczne rodzin uczestników projektu oraz wpłynie pozytywnie na najbliższe otoczenie tych osób, a w konsekwencji zmniejszy obszar wykluczenia społecznego. Zakłada się, iż wsparcie uzyskane w ramach projektu przyczyni się budowania sieci kontaktów w społeczności lokalnej, wzmacniania motywacji do uzupełnienia wykształcenia,	Wydane zaświadczenia ukończonych warsztatów

	<p>kwalifikacji zawodowych, podejmowania różnorodnych aktywności mających wpływ na poprawę sytuacji społeczno-zawodowej uczestników projektu, dążeniu do wzrostu aktywności życiowej, poprawy stanu zdrowia itp.</p> <p>Wskaźniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w projekcie – 36 osób ▪ Liczba osób, która nabyła nowe kompetencje zawodowe – 31 osób 	
Planowany czas realizacji	2018-2019	
Szacunkowy koszt	495 739, 05 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Przewiduje się finansowanie projektu z środków miejskich oraz środków pozyskanych w ramach działania 9.1 RPO WM 2014-2020 (Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu)	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 34. Opis projektu nr 10

Projekt nr 10	
Dzienny Dom Pobytu Seniora „Senior – Wigor”	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Projekt będzie realizowany na podobszarze II, ale przeznaczony jest dla mieszkańców całego obszaru rewitalizacji
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
Opis stanu istniejącego	<p>Utworzenie Dziennego Domu Pobytu Seniora „Senior – Wigor” oraz zakres i poziom świadczonych w nim usług będzie odpowiedzią na potrzeby ostrołęckich seniorów chcących aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym. Cały obszar rewitalizacji charakteryzuje się starzeniem społeczeństwa. Osoby w coraz większym stopniu narażone są na wykluczenie społeczne ze względu na brak odpowiedniej opieki i oferty spędzania czasu wolnego.</p> <p>Dom będzie miał swoją siedzibę w budynku będącym w trwałym zarządzie Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Ostrołęce przy ul. Spokojnej 16.</p>
Cel projektu/przedsięwzięcia	<p>Celem działalności Domu będzie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Uaktywnienie społeczne seniorów i umożliwienie im samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie, ▪ Polepszenie funkcjonowania psychologiczno-fizycznego osób starszych poprzez prowadzone działania terapeutyczne, ogólnousprawniające formy terapii rehabilitacyjnej, profilaktykę zapewniającą utrzymanie aktualnego stanu i

	<p>niedopuszczenie do pogłębiania się dysfunkcji poprzez diagnozę indywidualnych potrzeb i możliwości,</p> <ul style="list-style-type: none"> Organizowanie działań służących rozwojowi osób starszych poprzez popularyzację interesujących ich zagadnień. <p>Grupą docelową są seniorzy mieszkający na obszarze rewitalizacji.</p>	
Zakres realizowanych działań	<p>Projekt będzie realizowany w następujących etapach:</p> <ul style="list-style-type: none"> Adaptacja budynku (wykonanie termoizolacji budynku, zamontowanie windy, dostosowanie pomieszczeń do potrzeb osób niepełnosprawnych, itp.), Wyposażenie budynku do minimalnego standardu warunków lokalowych określonych w dokumentacji konkursowej. Dom obejmie wsparciem 30 mieszkańców obszaru rewitalizacji w wieku powyżej 60 roku życia. 	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	<p>Dom obejmie wsparciem 30 mieszkańców obszaru rewitalizacji, w wieku powyżej 60 roku życia, którzy z powodu choroby lub innych przyczyn, wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawieni lub rodzina nie może takiej pomocy zapewnić. Objęcie owej grupy działaniami aktywizującymi pozwoli przełamać izolację społeczną seniorów oraz poprawić ich funkcjonowanie społeczne i zdrowotne.</p> <p><i>Wskaźniki:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Liczba seniorów objętych wsparciem – 30 osób 	<p>Listy osób korzystających z domu seniora, zmniejszenie liczby osób oczekujących na miejsce w domu opieki</p>
Planowany czas realizacji	2018-2020	
Szacunkowy koszt	250 000, 00 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Przewiduje się współfinansowanie projektu w ramach dotacji Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (konkurs ofert) oraz z budżetu miasta.	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 35. Opis projektu nr 11

Projekt nr 11	
NAREW – Nowa Aktywność Rozwój i Efektywne Wsparcie	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Projekt będzie realizowany na podobszarze II, ale przeznaczony jest dla mieszkańców całego obszaru rewitalizacji
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
Opis stanu istniejącego	Projekt skierowany będzie do 180 osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej będących w wieku aktywności zawodowej, zamieszkałych na terenie obszaru rewitalizacji zagrożonych wykluczeniem społecznym. Projekt jest odpowiedzią na zidentyfikowane problemy społeczne związane głównie

	z bezrobociem, uzależnieniami oraz problemami opiekuńczo – wychowawczymi. Jest to również obszar na którym zdiagnozowano występowanie dużej liczby zjawisk o charakterze przestępczym. Grupą docelową projektu będą w szczególności osoby mieszkające w blokach socjalnych na podobszarze II (os. Sienkiewicza), wśród których znajdują się rodziny pochodzenia romskiego. Problemy tych osób zostały szczegółowo opisane w diagnozie. Obszar rewitalizacji charakteryzuje się również dużym odsetkiem osób starszych. Zatem bardzo istotną sprawą jest uaktywnienie społeczne seniorów i umożliwienie im samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie, poprzez organizowanie działań służących ich rozwojowi.	
Cel projektu/przedsięwzięcia	<p>Głównym celem projektu będzie nabycie kompetencji społeczno-zawodowych zwiększających szanse na zatrudnienie 180 kobiet/mężczyzn korzystających ze świadczeń pomocy społecznej będących w wieku aktywności zawodowej, zamieszkałych na terenie obszaru rewitalizacji oraz wsparcie dla osób starszych. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ nabycie lub rozwinięcie kluczowych kompetencji społecznych ▪ nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych ▪ nabycie lub zwiększenie doświadczenia zawodowego, poprzez włączenie w prace rewitalizacyjne, ▪ poprawa relacji rodzicielskich, ▪ wsparcie 30 osób starszych. <p>Dodatkowo na ww. obszarze prowadzone będą w okresie wakacyjnym działania środowiskowe skierowane do uczestników projektu i ich otoczenia, których celem będzie wzrost umiejętności wychowawczych oraz rozwijanie prawidłowych relacji dorosły – dziecko, poprzez organizację czasu wolnego dzieciom i rodzinom w świetlicy objazdowej Radosny Świetlicobus.</p>	
Zakres realizowanych działań	<p>Projekt będzie realizowany w następujących etapach:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cykl społeczny (warsztat kompetencji społecznych, praca socjalna, poradnictwo psychologiczne). ▪ Cykl zawodowy (doradztwo zawodowe, prace społecznie – zawodowe, zajęcia edukacyjne z zakresu poradnictwa zawodowego). ▪ Działalność świetlicy objazdowej Radosny Świetlicobus. ▪ Organizacja grup wsparcia i zajęć aktywizujących dla osób starszych. 	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	<p>Udział w projekcie poprawi funkcjonowanie społeczne uczestników projektu oraz wpłynie pozytywnie na najbliższe otoczenie tych osób, a w konsekwencji zmniejszy obszar wykluczenia społecznego. Zakłada się, iż wsparcie uzyskane w ramach projektu przyczyni się do budowania sieci kontaktów w społeczności lokalnej, wzmacniania motywacji do uzupełnienia wykształcenia, podnoszenia kwalifikacji</p>	<p>Wydane zaświadczenia ukończonych warsztatów</p> <p>Listy osób, które skorzystały z doradztwa</p>

	<p>zawodowych, podejmowania różnorodnych aktywności mających wpływ na poprawę sytuacji społeczno-zawodowej, dążenia do wzrostu aktywności społecznej, poprawy kondycji psychofizycznej itp.</p> <p><i>Wskaźniki:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem – 180 osób ▪ Liczba seniorów objętych wsparciem – 30 osób 	
Planowany czas realizacji	2018-2022	
Szacunkowy koszt	1 301 520 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Przewiduje się finansowanie projektu z środków miejskich oraz środków pozyskanych w ramach działań z osi priorytetowej VIII RPO WM 2014-2020 (Rozwój rynku pracy).	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 36. Opis projektu nr 12

Projekt nr 12	
Punkt wspierania rodziny i przeciwdziałania problemom alkoholowym	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Projekt będzie realizowany na podobszarze II, ale przeznaczony jest dla mieszkańców całego obszaru rewitalizacji
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie we współpracy z organizacjami pozarządowymi
Opis stanu istniejącego	Na obszarze rewitalizacji w szczególności na os. Sienkiewicza zidentyfikowano liczne problemy wśród osób zamieszkujących bloki socjalne. Są to głównie osoby eksmitowane z dotychczasowych mieszkań, często z przeszłością przestępczą, uzależnione od alkoholu, bezrobotne, bez chęci do poprawy swojej sytuacji życiowej, długotrwale zależne od instytucji pomocowych. Ponadto negatywny wpływ przenoszony jest też na dzieci i młodzież, co również utrwała tendencję do utrzymywania się i rozszerzania zachowań o charakterze patologicznym. Kumulacja trudnych sytuacji w rodzinach wywołuje dezorganizację w życiu społeczno-zawodowym rodzin, utrwalania patologii społecznych, rozpadu więzi rodzinnych, braku prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo – wychowawczej.
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu jest wsparcie dla rodzin w celu zapobiegnięcia sytuacjom kryzysowym i dysfunkcyjnym. W związku ze zidentyfikowanymi problemami projekt ma również na celu przeciwdziałanie przenoszeniu problemów społecznych i sytuacji patologicznych na dzieci i młodzież, w szczególności tych związanych z uzależnieniem od alkoholu.
Zakres realizowanych działań	W ramach projektu przewiduje się realizację dwóch głównych działań:

	<p>1) Organizację Punktu Wspierania Rodziny, mający na celu poprawę funkcjonowania rodziny, zapobieganie i przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym i dysfunkcjonalności rodzin, a w razie konieczności udzielenie niezbędnej pomocy osobom czy rodzinom będącym już w stanie (przed)kryzysowym. Pomoc przejawiać się będzie w szczególności poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ poradnictwo psychologiczno-terapeutyczne ▪ poradnictwo pedagogiczne ▪ terapie i mediacje ▪ pomoc prawną, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego ▪ współpracę ze służbami miejskimi (policja, straż miejska, pogotowie ratunkowe) oraz instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze pomocy społecznej. <p>2) Profilaktyka przeciw uzależnieniom dla dzieci i młodzieży – w ramach tego działania zakłada się warsztaty dla dzieci i młodzieży ze streetworkerami (pedagogami ulicy). Zadaniem streetworkerów będzie pomoc podopiecznym w wyjściu zamkniętego, bliskiego im, ale toksycznego środowiska. W ramach projektu pedagogzy ulicy pokażą uczestnikom, w jaki sposób mogą konstruktywnie spędzać czas, z dala od używek.</p>	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba rodzin objętych wsparciem – 30 rodzin ▪ Liczba uczestników projektów realizowanych przez streetworkerów – 45 osób 	<p>Listy osób, które skorzystały z doradztwa</p> <p>Listy uczestników projektów realizowanych przez streetworkerów</p> <p>Spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych</p>
Planowany czas realizacji	2018-2023	
Szacunkowy koszt	2 400 000,0 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Przewiduje się finansowanie projektu z środków miejskich oraz środków pozyskanych w ramach działania 9.1 RPO WM 2014-2020 (Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu)	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

Tabela 37. Opis projektu nr 13

Projekt nr 13	
Renowacja i zagospodarowanie zabytkowego budynku przy Al. Wojska Polskiego 23	
Lokalizacja projektu/miejsce przeprowadzenia przedsięwzięcia	Podobszar I – osiedle Wojciechowice Al. Wojska Polskiego 23
Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie	„Eurowik-Pol” Jarosław Duszak, ul. Czwartaków 8/1, 07-410 Ostrołęka
Opis stanu istniejącego	Budynek podlegający renowacji jest obiektem wpisanym do rejestru zabytków ze względu na wartości historyczne i czas

	powstania (budynek wchodzący w skład dużego zespołu koszarowego, użytkowany w okresie międzywojennym przez V Pułk Ułanów Zasławskich i 12 Dywizjon Artylerii Konnej). Obecnie pustostan. Stan budynku uniemożliwia jego wykorzystanie. Brak realizacji prac remontowych spowoduje, że budynek będzie ulegał dalszemu niszczeniu lub całkowitej degradacji, a w konsekwencji z mapy miasta Ostrołęki może zniknąć wartościowy zabytek.	
Cel projektu/przedsięwzięcia	Celem projektu jest renowacja, zagospodarowanie i ochrona przed dalszą degradacją zabytkowego budynku stanowiącego cenny element architektoniczny miasta Ostrołęki i mającego znaczną wartość historyczną poprzez adaptację na hotel z restauracją i salą wykładową. Miasto zyska miejsce potencjalnych spotkań kulturalnych i biznesowych. Ponadto celem projektu jest stworzenie w zdegradowanej okolicy warunków lokalowych dla przedsiębiorczości jak również nadanie impulsu rozwojowego dla całej dzielnicy m.in. poprzez poprawę estetyki otoczenia. W konsekwencji celem projektu jest więc wzrost stanu zatrudnienia i zmniejszenie ubóstwa społeczeństwa.	
Zakres realizowanych działań	W ramach projektu przewiduje się realizację renowacji i zagospodarowania pustostanu i dostosowanie go do potrzeb społeczeństwa poprzez przygotowanie miejsca, w którym będzie możliwe organizowanie spotkań kulturalnych, stworzenie miejsc noclegowych dla turystów odwiedzających miasto Ostrołękę. W ramach projektu przewidziano następujące prace: <ul style="list-style-type: none"> ▪ sporządzenie projektu i operatu szacunkowego, ▪ sporządzenie biznesplanu, ▪ wykonanie prac budowlanych i instalacyjnych, w tym remontu dachu, uzupełnienia elewacji i wykończenia wewnętrznego budynku, ▪ zagospodarowanie terenu wokół budynku, ▪ odbiór budynku. 	
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów programu rewitalizacji	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i miary
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba zdegradowanych obiektów zabytkowych poddanych renowacji – 1 szt., ▪ powierzchnia obszaru zdegradowanego poddana rewitalizacji – powierzchnia zabudowy: 464,28 m², powierzchnia użytkowa: 866,92 m², ▪ poprawa wskaźników dot. liczby osób bezrobotnych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Protokoły odbioru prac inwestycyjnych ▪ Dokumentacja zdjęciowa ▪ Oświadczenie o stanie zatrudnienia w nowo otwartym przedsiębiorstwie ▪ Oświadczenie o liczbie podpisanych umów o pracę z osobami bezrobotnymi ▪ Informacja o liczbie zorganizowanych spotkań kulturalnych i biznesowych
Planowany czas realizacji	2020-2023	
Szacunkowy koszt	3 444 000,00 zł	
Potencjalne źródła finansowania	Kredyt bankowy, środki własne	

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

8.2. Projekty uzupełniające

Projekty uzupełniające stanowią głównie projekty o charakterze infrastrukturalnym, które będą przyczyniały się do poprawy komfortu życia mieszkańców oraz projekty o charakterze integracyjnym i aktywizującym, które nie mają jeszcze określonych ram finansowych i organizacyjnych. Poniżej znajduje się zestawienie projektów wraz z przyporządkowanymi obszarami realizacji.

Tabela 38. Zestawienie projektów uzupełniających

Lp.	Projekty uzupełniające	Szacunkowe kwoty i termin realizacji	Obszar realizacji
1.	<p>Projekty dotyczące poprawy stanu technicznego i funkcjonalności obiektów przeznaczone na cele społeczne. Projekty te stanowią odpowiedź na zidentyfikowane problemy związane z niewystarczającą dostępnością do usług kulturalnych oraz oferty spędzania czasu wolnego, a także z niskim stopniem przedsiębiorczości na tym podobszarze.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Per causam ad animi. Celem projektu jest zwiększenie potencjału turystycznego, co przyczyni się do ożywienia społecznego i gospodarczego obszaru rewitalizacji poprzez kompleksową modernizację zabytkowej kamienicy i obiektów do niej przyległych w obrębie nieruchomości przy Pl. gen. J. Bema 9 i przeznaczenie jej na działalność Muzeum Kultury Kurpiowskiej. Projektodawca: Muzeum Kultury Kurpiowskiej ▪ Termomodernizacja budynku przy ul. Kościuszki 29 działka nr 20619. Remont i modernizacja budynku oraz dostosowanie do pełnienia funkcji placówki oświatowej. Projektodawca: Miasto Ostrołęka 	9 650 576,68 zł 2018-2023	Podobszar II
2.	<p>Projekty dotyczące zagospodarowania przestrzeni publicznych służące zwiększeniu dostępu do oferty sportowo-rekreacyjnej, stanowiące odpowiedź na zidentyfikowane problemy dotyczące niewystarczającej dostępności do oferty spędzania czasu wolnego, w szczególności sportowo-rekreacyjnej oraz niewykorzystania potencjału istniejących walorów środowiskowych obszaru.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagospodarowanie parku miejskiego położonego w obrębie ulic Romualda Traugutta, Tadeusza Sygietyńskiego, Józefa Piłsudskiego, Parkowa. W ramach projektu zostaną wykonane prace dotyczące budowy fontanny, oświetlenia, utworzenia placu zabaw dla dzieci starszych oraz wybiegu dla psów. Projektodawca: Miasto Ostrołęka ▪ Zagospodarowanie terenów zewnętrznych przy ul. Nadnarwiańskiej 2a. Celem projektu jest zagospodarowanie terenów zewnętrznych na zieleńce, miejsce wypoczynku dla osób starszych, plac zabaw dla dzieci, miejsce ćwiczeń i sportu dla osób starszych, niepełnosprawnych i młodzieży. Celem jest także integracja okolicznych mieszkańców, zwłaszcza osób starszych i niepełnosprawnych oraz poprawa estetyki osiedla, a tym samym samopoczucia jego mieszkańców. Projektodawca: Wspólnota Mieszkaniowa „Wodnik 	940 599,00 zł 2018-2022	Podobszar II
3.	<p>Projekty w zakresie zagospodarowanie terenów przyblokowych, w tym doposażenie placów zabaw i infrastruktury towarzyszącej (ławki parkowe, oświetlenie terenu, monitoring i inne). Problemy związane z niewystarczającym stopniem zagospodarowania przestrzennego terenów zieleni wokół miejsca zamieszkania zostały zgłoszone podczas konsultacji społecznych. Dzięki realizacji projektów nastąpi zwiększenie atrakcyjności miejsca zamieszkania i aktywnego wypoczynku dzieci i młodzieży. Przewidziane projekty do realizacji w tym zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa jakości i wizerunku placu zabaw przy budynkach ul. Modrzejewskiej 19, 21. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa 	920 000,00 zł 2018-2023	Podobszar II

Lp.	Projekty uzupełniające	Szacunkowe kwoty i termin realizacji	Obszar realizacji
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagospodarowanie terenu przy ulicy H. Sienkiewicza 20,22, nr działki 20528, 20529. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Modernizacja placu zabaw położonego przy ul. Sienkiewicza 30A. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego (projekt poza obszarem rewitalizacji, ale oddziaływujący na mieszkańców z obszaru) ▪ Modernizacja placu zabaw znajdującego się na terenie działki przy ul. Sienkiewicza 24/26. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego (projekt poza obszarem rewitalizacji, ale oddziaływujący na mieszkańców z obszaru) 		
4.	<p>Projekty dotyczące zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej, w tym utworzenie nowych miejsc postojowych wokół bloków, poprawa stanu nawierzchni dróg osiedlowych, zapewnienie dróg dojazdowych oraz zagospodarowanie przybłokowych terenów zieleni. Ważnym aspektem poruszonym przez mieszkańców są także kwestie związane z brakiem zapewnienia odpowiedniej obsługi komunikacyjnej terenów przybłokowych. Przewidziane projekty do realizacji w tym zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa jakości zamieszkiwania mieszkańców przy działkach przy ul. Sienkiewicza 18, 24-26; Orzeszkowej 1,3; Łęczysk 1; Kilińskiego 2A, 2B; Bema 7,7A,12 zabudowanych budynkami mieszkalnymi. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego (projekt poza obszarem rewitalizacji, ale oddziaływujący na mieszkańców z obszaru) ▪ Poprawa jakości zamieszkiwania przy działkach położonych przy ul. Psarskiego 16, 20; Parkowej 8; Gołowskiego 3, 7, 7A; Wincentego Witosa 2A, 2B; Traugutta 2B, 4, 4A; Chetnika 3, 5, 6, 7; Szkolna 3, 7; Oskara Kolberga 3, 4, 5, 6 zabudowanych budynkami mieszkalnymi. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego ▪ Poprawa jakości zamieszkiwania przy działkach położonych przy ul. 11 Listopada, Hallera zabudowanych budynkami mieszkalnymi o numerach 15, 17, 19, Hallera 16. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego ▪ Poprawa terenu przy budynkach mieszkalnych wielorodzinnych ul. 11 Listopada 1,3,5 i Starosty Kosa 2A. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Poprawa wizerunku terenu przy budynkach mieszkalnych wielorodzinnych ul. gen. J. Hallera 18; nr działki 40442/6, 40732/7. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Poprawa wizerunku terenu przy budynkach przy ul. J. Piłsudskiego 19; nr działki 40259. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Poprawa wizerunku terenu przed budynkiem ul. A. Chętnika 9; na działce gruntu nr 40284. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Poprawa jakości i wizerunku terenu położonego przy budynkach przy ul. Celulozowej 2, 4, 6, 6A, 8 i ul. T. Sygietyńskiego 7 oraz terenu wokół garaży stałych na działkach gruntu nr 40243/9,14,15,17,18,19,29,33,35. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa 	4 650 000,00 zł 2018-2023	Podobszar II

Lp.	Projekty uzupełniające	Szacunkowe kwoty i termin realizacji	Obszar realizacji
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa jakości stanu budynku przy ul. T. Sygietyńskiego 7 – zagospodarowanie terenu nr działki 40243/12. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Zagospodarowanie terenu przy bloku Łęczysk 10/14. Projektodawca: Spółdzielnia Mieszkaniowa „TURBO ▪ Zagospodarowanie terenu przy ulicy H. Sienkiewicza 20,22, nr działki 20528, 20529. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa 		
5.	<p>Projekty dotyczące poprawy jakości stanu technicznego budynków mieszkalnych, w szczególności w zakresie termomodernizacji. Podkreślanym przez mieszkańców aspektem jest zły stan techniczny części obiektów mieszkalnych, co przekłada się na komfort życia mieszkańców. Brak rozwiązań związanych z energooszczędnością negatywnie wpływa również na możliwości ograniczenia środków przeznaczanych na ogrzewanie mieszkań. Przewidziane projekty do realizacji w tym zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Docieplenie ścian zewnętrznych budynków mieszkalnych wielorodzinnych przy ul. H. Sienkiewicza 47,49,49A,51; nr działki 51662/15, 61, 65, 67. Projektodawca: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa ▪ Termomodernizacja ścian zewnętrznych budynków i zmiana sposobu ogrzewania dwóch budynków socjalnych przy ul. Sienkiewicza 46 i 48. Projektodawca: Miasto Ostrołęka (projekt poza obszarem rewitalizacji, ale oddziaływujący na mieszkańców z obszaru) ▪ Wymiana wewnętrznej instalacji wodno-kanalizacyjnej w budynku, Wspólnota Mieszkaniowa nieruchomości przy ul. Kolberga 5, Gocłowskiego 7, Hallera 1, Szkolnej 7. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego ▪ Wymiana wewnętrznej linii zasilającej elektroenergetycznej (WLZ) do mieszkań w budynku, Wspólnota mieszkaniowa przy ul. Łęczysk 1, Kilińskiego 2A, Sienkiewicza 24/26, Sienkiewicza 30. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego ▪ Wymiana wewnętrznej instalacji centralnego ogrzewania, Wspólnota mieszkaniowa nieruchomości przy ul. Sienkiewicza 24/26, Sienkiewicza 30, budynki socjalne nr 46 i 48 przy ul. Sienkiewicza. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego ▪ Docieplenie stropu poddasza w budynku, Wspólnota Mieszkaniowa nieruchomości przy ul. Partyzantów 4, Partyzantów 16. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego ▪ Remont i odnowienie klatek schodowych w budynku, Wspólnota Mieszkaniowa nieruchomości przy Pl. Gen. J. Bema 7. Projektodawca: Ostrołęckie Towarzystwo Budownictwa Społecznego 	3 643 000,00 zł 2018-2023	Podobszar II Podobszar II
6.	<p>„Odnowa tkanki mieszkaniowej części wspólnych budynków wielorodzinnych Ostrołęckiej Spółdzielni Mieszkaniowej w ramach rewitalizacji miasta Ostrołęki” – jest to kompleksowy projekt komplementarny do projektów dotyczących poprawy jakości stanu technicznego budynków mieszkalnych. Wskazane budynki charakteryzują się złym stanem technicznym, interwencji wymaga instalacja gazowa, elektryczna, przegrody zewnętrzne nie spełniają obecnie obowiązujących norm cieplnych itp.</p> <p>Lokalizacja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ul. H. Sienkiewicza 20, ul. H. Sienkiewicza 22: działka nr 21046/46; działka nr 21046/39; działka nr 21046/37 	9 925 000,00 zł 2018-2020	Podobszar II

Lp.	Projekty uzupełniające	Szacunkowe kwoty i termin realizacji	Obszar realizacji
-----	------------------------	--------------------------------------	-------------------

- ul. T. Sygietyńskiego 7: działka nr 40243/12
- ul. J. Piłsudskiego 23: działka nr 40243/25, działka nr 40243/27
- ul. J. Piłsudskiego 21: działka nr 40243/24
- ul. J. Piłsudskiego 25: działka nr 40243/26, działka nr 40243/28
- ul. 11 Listopada 1, ul. 11 Listopada 3, ul. 11 Listopada 5, ul. Starosty Kosa 2A: działka nr 40397/15
- ul. J. Hallera 18: działka nr 40442/5; działka nr, działka nr 40730/4; 40732/6;
- ul. Chętnika 9: działka nr 40284
- ul. Celulozowa 2, ul. Celulozowa 4, ul. Celulozowa 6, ul. Celulozowa 8: ul. Celulozowa 6A; działka nr 40243/9, 40243/14, 40234/16, 40234/19, 40234/35; działka nr 40243/18, działka nr 40243/33

Podmioty realizujące projekt/przedsięwzięcie: Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa

Partnerzy: lokalne instytucje wsparcia społecznego/organizacje pozarządowe

Celem projektu jest:

- przeciwdziałanie marginalizacji obszarów kryzysowych, na których nasilają się niepożądane zjawiska społeczne i ekonomiczne,
- pozytywny wpływ na lokalną tożsamość mieszkańców,
- niwelowanie wykluczenia społecznego,
- poprawa wizerunku obszaru rewitalizacji,
- wzrost zaangażowania społeczności lokalnej,
- zwiększenie atrakcyjności obszaru dla potencjalnych podmiotów gospodarczych,
- podniesienie atrakcyjności terenu osiedli Parkowe, Sienkiewicza, Starosty Kosa,
- podniesienie walorów estetycznych i użytkowych budynków mieszkalnych,
- poprawa jakości przestrzeni publicznej,
- poprawa stanu technicznego zabudowy mieszkalnej wielorodzinnej,
- poprawa warunków mieszkalnych społeczności lokalnej obszaru rewitalizowanego,
- podniesienie poziomu jakości życia społeczności lokalnej obszaru rewitalizowanego,
- ograniczenie niskiej emisji, mającej szkodliwy wpływ na zdrowie i życie mieszkańców,
- gospodarcze i społeczne ożywienie przestrzeni rewitalizowanej,
- poprawa komfortu życia mieszkańców,
- stworzenie warunków do większej integracji społeczności lokalnej,
- wpływ na poziom aktywizacji mieszkańców,
- podniesienie poziomu funkcjonalności budynków mieszkalnych, wielorodzinnych,
- podniesienie poziomu bezpieczeństwa budynków mieszkalnych wielorodzinnych.

Odbiorcami projektu będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji, którzy będą codziennymi użytkownikami infrastruktury.

W ramach projektu przewiduje się realizację następujących działań:

Lp.	Projekty uzupełniające	Szacunkowe kwoty i termin realizacji	Obszar realizacji
	<p>Wszystkie działania będą skoncentrowane na częściach wspólnych mieszkalnych budynków wielorodzinnych, znajdujących się w administracji Ostrołęckiej Spółdzielni Mieszkaniowej w obszarze wskazanym do rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ul. Sienkiewicza 20: wymiana instalacji gazowej, wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pralniach, suszarniach, wózkowniach i innych pomieszczeniach wspólnych, remont ścian i podsadzek w korytarzach piwnic oraz na klatkach schodowych /ciągi komunikacyjne/, wymiana drzwi zewnętrznych do klatek schodowych, pralni, suszarni, wózkowni i innych pomieszczeń wspólnych; ▪ ul. Sienkiewicza 22: wymiana instalacji gazowej, wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pralniach, suszarniach, wózkowniach i innych pomieszczeniach wspólnych, remont ścian i podsadzek w korytarzach piwnic oraz na klatkach schodowych /ciągi komunikacyjne/, wymiana drzwi zewnętrznych do klatek schodowych, pralni, suszarni, wózkowni i innych pomieszczeń wspólnych; ▪ ul. Sygietyńskiego 7: wykonanie robót remontowo-budowlanych budowlanych w zakresie: odnowienie elewacji, wymiana obróbek blacharskich, remonty balkonów /92 szt. /, remont ścian naświetli budynku /4 naświetla/. Wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pralniach, suszarniach, wózkowniach i innych pomieszczeniach wspólnych, remont ścian i podsadzek w korytarzach piwnic oraz na klatkach schodowych /ciągi komunikacyjne/, wymiana drzwi zewnętrznych do klatek schodowych, pralni, suszarni, wózkowni i innych pomieszczeń wspólnych; opracowanie dokumentacji projektowo-wykonawczej, wykonanie robót budowlanych termo modernizacyjnych – docieplenie ścian zewnętrznych; ▪ ul. 11 Listopada 1: wymiana instalacji gazowej, wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pralniach, suszarniach, wózkowniach i innych pomieszczeniach wspólnych, remont ścian i podsadzek w korytarzach piwnic oraz na klatkach schodowych /ciągi komunikacyjne/, wymiana drzwi zewnętrznych do klatek schodowych, pralni, suszarni, wózkowni i innych pomieszczeń wspólnych; opracowanie dokumentacji projektowo-wykonawczej, wykonanie robót budowlanych termo modernizacyjnych; ▪ ul. Starosty Kosa 2a: wymiana instalacji gazowej, wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pralniach, suszarniach, wózkowniach i innych pomieszczeniach wspólnych, remont ścian i podsadzek w korytarzach piwnic oraz na klatkach schodowych /ciągi komunikacyjne/, wymiana drzwi zewnętrznych do klatek schodowych, pralni, suszarni, wózkowni i innych pomieszczeń wspólnych; opracowanie dokumentacji projektowo-wykonawczej, wykonanie robót budowlanych termo modernizacyjnych; ▪ ul. 11 Listopada 3: wymiana instalacji gazowej, wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pralniach, suszarniach, wózkowniach i innych pomieszczeniach wspólnych, remont ścian i podsadzek w korytarzach piwnic oraz na klatkach schodowych /ciągi komunikacyjne/, wymiana drzwi zewnętrznych do klatek schodowych, pralni, suszarni, wózkowni i innych pomieszczeń wspólnych; opracowanie dokumentacji projektowo-wykonawczej, wykonanie robót budowlanych termo modernizacyjnych; ▪ ul. 11 Listopada 5: wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pralniach, suszarniach, wózkowniach i innych pomieszczeniach wspólnych, remont ścian i podsadzek w korytarzach piwnic oraz na klatkach schodowych /ciągi komunikacyjne/, wymiana drzwi zewnętrznych do klatek schodowych, pralni, suszarni, 		

Lp.	Projekty uzupełniające	Szacunkowe kwoty i termin realizacji	Obszar realizacji
	<p>wózkowni i innych pomieszczeń wspólnych; opracowanie dokumentacji projektowo-wykonawczej, wykonanie robót budowlanych termo modernizacyjnych;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ul. Hallera 18: odnowienie elewacji budynku wraz z remontem balkonów; wymiana instalacji gazowej; wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pomieszczeniach ogólnego użytku; odnowienie klatek schodowych; odnowienie pralni i suszarni; odnowienie wózkowni; wymiana drzwi wejściowych do budynku, wymiana drzwi wejściowych do pralni i suszarni, wymiana drzwi wejściowych do wózkowni; remont posadzek w korytarzach piwnic; remont posadzek na klatkach schodowych; remont ścian w korytarzach piwnic. ▪ ul. Piłsudskiego 21, ul. Piłsudskiego 23, ul. Piłsudskiego 25: odnowienie klatki schodowej, pomieszczeń wspólnych; wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pomieszczeniach ogólnego użytku; odnowienie klatek schodowych; odnowienie pralni i suszarni; odnowienie wózkowni; wymiana drzwi wejściowych do budynku, wymiana drzwi wejściowych do pralni i suszarni, wymiana drzwi wejściowych do wózkowni; remont posadzek w korytarzach piwnic; remont posadzek na klatkach schodowych; remont ścian w korytarzach piwnic. ▪ ul. Chętnika 9: wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pomieszczeniach ogólnego użytku; odnowienie klatek schodowych; odnowienie pralni i suszarni; wymiana drzwi wejściowych do budynku, wymiana drzwi wejściowych do pralni i suszarni, wymiana drzwi wejściowych do wózkowni; remont posadzek w korytarzach piwnic; remont posadzek na klatkach schodowych; remont ścian w korytarzach piwnic. ▪ ul. Celulozowa 2: wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pomieszczeniach ogólnego użytku, remont ścian i podsadzek w korytarzach piwnic oraz na klatkach schodowych /ciągi komunikacyjne/, wymiana drzwi zewnętrznych do klatek schodowych, pralni, suszarni, wózkowni i innych pomieszczeń wspólnych; opracowanie dokumentacji projektowo-wykonawczej, wykonanie robót budowlanych termomodernizacyjnych; ▪ ul. Celulozowa 4: wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pomieszczeniach ogólnego użytku, remont ścian i podsadzek w korytarzach piwnic oraz na klatkach schodowych /ciągi komunikacyjne/, wymiana drzwi zewnętrznych do klatek schodowych, pralni, suszarni, wózkowni i innych pomieszczeń wspólnych; wymiana instalacji ciepłej wody, zimnej wody, kanalizacji, odnowienie elewacji budynku wraz z remontem balkonów; opracowanie dokumentacji projektowo-wykonawczej, wykonanie robót budowlanych termomodernizacyjnych; ▪ ul. Celulozowa 6: wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pomieszczeniach ogólnego użytku, remont ścian i podsadzek w korytarzach piwnic oraz na klatkach schodowych /ciągi komunikacyjne/, wymiana drzwi zewnętrznych do klatek schodowych, pralni, suszarni, wózkowni i innych pomieszczeń wspólnych; odnowienie elewacji budynku wraz z remontem balkonów; opracowanie dokumentacji projektowo-wykonawczej, wykonanie robót budowlanych termomodernizacyjnych; ▪ ul. Celulozowa 6A: wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, w pralniach i suszarniach, wózkowniach; remont ścian w korytarzach piwnic oraz na klatkach schodowych /ciągi komunikacyjne/; 		

Lp.	Projekty uzupełniające	Szacunkowe kwoty i termin realizacji	Obszar realizacji
	<p>remont posadzek na klatkach schodowych oraz na korytarzach piwnic; odnowienie pralni i suszarni; wymiana drzwi wejściowych do budynku, wymiana drzwi wejściowych do pralni i suszarni, wymiana drzwi wejściowych do wózkowni;</p> <ul style="list-style-type: none"> ul. Celulozowa 8: wymiana instalacji elektrycznej w korytarzach piwnic, pomieszczeniach ogólnego użytku, remont ścian i podsadzek w korytarzach piwnic oraz na klatkach schodowych /ciągi komunikacyjne/, wymiana drzwi zewnętrznych do klatek schodowych, pralni, suszarni, wózkowni i innych pomieszczeń wspólnych; odnowienie elewacji budynku wraz z remontem balkonów; opracowanie dokumentacji projektowo-wykonawczej, wykonanie robót budowlanych termo modernizacyjnych; 		
7.	<p>Projekty aktywizacji społeczno-kulturowej i budujące tożsamość lokalną</p> <p>W ramach projektów będą wykorzystywane nowo utworzone i zagospodarowane przestrzenie publiczne i budynki użyteczności publicznej do realizacji poszerzonej oferty spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup społecznych, w tym szczególnie dzieci, młodzieży czy osób starszych. Ważnym elementem będzie organizacja wydarzeń dla społeczności lokalnych typu: festyny, pikniki rodzinne, biesiady sąsiedzkie, co przyczyni się do wzmocnienia więzi społecznych, zmniejszenia poziomu anonimowości budowy poczucia przynależności do lokalnej społeczności, co w dłuższej perspektywie przyczyni się do zwiększenia poziomu zaangażowania na rzecz swojego otoczenia. Projekty te w założeniach będą realizowane przez organizacje pozarządowe, które będą mogły pozyskać środki na ten cel w ramach minigrantów. Aby wzmocnić potencjał organizacji pozarządowych organizowane będą warsztaty, np. wspierające kreowanie postaw aktywnych, uczące przywództwa lokalnego (przede wszystkim dla osób młodych).</p> <p>Zakłada się również realizację programu Aktywny Senior, w ramach którego wzmocnione zostaną działania istniejących klubów seniora, Uniwersytetu III Wieku. Program będzie zakładał nie tylko zwiększenie oferty kulturalnej dla osób starszych, ale także rozwój wolontarystycznych form wsparcia dla seniorów w codziennych sprawach przez młodzież. Będzie się to przyczyniało do pobudzania postaw społecznych wśród osób młodych, a także zwiększenia wymiany międzypokoleniowej.</p>	300 000,00 zł 2018-2023	Podobszar I Podobszar II
8.	<p>Projekty rozwijające postawy przedsiębiorcze wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>W związku ze zidentyfikowanym dużym odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej, osób bezrobotnych oraz przekazywaniem negatywnych wzorców w rodzinie ważne jest podejmowanie działań mających na celu uświadamianie od najmłodszych lat istoty przedsiębiorczości i rozwoju postaw motywujących do zmiany dotychczasowego stylu życia. W tym celu zakłada się powstanie Klubu Młodego Przedsiębiorcy, Powstanie klubu przedsiębiorczości prowadzonego przez lokalnego animatora będzie miało na celu zachęcenie młodzieży do zrealizowania własnego pomysłu na biznes. Projekt będzie miał formę minigrantów. Zespół, który najlepiej opracuje projekt na zorganizowanie przedsięwzięcia dotyczącego rewitalizacji będzie otrzymywał środki na jego realizację. W ramach projektu młodzież nabędzie</p>	420 000,00 zł 2018-2023	Podobszar I Podobszar II

Lp.	Projekty uzupełniające	Szacunkowe kwoty i termin realizacji	Obszar realizacji
	<p>umiejętności planowania, kreowania nowych pomysłów, a także zwiększy się ich motywacja do działania poprzez pokazanie realnych możliwości na realizację swoich pomysłów.</p> <p>Ważnym aspektem jest również wspieranie rozwoju lokalnych artystów i rzemieślników. W związku z tym organizowane będą warsztaty rzemiosła artystycznego i sztuki ludowej, a także cykliczne targi, na których sprzedawane będą produkty lokalne wytworzone przez lokalnych rzemieślników i artystów np. w Galerii Ostrołęka.</p>		
9.	<p>Miejski konkurs grantowy</p> <p>Celem projektu jest skuteczna realizacja zadań na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji, skutkujących niwelowaniu zdiagnozowanych problemów przez wyspecjalizowane podmioty, szczególnie z sektora pozarządowego.</p> <p>W ramach projektu zostanie zorganizowany budżet grantowy dla podmiotów realizujących zadania na obszarze rewitalizacji przede wszystkim w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, ▪ Aktywizacji społecznej mieszkańców, ▪ Poszerzaniu oferty czasu wolnego różnych grup wiekowych mieszkańców, ▪ Opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi, ▪ Wzrostu poziomu edukacji i wyrównywania szans edukacyjnych mieszkańców, ▪ Rozwoju postaw przedsiębiorczych mieszkańców, ▪ Prowadzenia edukacji ekologicznej. 	660 000,00 zł 2018-2023	Podobszar I Podobszar II

Źródło: opracowanie własne na podstawie karty projektu

9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności rewitalizacji

Wymogiem niezbędnym dla wspierania projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest konieczność zapewnienia ich komplementarności w szerokim spektrum funkcjonowania. Komplementarność może mieć charakter:

- przestrzenny,
- problemowy,
- proceduralno-instytucjonalny,
- międzyokresowy,
- finansowy.

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna oznacza zastosowanie przy określaniu projektów rewitalizacyjnych kryterium ciągłości przestrzeni i relacji przestrzennych łączących obszary rewitalizacji z pozostałymi częściami miasta. Efekty osiągnięte mogą również wpływać na otaczającą je przestrzeń i tam przynosić pośrednie rezultaty rewitalizacji. Mechanizm odpowiedzialny za komplementarność przestrzenną rewitalizacji powinien opierać się na monitorowaniu zmian zagospodarowania przestrzennego Ostrołęki w skali całego miasta, nie tylko obszaru zdegradowanego. Zaplanowane w ramach Programu rewitalizacji projekty swoim zasięgiem obejmują wszystkie podobszary rewitalizacji. Ze względu na fakt, że nie na wszystkich podobszarach istnieje jednakowy potencjał do realizacji projektów rewitalizacyjnych, część z nich, np. projekty realizowane przez MOPR, realizowana jest na jednym z podobszarów, ale odbiorcami działań będą wszyscy mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Należy jednocześnie zauważyć, że charakter realizowanych projektów nie wskazuje na to, aby wdrażanie projektów rewitalizacyjnych przyczyniło się do przenoszenia problemów w inne miejsce, powodując nawarstwienie problemów w innych częściach miasta. Ponadto część projektów uzupełniających dotyczy zagospodarowania przestrzeni i remontów obiektów położonych w różnych częściach podobszaru, te przestrzenie zgodnie z kolejnym działaniem uzupełniającym dotyczącym aktywizacji społeczno-kulturowej i budujące tożsamość lokalną będą wykorzystywane do prowadzenia działań „miękkich”.

Komplementarność problemowa

Komplementarność problemową charakteryzuje uwzględnienie w projektach rewitalizacyjnych wszystkich trzech wymiarów PR. Projekty powinny wpływać na aspekt przestrzenny, społeczny i gospodarczy, tak aby żaden aspekt nie był pomijany i aby rewitalizacja nie skutkowałą wyłącznie pojedynczymi remontami. Przykładem wzajemnego dopełniania tematycznego są np. projekty infrastrukturalne związane z zagospodarowaniem przestrzeni publicznych, a następnie realizacja projektów społecznych wzmacniających więzi między sąsiadami na tych obszarach bądź modernizacja budynków użyteczności publicznej na cele społeczne i w których następnie prowadzona będzie działalność związana z aktywizacją zawodową, reintegracją itp. Ważnym tego typu projektem jest projekt realizowany na podobszarze I – Wojciechowice *Razem, Aktywnie, Pozytywnie*, w ramach którego uczestnicy programu uczestniczą w pracach remontowych budynku, z którego sami później będą mogli korzystać. W Programie Rewitalizacji Miasta Ostrołęki określono projekty podstawowe i komplementarne, których cechy i spodziewane efekty korelują z wyżej wymienionymi aspektami zapewniając zwiększoną efektywność procesu oraz zyskanie dodatkowej wartości niż suma rozwiązanych problemów. W poniższej tabeli znajduje się zestawienie projektów podstawowych i uzupełniających powiązanych z celami oraz kierunkami działań w poszczególnych sferach. Wskazanie problemów, na które odpowiadają poszczególne projekty zostało opisane w tabelach ze szczegółową charakterystyką projektów w rozdz. 8 oraz w poniższej tabeli.

Tabela 39. Komplementarność problemowa – powiązania przedsięwzięć z celami w poszczególnych sferach

Lp.	Nazwa projektu	Powiązania				
		Problemy	Cele strategiczne	Kierunki działań	Projekty	Sfera
PROJEKTY PODSTAWOWE						
1.	„Daj się zarazić” - modernizacja budynku i terenu „Kultownia” OCK	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej szczególnie z powodu ubóstwa ▪ Duży odsetek osób bezrobotnych ▪ Niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym ▪ Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla różnych grup społecznych ▪ Zły stan techniczny budynku „Kultowni” 	1 3	1.1 1.2 1.3 3.2	7 (podstawowy) 6 (uzupełniający) 7 (uzupełniający)	Społeczna Techniczna
2.	„Przedszkole Miejskie Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi w Ostrołęce placówką na miarę XXI wieku”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoki odsetek osób niepełnosprawnych, w tym wśród dzieci ▪ Brak odpowiednich warunków do zapewnienia oferty edukacyjnej dla dzieci niepełnosprawnych 	1 3	1.1 1.4 3.2	5 (podstawowy)	Społeczna Techniczna
3.	Zagospodarowanie skweru im. dr Czesława Szczyпка	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niewystarczająca powierzchnia zagospodarowanych skwerów i przestrzeni zielonych ▪ Brak miejsc spotkań dla mieszkańców 	3	3.4	1 (podstawowy) 2 (uzupełniający) 6 (uzupełniający)	Przestrzenno- funkcjonalna
4.	Rozwój działalności spółdzielni socjalnej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoki odsetek osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej ▪ Wysoki odsetek osób bezrobotnych ▪ Niezagospodarowane budynki istniejące na podobszarze 	1 2 3	1.1 2.2 2.3 3.2	5 (podstawowy) 6 (podstawowy) 7 (uzupełniający) 8 (uzupełniający)	Społeczna Gospodarcza Techniczna
5.	Razem, Aktywnie, Pozytywnie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoki odsetek osób bezrobotnych 	1	1.1	4 (podstawowy)	Społeczna

Lp.	Nazwa projektu	Powiązania				
		Problemy	Cele strategiczne	Kierunki działań	Projekty	Sfera
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej ▪ Niezagospodarowane budynki zlokalizowane na terenie osiedla 	2 3	2.2 2.3 3.2	6 (podstawowy) 9 (podstawowy) 11 (podstawowy) 7 (uzupełniający)	Gospodarcza Techniczna
6.	Warsztaty terapii zajęciowej „Motylki”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoki odsetek osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej ▪ Wysoki odsetek osób bezrobotnych ▪ Niezagospodarowane budynki istniejące na podobszarze 	1 3	1.1 1.4 3.2	4 (podstawowy) 5 (podstawowy) 9 (podstawowy) 7 (uzupełniający) 8 (uzupełniający)	Społeczna Techniczna
7.	Rozwój oferty kulturalnej Miasta Ostrołęka poprzez modernizację i wyposażenie budynku Galerii Ostrołęka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niewystarczająca oferta kulturalna ▪ Niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym ▪ Starzejące się społeczeństwo – brak odpowiedniej oferty ▪ Zanikająca działalność gospodarcza w szczególności dotyczy to małych, lokalnych podmiotów ▪ Zły stan techniczny budynku Galerii Ostrołęka 	1	1.2 1.3 3.2	1 (uzupełniający) 6 (uzupełniający) 7 (uzupełniający)	Społeczna Techniczna
8.	Zagospodarowanie nabrzeża rzeki Narew	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niski poziom poczucia bezpieczeństwa – niewystarczające oświetlenie ▪ Zły stan nabrzeży ▪ Brak miejsc spotkań dla mieszkańców ▪ Niewystarczająca przestrzeń zagospodarowanych terenów zielonych ▪ Zanikająca działalność gospodarcza w szczególności dotyczy to małych, lokalnych podmiotów 	1 2 3	1.2 1.3 2.1 3.2 3.3	7 (podstawowy) 2 (uzupełniający) 6 (uzupełniający) 7 (uzupełniający)	Społeczna Gospodarcza Przestrzenno-funkcjonalna

Lp.	Nazwa projektu	Powiązania				
		Problemy	Cele strategiczne	Kierunki działań	Projekty	Sfera
9.	„Razem łatwiej”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoki odsetek osób bezrobotnych ▪ Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej ▪ Duży odsetek osób zagrożonych bądź wykluczonych społecznie 	1 2	1.1 1.4 2.3	4 (podstawowy) 5 (podstawowy) 6 (podstawowy) 11 (podstawowy) 7 (uzupełniający)	Społeczna Gospodarcza
10.	Dzienny Dom Pobytu Seniora „Senior – Wigor”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Starzejące się społeczeństwo ▪ Niewystarczająca oferta usług opiekuńczych i spędzania czasu wolnego dla osób starszych ▪ Budynek przeznaczony na Dzienny Dom Pobytu wymaga dostosowania i modernizacji 	1 3	1.2 1.4 3.2	1 (podstawowy) 7 (podstawowy)	Społeczna Techniczna
11.	NAREW – Nowa Aktywność Rozwój i Efektywne Wsparcie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Problemy społeczne związane głównie z bezrobociem, uzależnieniami oraz problemami opiekuńczo – wychowawczymi ▪ Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej ▪ Wysoki odsetek osób bezrobotnych 	1 2	1.1 1.2 1.3 2.3	4 (podstawowy) 5 (podstawowy) 6 (podstawowy) 9 (podstawowy) 7 (uzupełniający)	Społeczna Gospodarcza
12.	Punkt wspierania rodziny i przeciwdziałania problemom alkoholowym	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej ▪ Wysoki odsetek osób bezrobotnych ▪ Wysoki odsetek osób uzależnionych ▪ Zagrożenie przekazywania negatywnych wzorców dzieciom i młodzieży 	1	1.1 1.2 1.3	1 (podstawowy) 7 (podstawowy) 6 (uzupełniający) 7 (uzupełniający) 8 (uzupełniający)	Społeczna
13.	Renowacja i zagospodarowanie zabytkowego budynku przy Al. Wojska Polskiego 23	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Duży odsetek osób bezrobotnych ▪ Niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym ▪ Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla różnych grup społecznych ▪ Zły stan techniczny budynku 	2 3	2.1 2.3 3.2 3.5	1 (podstawowy) 3 (podstawowy) 7 (podstawowy) 1 (uzupełniający) 7 (uzupełniający) 8 (uzupełniający)	Społeczna Gospodarcza Przestrzenno- funkcjonalna

Lp.	Nazwa projektu	Powiązania				
		Problemy	Cele strategiczne	Kierunki działań	Projekty	Sfera
		<ul style="list-style-type: none"> Niezagospodarowane budynki istniejące na podobszarze 				
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE						
1.	Projekty dotyczące poprawy stanu technicznego i funkcjonalności obiektów przeznaczonych na cele społeczne	<ul style="list-style-type: none"> Niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego Niski poziom przedsiębiorczości 	1 3	1.2 3.2	1 (podstawowy) 7 (podstawowy)	Społeczna Techniczna
2.	Projekty dotyczące zagospodarowania przestrzeni publicznych służących zwiększeniu dostępu do oferty sportowo-rekreacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca dostępność do oferty spędzania czasu wolnego, w szczególności sportowo-rekreacyjnej Niewykorzystany potencjał istniejących walorów środowiskowych obszaru 	3	3.3	7 (podstawowy) 8 (podstawowy) 12 (podstawowy) 6 (uzupełniający)	Przestrzenno-funkcjonalna
3.	Projekty w zakresie zagospodarowania terenów przyblokowych	<ul style="list-style-type: none"> Problemy związane z niewystarczającym stopniem zagospodarowania przestrzennego terenów zieleni wokół miejsca zamieszkania 	3	3.4	12 (podstawowy) 6 (uzupełniający)	Przestrzenno-funkcjonalna
4.	Projekty dotyczące zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej	<ul style="list-style-type: none"> Brak zapewnienia odpowiedniej obsługi komunikacyjnej terenów przyblokowych Niski standard dróg i chodników Niewystarczająca liczba miejsc parkingowych 	3	3.5	3 (uzupełniający) 5 (uzupełniający)	Przestrzenno-funkcjonalna Techniczna
5.	Projekty dotyczące poprawy jakości stanu technicznego budynków mieszkalnych	<ul style="list-style-type: none"> Zły stan techniczny części obiektów mieszkalnych Brak rozwiązań związanych z energooszczędnością 	3	3.1	3 (uzupełniający) 4 (uzupełniający)	Techniczna Środowiskowa
6.	„Odnowa tkanki mieszkaniowej części wspólnych budynków	<ul style="list-style-type: none"> Zły stan techniczny części obiektów mieszkalnych 	3	3.1	3 (uzupełniający) 4 (uzupełniający)	Techniczna Środowiskowa

Lp.	Nazwa projektu	Powiązania				
		Problemy	Cele strategiczne	Kierunki działań	Projekty	Sfera
	wielorodzinnych Ostrołęckiej Spółdzielni Mieszkaniowej w ramach rewitalizacji miasta Ostrołęki”	<ul style="list-style-type: none"> Brak rozwiązań związanych z energooszczędnością 				
7.	Projekty aktywizacji społeczno-kulturowej i budujące tożsamość lokalną	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca dostępność do oferty spędzania czasu wolnego Niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym Niski poziom integracji mieszkańców 	1	1.2 1.3	1 (podstawowy) 3 (podstawowy) 7 (podstawowy) 8 (podstawowy) 12 (podstawowy) 3 (uzupełniający) 8 (uzupełniający)	Społeczna
8.	Projekty rozwijające postawy przedsiębiorcze wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> Wysoki odsetek osób bezrobotnych Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej Powielanie negatywnych wzorców przez dzieci i młodzież Niski poziom przedsiębiorczości 	2	2.2 2.3	4 (podstawowy) 5 (podstawowy) 6 (podstawowy) 8 (podstawowy) 9 (podstawowy) 11 (podstawowy) 8 (uzupełniający)	Gospodarcza
9.	Miejski konkurs grantowy	<ul style="list-style-type: none"> Wysoki odsetek osób bezrobotnych Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej Powielanie negatywnych wzorców przez dzieci i młodzież 	1	1.1 1.2 1.3 1.4 2.2 2.3	4 (podstawowy) 6 (podstawowy) 12 (podstawowy) 6 (uzupełniający) 7 (uzupełniający)	Społeczna Gospodarcza

Źródło: opracowanie własne

Dla zapewnienia komplementarności należy również skorelować działania rewitalizacyjne z innymi działaniami podejmowanymi w ramach planowania strategicznego Miasta – w ramach pozostałych dokumentów dotyczących rozwoju obszaru: Strategia Rozwoju itp. Analogicznie władze Miasta powinny rozpatrywać inne dziedziny z uwzględnieniem Programu Rewitalizacji i możliwie wspierać określone w nim działania.

Komplementarność międzyokresowa

Komplementarność międzyokresowa wiąże się z powiązaniem obecnie realizowanych projektów z przedsięwzięciami, które zostały wdrożone w poprzedniej perspektywie finansowej na lata 2007-2013. Oznacza to, że efekty oraz doświadczenia z poprzednio realizowanych działań powinny w jak największym stopniu być wykorzystane w obecnie wdrażanym programie rewitalizacji. Przykładowo może być to uzupełnienie działań infrastrukturalnych z poprzedniej perspektywy o działania społeczne bądź kontynuowanie działań, które przynosiły pozytywne efekty na obszarze rewitalizacji. W poprzedniej perspektywie finansowej Miasto Ostrołęka realizowało w dużej mierze projekty związane z poprawą infrastruktury drogowej. Projekty te nie były realizowane na obszarze rewitalizacji. Innym projektem o charakterze rewitalizacyjnym był projekt dotyczący *Indywidualizacji procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III* (projekt ogólnomiejski). Efekty tego projektu mogą być wykorzystane przy realizacji działań związanych z rozwijaniem przedsiębiorczości w ramach projektu uzupełniającego nr 7: Projekty rozwijające postawy przedsiębiorcze wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji bądź w zakresie poszerzenia oferty kulturalnej i edukacyjnej zaplanowane w ramach działania 1.2. Rozwój różnych form i zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej, edukacyjnej i sportowo-rekreacyjnej spędzania czasu wolnego oraz projektu uzupełniającego nr 1, w ramach którego planowany jest remont i modernizacja budynku oraz dostosowanie do pełnienia funkcji placówki oświatowej.

W poprzedniej perspektywie finansowej Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Ostrołęce zrealizował również dwa projekty w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej, które swoim zasięgiem objęły m.in. na obszar rewitalizacji:

- *Wracam na rynek pracy,*
- *Pozwól sobie pomóc.*

Obecnie zostały zaplanowane projekty, które ze względu na swój charakter będą kontynuacją działań podjętych w latach 2007-2013. Są to:

- *Razem, Aktywnie, Pozytywnie,*
- *„Razem łatwiej”,*
- *NAREW – Nowa Aktywność Rozwój i Efektywne Wsparcie.*

Miasto realizowało również wcześniej Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Ostrołęki, który w 2014 aktualizowano. W ramach tego programu zostały zrealizowane następujące przedsięwzięcia dotyczące obecnego obszaru rewitalizacji:

- *Modernizacja lokalu „Taniego Baru” Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Ostrołęce przy ulicy Kilińskiego 2A,*
- *Zagospodarowanie skweru przy ulicy Kopernika,*
- *Prace remontowo-konserwatorskie zespołu poklasztornego wraz z zagospodarowaniem parku i ogrodu przy Kościele pw. Św. Antoniego Padewskiego w Ostrołęce.*

Doświadczenia przy realizacji tych projektów mogą być wykorzystane przy realizacji obecnych projektów, ale nie będą one stanowiły ich kontynuacji.

Ponadto na osiedlu Wojciechowice zrealizowano szereg projektów dotyczących termomodernizacji budynków w ramach projektów pn. *Humanizacja i rewitalizacja budynku mieszkalnego przy ulicy Partyzantów 2,4,6,8,10,14, Legionów 15, Bielik i Makarowej 1*. Nie realizowano wówczas na tym obszarze projektów o charakterze społecznym, dlatego też obecnie realizowane projekty uzupełnią tę lukę.

W poprzedniej perspektywie zrealizowano również projekt *Rewitalizacja przestrzeni publicznej – park miejski przy ulicy Traugutta*, który obecnie będzie kontynuowany w ramach projektu uzupełniającego pn. *Zagospodarowanie parku miejskiego położonego w obrębie ulic Romualda Traugutta, Tadeusza Sygietyńskiego, Józefa Piłsudskiego, Parkowa*.

Jednocześnie należy podkreślić, że części działań zaplanowanych w poprzednim programie nie udało się zakończyć, dlatego też w obecnym programie będą kontynuowane działania w tym zakresie dotyczy to m.in. projektu:

- *Renowacja i modernizacja budynku Galerii Ostrołęka,*
- *Rewitalizacja przestrzeni publicznej – skwer Plac generała Józefa Bema,*
- *Rewitalizacja lewostronnej części wału przeciwpowodziowego z adaptacją na ścieżkę pieszo-rowerową,*
- *Uporządkowanie i zagospodarowanie terenu w obszarze dorzecza Narwi na terenie miasta Ostrołęki.*

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna dotyczy aspektu zarządzania procesem rewitalizacji, którego powodzenie w znacznej mierze uzależnione jest od wykreowania odpowiedniego systemu zarządzania rewitalizacją. System ten określa m.in. sposób podejmowania decyzji, czy podmioty biorące udział w procesie rewitalizacyjnym. System wdrażania i zarządzania został określony w rozdziale 12.

Komplementarność źródeł finansowania

Komplementarność źródeł finansowania, w kontekście polityki spójności 2014-2020, oznacza, że finansowanie projektów rewitalizacyjnych, wynikających z programu rewitalizacji opiera się na uzupełnianiu się i łączeniu wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS z wykluczeniem ryzyka wystąpienia podwójnego dofinansowania.

Mechanizm zapewnienia komplementarności źródeł finansowania opierać się będzie na silnej koordynacji i synergii projektów rewitalizacyjnych ze środkami polityk i instrumentów zarówno programów operacyjnych, jak i krajowych. Podział korzystania z poszczególnych źródeł finansowania został określony w rozdziale 10.

10. Indykatywne ramy finansowe wraz z planowanym harmonogramem

Istotną częścią planowania sposobów finansowania działań i projektów jest zachowanie komplementarności źródeł finansowania, rozumianej jako łączenie źródeł prywatnych i publicznych. Wdrażanie Programu Rewitalizacji może być dokonywane przez różnego rodzaju podmioty tj. instytucje sektora publicznego, organizacje pozarządowe lub podmioty prywatne, dlatego w celu uzyskania jak najlepszych rezultatów ważna jest dywersyfikacja źródeł finansowania planowanych działań i projektów. W praktyce oznacza to możliwość korzystania z publicznych i komercyjnych czy prywatnych zasobów oraz źródeł finansowania.

Do komercyjnych źródeł finansowania zalicza się przede wszystkim kredyty, pożyczki czy obligacje komunalne. Ponadto niektóre działania mogą być współfinansowane przez środki własne przedsiębiorstw oraz podmiotów prywatnych czy pozarządowych.

Wśród źródeł publicznych największe znaczenie mają środki własne budżetu miasta, środki budżetu państwa, środki powiatowe lub wojewódzkie oraz fundusze pomocowe (szczególnie fundusze europejskie). W tym kontekście najważniejszymi programami są:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 (RPO WM),
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIS),
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (POWER).

Dodatkowo istnieje możliwość skorzystania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który odpowiada za realizację takich programów jak:

- Gospodarka ściekowa w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych
- Sowa – energooszczędne oświetlenie uliczne
- PRONSUMENT i BOCIAN – wsparcie tworzenia mikroinstalacji OZE
- Edukacja ekologiczna

Wstępne założenia wykorzystania środków finansowych przy realizacji projektów rewitalizacyjnych zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 40. Potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Szczegółowy plan środków finansowych wydatkowanych w ramach programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania								
Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	pochodzące z budżetu gminnego	pochodzące ze źródeł krajowych publicznych	pochodzące ze źródeł prywatnych	pochodzące z funduszy unijnych		pochodzące z innych źródeł	SUMA
					EFRR	EFS		
1	„Daj się zarazić” - modernizacja budynku i terenu „Kultownia” OCK	20 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	64 000,00 zł	16 000,00 zł	0,00 zł	100 000,00 zł
2	„Przedszkole Miejskie Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi w Ostrołęce placówką na miarę XXI wieku”	14 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	56 000,00 zł	0,00 zł	70 000,00 zł
3	Zagospodarowanie skweru im. dr Czesława Szczypka	1 053 268,44 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 053 268,44 zł
4	Rozwój działalności spółdzielni socjalnej	202 264,38 zł	0,00 zł	0,00 zł	809 057,51 zł	910 189,70 zł	101 132,19 zł	2 022 643,78 zł
5	Razem, Aktywnie, Pozytywnie	13 996,80 zł	68 131,20 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	82 128,00 zł
6	Warsztaty terapii zajęciowej „Motylki”	400 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	600 000,00 zł	600 000,00 zł	400 000,00 zł	2 000 000,00 zł
7	Rozwój oferty kulturalnej Miasta Ostrołęka poprzez modernizację i wyposażenie budynku Galerii Ostrołęka	1 280 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 920 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	3 200 000,00 zł
8	Zagospodarowanie nabrzeża rzeki Narew	7 473 785,64 zł	1 868 446,41 zł	0,00 zł	9 342 232,05 zł	0,00 zł	0,00 zł	18 684 464,09 zł
9	„Razem łatwiej”	49 573,91 zł	49 573,91 zł	0,00 zł	0,00 zł	396 591,24 zł	0,00 zł	495 739,05 zł
10	Dzienny Dom Pobytu Seniora „Senior – Wigor”	50 000,00 zł	200 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	250 000,00 zł
11	NAREW –Nowa Aktywność Rozwój i Efektywne Wsparcie	130 152,00 zł	130 152,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 041 216,00 zł	0,00 zł	1 301 520,00 zł

Szczegółowy plan środków finansowych wydatkowanych w ramach programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania								
Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	pochodzące z budżetu gminnego	pochodzące ze źródeł krajowych publicznych	pochodzące ze źródeł prywatnych	pochodzące z funduszy unijnych		pochodzące z innych źródeł	SUMA
					EFRR	EFS		
12	Punkt wspierania rodziny i przeciwdziałania problemom alkoholowym	480 000,00 zł	360 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	1 560 000,00 zł	0,00 zł	2 400 000,00 zł
13	Renowacja i zagospodarowanie zabytkowego budynku przy Al. Wojska Polskiego 23	0 zł	0 zł	344 000,00 zł	0 zł	0 zł		3 444 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgłoszonych kart projektów

Ze względu na złożoność procesu rewitalizacji ważne jest planowanie podejmowanych działań w czasie. Przybliżony harmonogram czasowy realizacji przedsięwzięć przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 41. Planowany harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

LP	Nazwa przedsięwzięcia	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	„Daj się zarazić” - modernizacja budynku i terenu „Kultownia” OCK							
2	„Przedszkole Miejskie Nr 5 z Oddziałami Integracyjnymi w Ostrołęce placówką na miarę XXI wieku”							
3	Zagospodarowanie skweru im. dr Czesława Szczypka							
4	Rozwój działalności spółdzielni socjalnej							
5	Razem, Aktywnie, Pozytywnie							
6	Warsztaty terapii zajęciowej „Motylki”							
7	Rozwój oferty kulturalnej Miasta Ostrołęka poprzez modernizację i wyposażenie budynku Galerii Ostrołęka							
8	Zagospodarowanie nabrzeża rzeki Narew							
9	„Razem łatwiej”							
10	Dzienny Dom Pobytu Seniora „Senior – Wigor”							
11	NAREW – Nowa Aktywność Rozwój i Efektywne Wsparcie							
12	Punkt wspierania rodziny i przeciwdziałania problemom alkoholowym							
13	Renowacja i zagospodarowanie zabytkowego budynku przy Al. Wojska Polskiego 23							

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgłoszonych kart projektów

11. Mechanizmy partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji

Program Rewitalizacji wypracowany jest przez samorząd miejski i poddawany jest dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów, w aspektach:

- społecznym,
- gospodarczym,
- przestrzenno-funkcjonalnym,
- technicznym,
- środowiskowym.

Przygotowanie oraz wdrażanie procesu rewitalizacji w Ostrołęce opiera się na zasadach partnerstwa i partycypacji⁷. Partycypacja społeczna wpisana jest w proces rewitalizacji, na każdym jego etapie: diagnozy, programowania, wdrażania i monitorowania. Współpraca z różnymi grupami interesariuszy, w szczególności ze społecznością obszarów rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, takimi jak: przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe pozwoli na:

- wyznaczenie liderów społecznych z różnych środowisk,
- określenie obszarów problemowych,
- zdiagnozowanie potrzeb rewitalizacyjnych w mieście,
- wypracowanie społecznej akceptacji podejmowanych działań rewitalizacyjnych,
- pozyskanie, ze źródeł publicznych i prywatnych, środków na działania rewitalizacyjne,
- systematyczne i ciągłe monitorowanie postępów realizacji Programu Rewitalizacji oraz jego aktualizację.

Przygotowanie Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki oraz jego wdrażanie i monitorowanie opierają się na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym przede wszystkim ze:

- społecznością obszaru zdegradowanego,
- użytkownikami obszaru zdegradowanego,
- lokalnymi przedsiębiorcami,
- organizacjami pozarządowymi.

Interesariusze to instytucje, osoby lub grupy osób, które znajdują się w strefie bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki oraz instytucje i osoby, które mogą mieć wpływ (pozytywny lub negatywny) na realizację Programu i jego rezultaty. Interesariuszami PR Miasta Ostrołęki są zatem:

- pojedyncze osoby (mieszkańcy i użytkownicy obszaru rewitalizowanego),
- lokalne społeczności i ich formalni i nieformalni przedstawiciele,
- władze samorządowe i krajowe,
- politycy,
- grupy specjalnych interesów,
- przedstawiciele biznesu,
- turyści,
- potencjalni mieszkańcy,
- organizacje pozarządowe.

Kompleksowość procesu rewitalizacji w Ostrołęce zakładająca włączenie wielu grup interesariuszy, wymaga stworzenia struktury organizacyjnej oraz podziału kompetencji i obowiązków.

Działania promocyjno-informacyjne

W ramach prac nad Programem Rewitalizacji społeczność lokalna była informowana o możliwościach włączenia się w prace nad dokumentem różnymi kanałami informacji:

- Utworzenie zakładki poświęconej rewitalizacji na stronie internetowej BIP miasta - służącej informowaniu o najważniejszych wydarzeniach związanych z rewitalizacją,
- Imienne zaproszenia wybranych interesariuszy do udziału w spotkaniach, warsztatach itp.,
- Plakaty informacyjne,

Działania promocyjno-informacyjne skierowane były do wcześniej wymienionych głównych interesariuszy Programu.

Istotne jest włączenie interesariuszy Programu na różnych etapach tworzenia jak i wdrażania Programu Rewitalizacji, w związku z tym zaplanowano szereg działań odpowiednich dla danego etapu.

Etap opracowywania delimitacji i diagnozy obszaru rewitalizacji

Osoby zainteresowane Programem Rewitalizacji mogły uczestniczyć w spotkaniach konsultacyjnych, które odbyły się 1 lipca 2016 r. Zostało zorganizowanych 5 spotkań dla następujących grup:

- jednostki organizacyjne,
- organizacje pozarządowe,
- radni miasta Ostrołęki oraz przewodniczący rad osiedli,
- przedsiębiorcy,
- mieszkańcy miasta Ostrołęki.

Łącznie w spotkaniach wzięło udział: 60 osób.

Wszyscy uczestnicy brali aktywny udział w spotkaniu, dzięki czemu wypracowane zostały takie zagadnienia jak: mocne strony miasta, potencjał miasta, wskazanie obszarów problemowych oraz proponowanych rozwiązań. Podczas pracy w grupach uczestnicy mieli możliwość dowolnego zgłaszania propozycji odnoszących się do mocnych stron i sposobu wykorzystania istniejącego potencjału. Ze wskazań uczestników spotkania można było określić najczęściej powtarzające się elementy wspólne. Jeżeli chodzi o atuty to największe znaczenie dla wszystkich osób uczestniczących w spotkaniach miało:

- Położenie geograficzne
- Lokalizacja miasta nad Narwią
- Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna Podstrefa Ostrołęka
- Potencjał kulturowy (kultura i tradycja Kurpiowszczyzny, instytucje kultury, wydarzenia historyczne związane z Ostrołęką, zabytki i układ architektoniczny Starego Miasta)
- Potencjał ludzki

Działania służące wzmocnieniu istniejącego potencjału powinny koncentrować się na następujących aspektach:

- Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej
- Zagospodarowanie nabrzeża Narwi na cele rekreacyjne
- Poprawa infrastruktury drogowej

Obszarami o największym natężeniu zjawisk negatywnych wg uczestników, w których w pierwszej kolejności powinny zostać podjęte działania rewitalizacyjne są:

- Osiedle Wojciechowice,
- Osiedle Sienkiewicza,
- Osiedle Stare Miasto.

W dalszej kolejności uczestnicy wskazywali:

- Osiedle Parkowe,
- Osiedle Stacja.

Dla poszczególnych osiedli uczestnicy spotkań wskazywali problemy i bariery rozwojowe. Główne wnioski ze zgłoszonych problemów zostały przedstawione w poniższej tabeli:

Tabela 42. Wnioski ze spotkań diagnostycznych

Nr	Osiedle	Przyczyna wskazania obszaru – zjawiska problemowe	Proponowane rozwiązania
1.	Wojciechowice	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ubóstwo ▪ Kumulacja w jednym obszarze negatywnych zjawisk społecznych ▪ Oddalenie od centrum miasta ▪ Negatywne skutki przemysłu ▪ Starzejące się społeczeństwo ▪ Brak infrastruktury (społecznej, kulturalnej, technicznej) ▪ Wielość bloków socjalnych ▪ Dzielnica przemysłowa ▪ Brak oferty kulturalnej, usług itp. ▪ Słaba infrastruktura drogowa ▪ Zanieczyszczenie powietrza ze strony istniejących zakładów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utworzenie oferty spędzania czasu wolnego (integracja) ▪ Wykorzystanie strefy ekonomicznej (tworzenie nowych zakładów, miejsc pracy) ▪ Utworzenie dziennego domu seniora ▪ Rozbudowa ośrodka kultury ▪ Rozbudowa sieci gazowych ▪ Udostępnienie tanich mieszkań dla młodych ▪ Utworzenie szlaków turystycznych wraz z przystanią i bazą gastronomiczną ▪ Wstrzymanie budowy kolejnych budynków socjalnych (rozproszenie) ▪ Zagospodarowanie pustostanów w celach kulturalnych ▪ Zachęta do osiedlania się młodych ludzi ▪ Aktywizacja mieszkańców ▪ Uatrakcyjnienie osiedla (odnowa/remont infrastruktury technicznej) ▪ Poprawa infrastruktury drogowej
2.	Sienkiewicza	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kumulacja problemów społecznych: <ul style="list-style-type: none"> ○ Alkoholizm, narkomania ○ Bezrobocie ○ Ubóstwo ▪ Przeniesienie szpitala ▪ Bliskość oczyszczalni ▪ Bloki socjalne (skupisko problemów społecznych) ▪ Starzejące się społeczeństwo ▪ Bezrobocie, przemoc, patologia, skumulowanie budynków socjalnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie działań aktywnej integracji w sposób kompleksowy w obszarach: społecznym, zdrowotnym, zawodowym ▪ Adaptacja budynku poszpitalnego ▪ Zagospodarowanie terenów leśnych i nadrzeczna Narwi ▪ Poprawa jakości infrastruktury drogowej ▪ Utworzenie ścieżek rowerowych, tras biegowych i spacerowych ▪ Modernizacja bloków socjalnych ▪ Aktywizacja społeczna mieszkańców ▪ Wdrożenie programów społecznych
3.	Stare Miasto	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wymarcie i wyludnianie obszaru Starego Miasta ▪ Pustoszenie, wyludnianie ▪ Zanik handlu i usług ▪ Brak oferty kulturalnej, rozrywkowej, gastronomicznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa infrastruktury drogowej ▪ Rewitalizacja pl. gen. J. Bema i ul. Głowackiego ▪ Zagospodarowanie deptaka jako miejsca spotkań ▪ Zagospodarowanie terenu Narwi (utworzenie szlaku) ▪ Przywrócenie rynku

Nr	Osiedle	Przyczyna wskazania obszaru – zjawiska problemowe	Proponowane rozwiązania
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak pomysłu na zagospodarowanie Placu Bema ▪ Brak zagospodarowania lewej strony Narwi - szczególnie Amfiteatru nad Narwią ▪ Bezdomność ▪ Niewystarczający sposób zagospodarowania i poziom estetyki terenu po starej policji, skweru Wyszyńskiego i Psarskiego, Placu Bema, Głowackiego, Kilińskiego ▪ Zaniedbana przestrzeń, mało atrakcyjna dla mieszkańców ▪ Zakłócenia porządku i ciszy ▪ Zaniedbany Dworzec Autobusowy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zwiększenie oferty i stworzenie miejsca spotkań dla osób starszych ▪ Wykorzystanie potencjału Narwi na cele wypoczynkowo-rekreacyjne ▪ Utworzenie łaźni miejskiej ▪ Zbudowanie nowej fontanny i zagospodarowanie zieleni miejskiej ▪ Remont ul. Rybackiej ▪ Przebudowa sieci wodno-kanalizacyjnej ▪ Zbudowanie nowej sceny ▪ Zwiększenie liczby patroli prewencyjnych ▪ Ożywienie i uatrakcyjnienie przestrzeni publicznej ▪ Ogłoszenie konkursu – miasto w kwiatach ▪ Otworzenie Starówki dla mieszkańców (Starówka z prawdziwego zdarzenia) ▪ Dodać ciekawostki np. makiety miasta ▪ Zwiększenie oferty, powstanie teatru na terenie miasta
4.	Stacja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oddalenie od miasta (niska jakość połączeń z miastem) ▪ Brak linii kolejowej ▪ Zła infrastruktura drogowa ▪ Brak ścieżek rowerowych w kierunku Goworowo i niewystarczające połączenia z innymi częściami miasta ▪ Brak oferty spędzania czasu wolnego dla osób w różnym wieku (w szczególności oferty kulturalnej) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój kolei ▪ Budowa dróg i chodników ▪ Rozwój sfery społeczno-gospodarczej ▪ Budowa ścieżek rowerowych ▪ Ożywienie kulturalne ▪ Poprawa infrastruktury kolejowej, wykorzystanie obecnie nieużytkowanej infrastruktury ▪ Utworzenie Domu Kultury w budynku stacji PKP
5.	Parkowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nieatrakcyjny teren rekreacyjny (park miejski) ▪ Patologie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przebudowa parku miejskiego ▪ Aktywizacja społeczna
6.	Śródmieście i Centrum	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak miejsc rekreacji (plac zabaw) ▪ Brak dróg o odpowiedniej jakości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utworzenie nowych miejsc rekreacji (place zabaw, wesołe miasteczko) ▪ Poprawa stanu infrastruktury drogowej, nowe ulice
7.	Os. Bursztynowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niewykorzystane tereny, przestrzenie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagospodarowanie terenu na cele rekreacyjne i wypoczynkowe
8.	Ogólne	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak podmiotów gospodarczych – pracodawców proponujących atrakcyjne wynagrodzenie ▪ Brakuje mostu i obwodnicy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie polityki sprzyjającej działalności przedsiębiorstw ▪ Budowa mostu i obwodnicy

Źródło: opracowanie własne na podstawie uwag zgłoszonych podczas spotkań diagnostycznych

Wskazania mieszkańców odnośnie obszarów rewitalizacji mają odzwierciedlenie w wynikach przeprowadzonej diagnozy i analizie wskaźnikowej. Postulaty i opinie zgłoszone podczas spotkań zostały także wykorzystane do pogłębienia charakterystyki obszaru rewitalizacji oraz do określenia kierunków działań rewitalizacyjnych.

W celu dokonania szczegółowej analizy obszaru rewitalizacji, przeprowadzono także badania ankietowe. Badania ankietowe zostało przeprowadzone w celu identyfikacji obszarów problemowych występujących na terenie miasta, a następnie pogłębieniu charakterystyki obszaru rewitalizacji. Wyniki przeprowadzonej ankiety zostały uwzględnione w rozdziale dotyczącym charakterystyki podobszarów rewitalizacji. W ramach prowadzonych prac nad Programem Rewitalizacji, szczególny nacisk został położony na włączenie mieszkańców, przedsiębiorców oraz wszystkich interesariuszy w proces rewitalizacji. Przeprowadzone zostały badania ankietowe z mieszkańcami miasta w formie:

- badania metodą CAWI (N=50);
- badania metodą PAPI (N=75);
- badania metodą CATI (N=100).

Tak szerokie zastosowanie różnych technik badawczych pozwoliło na dotarcie do dużej liczby mieszkańców miasta. Przygotowane zostały także plakaty zachęcające mieszkańców do wzięcia udziału w ankietach.

Etap opracowania części projekcyjnej Programu Rewitalizacji oraz konsultacji dokumentu

Mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych mogli także zgłaszać propozycje dotyczące realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Informacje na temat zbierania fiszek projektowych umieszczone zostały na stronie internetowej Urzędu Miasta Ostrołęki, BIPie, w lokalnych mediach, na ulotkach i plakatach oraz portalach społecznościowych. Skontaktowano się także z organizacjami pozarządowymi, w celu poinformowania o możliwości zgłoszenia projektów rewitalizacyjnych.

W dniu 12 września 2016 r. zostało zorganizowane spotkanie konsultacyjne, w którym wzięły udział 33 osoby. Podczas spotkania został przedstawiony obszar zdegradowany i rewitalizacji wraz ze sposobem ich wyznaczenia oraz wizja wraz z celami służącymi jej osiągnięciu. Uczestnikom spotkania zostały także zaprezentowane podstawowe i uzupełniające projekty rewitalizacyjne. Mieszkańcy mieli możliwość zgłaszania swoich uwag i wniosków dot. zmian PR, zostali również poinformowani o innych możliwościach zgłaszania uwag.

W dniu 7 marca 2017 r. zostało zorganizowane kolejne spotkanie konsultacyjne, na którym zostały zaprezentowane główne założenia Programu oraz proponowane projekty rewitalizacyjne. W spotkaniu wzięły udział 42 osoby. Podczas spotkania podkreślone zostało przez uczestników poparcie dla włączenia do obszaru osiedla Wojciechowice oraz konieczność poszerzenia oferty działań dla osób starszych, co znalazło swoje odzwierciedlenie w projekcie uzupełniającym dot. aktywizacji społeczno-kulturowej i budującym tożsamość lokalną.

Uwagi do Programu Rewitalizacji można było również składać za pomocą formularza uwag dostępnego na stronie internetowej Miasta oraz w wersji papierowej w Urzędzie Miasta. Wypełnione formularze można było przekazać:

- pocztą - na adres: Urząd Miasta Ostrołęki, ul. Plac gen. J. Bema 1, 07-400 Ostrołęka
- faxem - na numer: 029 / 765 42 90
- e-mailem na adres: um@um.ostroleka.pl
- osobiście w siedzibie Urzędu Miasta Ostrołęki, ul. Plac gen. J. Bema 1, pok.229

W wyniku konsultacji nie wpłynęły uwagi złożone za pomocą formularza konsultacji społecznych.

W związku z powyższym, zastosowano różne rodzaje mechanizmów włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie miasta w proces opracowania dokumentu Programu Rewitalizacji.

W związku z wpłynięciem do Urzędu Miasta Ostrołęki wniosku o wprowadzenie zmiany do ww. Programu Rewitalizacji, polegającej na wpisaniu, jako jednego z projektów podstawowych,

inwestycji polegającej na renowacji i zagospodarowaniu zabytkowego budynku znajdującego się przy al. Wojska Polskiego 23 w Ostrołęce z przeznaczeniem na hostel, w 2021 r. przeprowadzono konsultacje społeczne dotyczące wprowadzenia tej zmiany. Program Rewitalizacji, uzupełniony o wskazany projekt, w dniu 02.08.2021 r. został umieszczony na Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Ostrołęki. Uwagi, w formie ankiety online udostępnionej mieszkańcom na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miasta Ostrołęki można było składać w dniach 02.08.2021 r. - 23.08.2021 r. Ponadto mieszkańcy mieli możliwość składania pisemnie uwag i opinii i przekazania ich do dnia 23.08.2021 r. w jeden z następujących sposobów:

- pocztą - na adres: Urząd Miasta Ostrołęki, ul. Plac gen. J. Bema 1, 07-400 Ostrołęka,
- e-mailem na adres: um@um.ostroleka.pl,
- osobiście w siedzibie Urzędu Miasta Ostrołęki, ul. Plac gen. J. Bema 1, w punkcie podawczym.

W wyniku konsultacji nie wpłynęły uwagi.

Etap wdrażania i monitorowania Programu Rewitalizacji

Poza włączaniem interesariuszy na etapie opracowywania dokumentu ważny jest także ich udział na etapie wdrażania dokumentu i jego monitorowania. W związku z tym zakłada się realizację następujących działań na etapie wdrażania:

- Bieżące informowanie nt. realizowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych na stronie BIP miasta, w zakładce poświęconej rewitalizacji oraz częste aktualizowanie postępów prac, a także dodawanie informacji odnośnie dobrych praktyk rewitalizacyjnych stanowiących bank pomysłów do kolejnych działań w zakresie rewitalizacji.
- Badanie opinii i konsultowanie poszerzonej oferty zajęć m.in. w ramach zmodernizowanej Galerii Ostrołęka czy „Kultowni” po roku od zakończenia realizacji projektu.
- Publikowanie na stronie BIP, tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miasta, przed rozpoczęciem realizacji projektu informacji zachęcających do włączenia się w realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych – szczególnie w ramach projektów „miękkich”.
- Szerokie konsultowanie realizowanych projektów dotyczących zagospodarowania wspólnych przestrzeni i terenów zieleni np. Parku Miejskiego, skweru im. dr Czesława Szczyпка. W ramach tego działania przewiduje się organizację spotkań sąsiedzkich – 5 w ciągu roku, podczas których mieszkańcy będą mieli możliwość stworzenia własnych mebli miejskich możliwych do wykorzystania w nowo zagospodarowanych przestrzeniach. Ponadto mieszkańcy będą brali udział w tworzeniu koncepcji zagospodarowania tych przestrzeni wspólnie wypracowując rozwiązania z projektantami.
- Wspólna, wraz z mieszkańcami, realizacja projektów w zakresie zagospodarowania terenów przyblokowych już na etapie projektowania przestrzeni, wspólne określenie potrzeb i oczekiwań, a następnie włączenie się mieszkańców w prace służące zagospodarowaniu tej przestrzeni. W ramach przedsięwzięcia uzupełniającego nr 3 Projekty w zakresie zagospodarowanie terenów przyblokowych zakłada się, że część prac związanych z zagospodarowaniem przestrzeni międzyblokowych będzie dokonywana przez samych mieszkańców, dzięki czemu zwiększy się ich poczucie więzi z miejscem, co sprawi także, że wzrośnie odpowiedzialność o dbałość za wspólną przestrzeń. Zakłada się, że niezbędne materiały do wykonania drobnych prac remontowych czy rośliny do nasadzeń oraz niezbędny sprzęt do ich wykonania zostanie zakupiony przez Miasto oraz zarządców danego bloku np. Spółdzielnię Mieszkaniową, natomiast prace zostaną wykonane przez mieszkańców.
- W prace związane z poprawą zagospodarowania terenów zielonych i międzyblokowych mogą zostać również włączeni uczestnicy projektu podstawowego nr 4. Rozwój działalności spółdzielni socjalnej, w ramach którego rozwijać się będzie spółdzielnia

socjalna osób niepełnosprawnych. Przewiduje się dwie formy działalności w ramach spółdzielni: usługową związaną z ogrodnictwem, sprzątnięciem, usługi związane z układaniem bruku i kostki brukowej – wykonywanie chodników itp. oraz małą poligrafię. Prace związane zagospodarowaniem wybranych części obszaru rewitalizacji mogą być zlecane osobom działającym w spółdzielni.

- W ramach projektu nr 5. Razem, Aktywnie, Pozytywnie zakłada się realizację prac społecznie użytecznych w wymiarze 40 godzin miesięcznie (2 razy w tygodniu po 5 godzin dziennie) przez okres 6 miesięcy z jednoczesną nauką zawodu w zakresie wykonywania prac remontowo-budowlanych. Prace wykonywane będą przez uczestników projektu – mieszkańców obszaru rewitalizacji w budynku znajdującym się w zasobach miasta Ostrołęki przy ul. Kołobrzeskiej 15 w Ostrołęce, który w przyszłości ma być wykorzystany na potrzeby osób bezdomnych.
- Organizacja warsztatów, minipikników sąsiedzkich, które będą przyjmowały formę wspólnych działań sąsiedzkich. Inicjowanie niskonakładowych akcji, które w dalszej perspektywie czasu będą kontynuowane przez samych mieszkańców. Działania te będą wiązały się z realizowanymi projektami takimi jak Projekty w zakresie zagospodarowania terenów przyblokowych – wspólna praca na zakończenie będzie zwieńczona minipikniem sąsiedzkim – początkowo zakłada się, że minipikniki będą animowane przez animatorów, jednak w dalszej perspektywie czasu to sami mieszkańcy będą inicjatorami tych działań. Projekty te są jednym z elementów przedsięwzięcia uzupełniającego nr 7: Projekty aktywizacji społeczno-kulturowej i budujące tożsamość lokalną. Spotkania będą także realizowane w ramach projektu podstawowego nr 1: „Daj się zarazić” - modernizacja budynku i terenu „Kultownia” OCK, gdzie planowana jest organizacja spotkań pokoleń, których celem będzie łączenie pokoleń poprzez dzielenie się swoją wiedzą, umiejętnościami i zainteresowaniami. W celu aktywizacji osób dorosłych i starszych do udziału w nim, wykorzystywane będą różne formy promocyjne, tak aby w końcowym etapie to głównie osoby dorosłe stały się głównymi twórcami tych spotkań, a w dalszym etapie również współtwórcami innych projektów. W ramach tego samego projektu zakłada się także organizację Wrześniowiska, czyli plenerowego spotkania sąsiedzko-rodzinnego, podczas którego mieszkańcy będą mieli możliwość do wspólnego poznania się, udziału w grach i zabawach integracyjnych, konkursach i zajęciach z kreatywnego myślenia. Wydarzenie to będzie również okazją do włączenia się mieszkańców do wspólnego tworzenia Kultowni jako miejsca spotkań i wsparcia rozwoju dzieci i dorosłych.
- Identyfikowanie liderów lokalnych i wspieranie ich w podejmowaniu własnych inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej. W celu realizacji tego zadania został określony projekt uzupełniający nr 9 Miejski konkurs grantowy. W ramach którego zakłada się, że część zadań Miasta będzie bezpośrednio zlecana organizacjom pozarządowym, które działają w bezpośrednim otoczeniu i na rzecz osób z obszaru rewitalizacji. Celem projektu jest skuteczna realizacja zadań na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji, skutkujących niwelowaniem zdiagnozowanych problemów przez wyspecjalizowane podmioty, szczególnie z sektora pozarządowego. Część projektów podstawowych także będzie realizowana przez organizacje pozarządowe np. projekt nr 4. Rozwój działalności spółdzielni socjalnej, projekt nr 6. Warsztaty terapii zajęciowej „Motylki” oraz projekt nr 12. Punkt wspierania rodziny i przeciwdziałania problemom alkoholowym, do którego poza Miastem włączone zostaną organizacje pozarządowe.
- W przypadku gdy w wyniku ww. działań mieszkańcy będą chcieli rozszerzyć zakres działań i projektów realizowanych w ramach procesu rewitalizacji utworzona zostanie baza pomysłów zgłoszonych przez mieszkańców oraz baza potencjalnych partnerów społeczno-gospodarczych. Ponadto planuje się, że przy organizacji kolejnej edycji budżetu obywatelskiego w Ostrołęce min. jedno zadanie będzie zrealizowane na obszarze rewitalizacji.

Na etapie monitorowania przewiduje się realizację następujących działań (min. raz na 2 lata):

- Publikacja w BIP sprawozdań z prowadzonego monitoringu i oceny rezultatów Programu Rewitalizacji, co przyczyniać się będzie do zwiększenia jawności i przejrzystości realizowanych działań, w szczególności przez władze samorządowe.
- Badanie opinii mieszkańców nt. zmian, jakie należy wprowadzić w ramach realizowanego procesu poprzez ankietę w wersji papierowej i elektronicznej, zbieranej przez okres 30 dni.
- Zapraszanie do prac nad sprawozdaniami z realizacji Programu osób zaangażowanych we wdrażanie poszczególnych przedsięwzięć.

12. System wdrażania (realizacji) Programu Rewitalizacji

System wdrażania Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki, zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 -2020* oparty jest na zasadzie partnerstwa i partycypacji. Partycypacja społeczna na etapie wdrażania Programu (jako działania komplementarne do partycypacji na etapach diagnozy, programowania, czy monitorowania) umożliwi wypracowanie społecznej akceptacji dla podejmowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskanie środków na działania rewitalizacyjne ze źródeł publicznych oraz prywatnych, a także systematyczny monitoring postępów realizacji Programu Rewitalizacji oraz w razie konieczności (np. podczas wystąpienia istotnej zmiany warunków realizacji Programu) jego aktualizację.

Proces wdrażania Programu Rewitalizacji ma na celu sterowanie realizowanymi działaniami, w taki sposób, by umożliwić wyprowadzenie obszarów zdegradowanych, w tym wyznaczonych do rewitalizacji, ze stanu kryzysowego. W związku z takimi działaniami podmiotów wdrażających i przeznaczających na te cele środki finansowe nastąpi planowana poprawa jakości życia mieszkańców.

Kompleksowy charakter Programu Rewitalizacji jest odpowiedzią na problemy określone na podstawie diagnozy społeczno-gospodarczej przeprowadzonej na terenie Miasta Ostrołęki. Połączenie planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, celów oraz efektów tych przedsięwzięć przyczyni się do trwałości wprowadzonych zmian. Jednym z najważniejszych elementów zapewniających trwałość i powodzenie działań rewitalizacyjnych jest włączenie w jego realizację wszystkich grup interesariuszy oraz prowadzenie otwartego dialogu pomiędzy nimi. Ze względu na złożoność procesu tworzenia i wdrażania Programu Rewitalizacji włączenie interesariuszy jest szczególnie istotne. Przyczyni się do pozytywnego postrzegania przez lokalną społeczność działań rewitalizacyjnych.

Do podstawowych działań w zakresie zarządzania Programem Rewitalizacji zalicza się:

- Aktywne włączenie grup interesariuszy w proces rewitalizacji,
- Pozyskiwanie różnych środków finansowych zgodnie z zasadą dodatkowości,
- Promocja i wdrożenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, których realizacja przyczyni się do pozytywnych zmian na wyznaczonym obszarze zgodnie z zasadą komplementarności i zrównoważonego rozwoju,
- Wdrażanie poszczególnych działań zgodnie z kryterium czasu realizacji,
- Monitorowanie postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z określeniem stopnia osiągnięcia wyznaczonych uprzednio celów,
- Utrzymanie trwałości osiągniętych rezultatów.

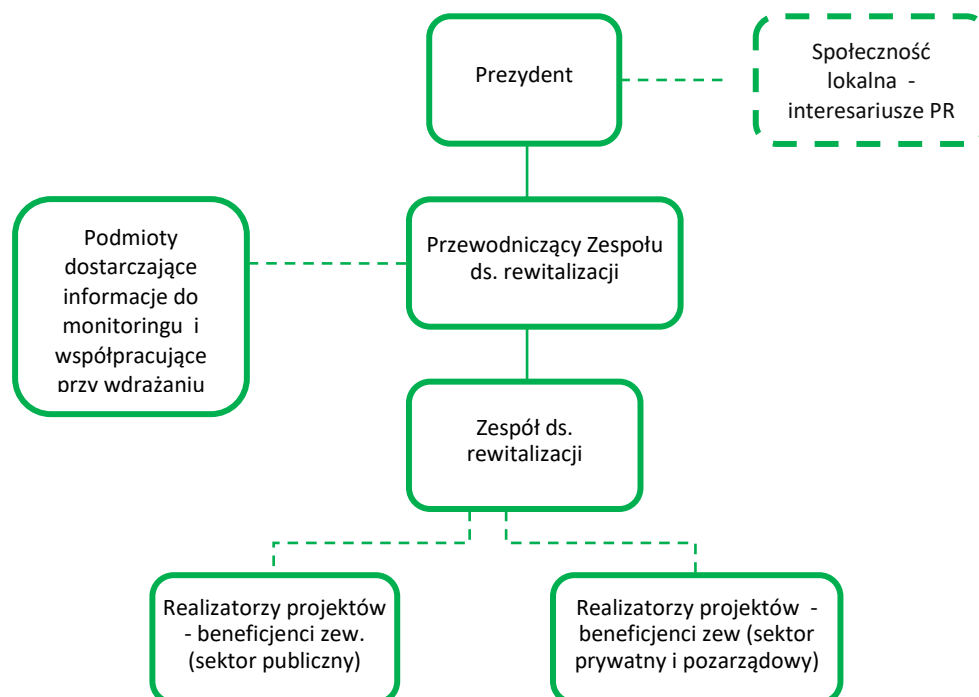
Powyższe wymaga zaangażowania wielu podmiotów, które posiadają narzędzia do ich realizacji. W Programie Rewitalizacji dla Ostrołęki **organem decyzyjnym, odpowiedzialnym za wdrażanie Programu jest Prezydent Miasta Ostrołęki**. Za wszystkie działania operacyjne w PR i prawidłowy proces wdrażania projektów rewitalizacyjnych **odpowiedzialny jest Zespół ds. Programu Rewitalizacji** powołany Zarządzeniem Prezydenta. W skład **Zespołu ds. Programu Rewitalizacji** wejdą wskazani pracownicy z wydziałów merytorycznych Urzędu Miasta – będą to pracownicy Wydziałów: Koordynacji Projektów i Zamówień Publicznych; Promocji Miasta, Kultury i Sportu; Finansów, Budżetu, Podatków i Opłat; Architektury i Budownictwa; Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska; Spraw Obywatelskich; Spraw Społecznych i Mieszkaniowych. Pracami zespołu będzie kierował Wiceprezydent Miasta Ostrołęki pełniąc funkcję **Przewodniczącego Zespołu ds. Programu Rewitalizacji**.

Na etapie zarządzania procesem Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki Zespół ds. Programu Rewitalizacji będzie współpracował również z:

- Innymi komórkami organizacyjnymi Urzędu Miasta w Ostrołęce, zwłaszcza ze Skarbnikiem Miasta oraz innymi jednostkami (tj. placówkami oświatowymi, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie, Ostrołęckim Przedsiębiorstwem Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.), a także podmiotami zewnętrznymi odpowiedzialnymi za dostarczanie m.in. danych do monitoringu jak np. Powiatowy Urząd Pracy, Komenda Policji itp. Kierownicy poszczególnych jednostek organizacyjnych oraz komórki Urzędu Miasta odpowiedzialni za realizację poszczególnych projektów rewitalizacyjnych będą przekazywali niezbędne informacje do Przewodniczącego Zespołu ds. rewitalizacji służące ocenie postępów prac we wdrażaniu Programu Rewitalizacji. Taką samą funkcję będą również pełnili przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych oraz podmiotów publicznych spoza struktur Urzędu również będący realizatorami projektów.
- Realizatorami projektów również odpowiadającymi za realizację działań rewitalizacyjnych (podmiotami z sektora finansów publicznych, a także wspólnotami mieszkaniowymi, instytucjami kultury, instytucjami polityki społecznej, fundacjami i stowarzyszeniami, lokalnymi przedsiębiorcami, osobami prywatnymi).
- Pozostałymi interesariuszami procesu rewitalizacji.

Schemat poniżej przedstawia strukturę zarządzania Programem Rewitalizacji.

Rysunek 24. Struktura zarządzania PR

Źródło: opracowanie własne

Reasumując, **wdrożenie i realizacja Programu Rewitalizacji Miasta Ostrołęki** spoczywa na **Zespole ds. Programu Rewitalizacji**, będącym jednocześnie organem wykonawczym, działającym przy pomocy **wszystkich interesariuszy PR**.

Do zapewnienia efektywności i trwałości realizacji Programu Rewitalizacji konieczne jest przypisanie odpowiednich odpowiedzialności podmiotom funkcjonującym w systemie zarządzania na poszczególnych etapach procesu rewitalizacji. W systemie zarządzania zostały określone trzy główne etapy tego procesu:

- 1) Planowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
- 2) Realizacja projektów rewitalizacyjnych.
- 3) Monitorowanie i ocena rezultatów Programu rewitalizacji, w tym upublicznianie rezultatów podejmowanych działań.

Tabela 43. Struktura zadań w systemie zarządzania Programem rewitalizacji

Funkcja/Etap	Planowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Realizacja projektów rewitalizacyjnych	Monitorowanie i ocena rezultatów PR
Przewodniczący Zespołu ds. rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikowanie i nawiązywanie współpracy z podmiotami społeczno-gospodarczymi w celu realizacji wspólnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych – inicjowanie partnerstw • Określanie wytycznych do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych • Ustalanie i akceptowanie sposobu realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych • Koordynowanie współpracy w przypadku realizacji projektów przez różne podmioty 	<ul style="list-style-type: none"> • Nadzorowanie i kontrolowanie realizowanych projektów pod kątem jakości wykonania, zakładanych terminów i optymalizacji kosztów • Koordynowanie prac Zespołu ds. rewitalizacji • Odpowiadanie za sprawny przepływ informacji związanych z PR między poszczególnymi podmiotami wyodrębnionymi w strukturze zarządzania 	<ul style="list-style-type: none"> • Nadzorowanie procesu monitorowania i oceny rezultatów Programu Rewitalizacji • Udział w spotkaniach, wydarzeniach mających na celu promowanie i informowanie o rezultatach prowadzonego procesu rewitalizacji • Przyjmowanie sprawozdań z realizacji Programu Rewitalizacji i przekazywanie ich do akceptacji Prezydentowi • Przyjmowanie i analizowanie opinii zgłaszanych przez społeczność lokalną
Zespół ds. rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> • Ustalanie szczegółowych harmonogramów realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych i ich aktualizacja • Przygotowanie wniosków o dofinansowanie w przypadku projektów realizowanych przez Urząd Miasta • Pomoc w pozyskaniu dofinansowania ze źródeł zewnętrznych w przypadku projektów realizowanych przez partnerów społeczno-gospodarczych • Ogłaszanie naborów na zgłaszanie dodatkowych projektów rewitalizacyjnych • Gromadzenie i tworzenie bazy projektów zgłaszanych przez podmioty społeczno-gospodarcze i mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • Koordynowanie procesu związanego z doradztwem w zakresie prawnym i finansowym w zakresie dot. realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych • Koordynowanie procesu zamówień publicznych w ramach wdrażanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych • Współpraca z komórkami i jednostkami organizacyjnymi Urzędu Miasta w realizacji projektów rewitalizacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie monitoringu wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji – celów rewitalizacji (diagnozowanie sytuacji problemowych) • Prowadzenie monitoringu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (gromadzenie i weryfikacja danych, przeprowadzenie badań opinii) • Okresowe przygotowywanie sprawozdań z realizacji Programu rewitalizacji • Realizacja działań informacyjnych związanych z prowadzonym procesem rewitalizacji i realizowanymi przedsięwzięciami • Prowadzenie aktywnych działań na rzecz zachęcania mieszkańców

Funkcja/Etap	Planowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Realizacja projektów rewitalizacyjnych	Monitorowanie i ocena rezultatów PR
Realizatorzy projektów (sektor publiczny, prywatny i pozarządowy)	<ul style="list-style-type: none"> Określenie warunków brzegowych realizowanego przedsięwzięcia Przygotowanie bądź współpraca przy opracowaniu wniosków o dofinansowanie 	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja projektu, finansowanie i rozliczanie Przygotowywanie niezbędnych informacji odnośnie przedsięwzięcia do umieszczenia na stronie prowadzonej przez Zespół ds. rewitalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> do zaangażowania się i włączenie w realizację działań rewitalizacyjnych Prowadzenie strony internetowej/zakładki poświęconej rewitalizacji Monitorowanie wskaźników produktu i rezultatu danego projektu Systematyczne i terminowe przekazywanie niezbędnych informacji do Przewodniczącego Zespołu ds. rewitalizacji Zapewnienie dostępu do informacji stronie społecznej odnośnie do realizowanego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego
Podmioty dostarczające informacji do monitoringu		<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie merytoryczne i organizacyjne (jeśli konieczne) przy wdrażaniu projektów rewitalizacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> Zbieranie danych do monitoringu wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji – celów rewitalizacji (diagnozowanie sytuacji problemowych) Systematyczne i terminowe przekazywanie niezbędnych informacji do Przewodniczącego ds. rewitalizacji
Społeczność lokalna – interesariusze PR		<ul style="list-style-type: none"> Współpraca przy realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych Przekazywanie swoich opinii nt. dokumentów związanych z prowadzonym procesem rewitalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> Zgłaszanie propozycji nowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych Wyrażanie opinii nt. realizowanych projektów rewitalizacyjnych oraz ocena aktualności i stopnia realizacji Programu Rewitalizacji na podstawie opracowywanych Sprawozdań

Źródło: opracowanie własne

13. System monitoringu i oceny PR

13.1. Monitoring

Fundamentem systemu monitoringu i oceny Programu Rewitalizacji Miasta Ostrołęki jest pozyskanie i zestawienie niezbędnych danych, w tym danych gromadzonych przez komórki organizacyjne Urzędu Miasta w Ostrołęce, a także inne podmioty zaangażowane w program rewitalizacji. Proces gromadzenia danych powinien odbywać się na poziomie adresowym, z możliwością agregacji dla obszaru rewitalizacji.

System monitorowania i oceny Programu Rewitalizacji powinien zawierać dane dotyczące zarówno sfery społecznej jak i gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej i środowiskowej. Możliwość uzyskania: danych ilościowych i jakościowych, które umożliwią weryfikację stopnia realizacji Programu Rewitalizacji, danych wykazujących stopień zbieżności realizowanych działań z celami oraz niezbędnych informacji do realizacji zadań i podejmowania decyzji na szczeblu operacyjnym i strategicznym. Bardzo ważnym elementem systemu monitoringu jest identyfikacja barier, które utrudniają realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych na płaszczyźnie formalnej, gospodarczej, ekonomicznej oraz wynikającej z nastawienia społeczności lokalnej.

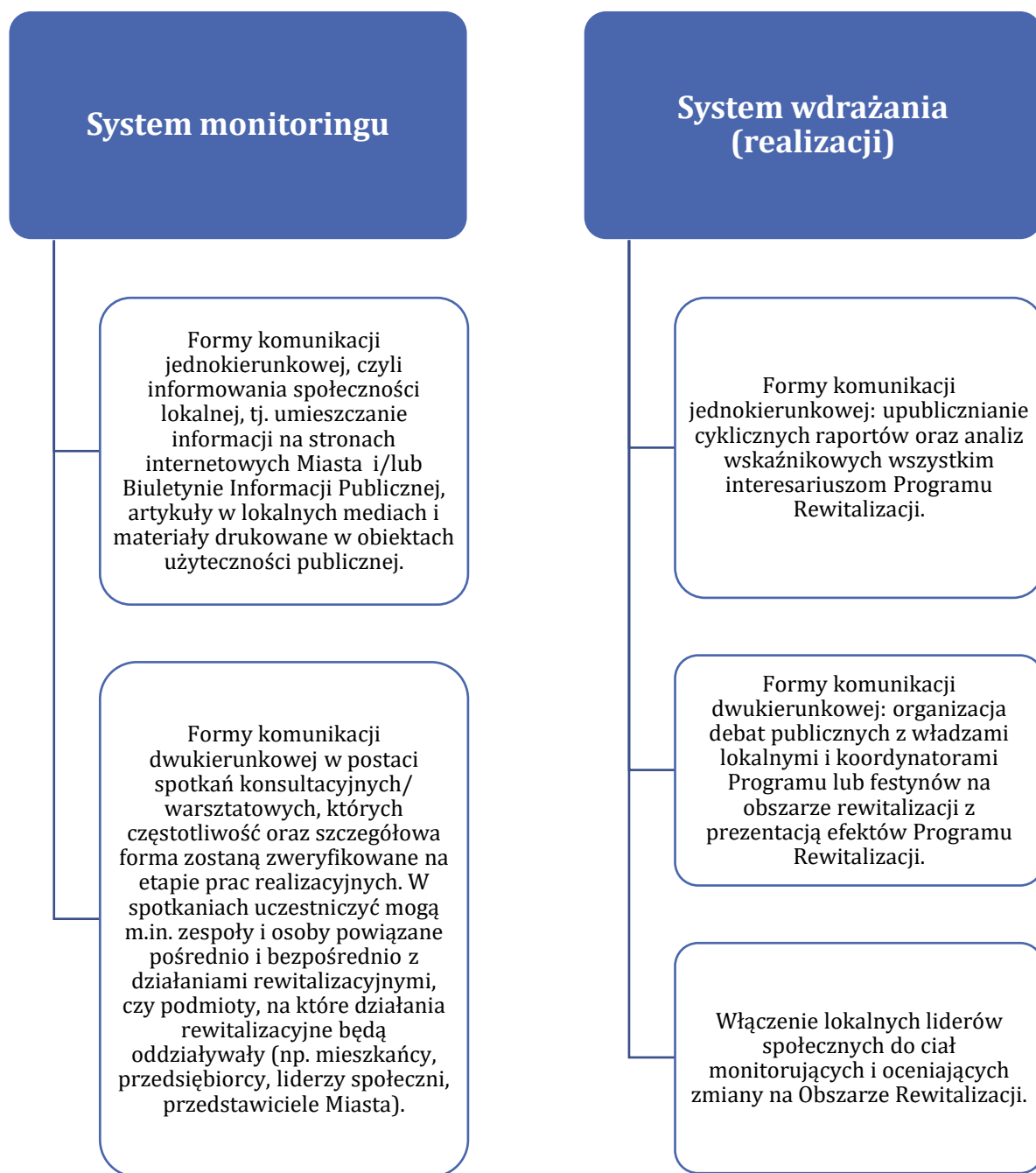
Zespół ds. Programu Rewitalizacji będzie odpowiedzialny za monitoring całego Programu Rewitalizacji oraz poszczególnych projektów. Ocena postępu realizacji dokumentu oparta będzie na systemie wskaźników, które zostaną pozyskane **minimum raz na dwa lata** od poszczególnych instytucji publicznych (np. PUP, MOPR, Policja) i beneficjentów zewnętrznych. To pozwoli na bieżące monitorowanie efektów rewitalizacji dopasowanych do potrzeb mieszkańców oraz pozwoli na aktualizację Programu Rewitalizacji. Jednocześnie biorąc pod uwagę czas trwania niektórych projektów ich realizacja będzie monitorowana co roku.

Ponadto, dane zbierane w systemie powinny w sposób ciągły umożliwiać przeprowadzenie analizy i opracowanie raportu obrazującego postęp w realizacji Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki. Monitoring i ocena Programu Rewitalizacji będzie przekazywana do informacji publicznej.

Podsumowując, monitoring Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki bazować będzie na:

1. Zbieraniu danych ilościowych, od poszczególnych instytucji publicznych (np. PUP, MOPR, Policja) i beneficjentów zewnętrznych, raz na dwa lata.
2. Analizie wskaźnikowej, której celem będzie określenie poziomu korelacji podejmowanych projektów rewitalizacyjnych z procesami społeczno-gospodarczymi w Mieście Ostrołęka.
3. Cyklicznych raportach w formie sprawozdań z realizacji celów, zawierających informacje na temat podejmowanych działań i realizowanych przedsięwzięciach.

Rysunek 25. Formy partycypacji społecznej na etapie wdrażania i monitorowania

Źródło: opracowanie własne

13.2. Ewaluacja

Ewaluacja Programu Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki opiera się na analizie wpływu przedsięwzięć rewitalizacyjnych na poszczególne aspekty funkcjonowania społeczno-gospodarczego interesariuszy Miasta oraz dekoncentracji negatywnych zjawisk na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji.

W procesie ewaluacji Zespół ds. Programu Rewitalizacji współpracować będzie z instytucjami publicznymi (np. PUP-em, MOPR-em, Policją) oraz z innymi beneficjentami PR. Ewaluacja w trakcie realizacji przedsięwzięć pozwoli na ocenę stopnia realizacji celów w Programie Rewitalizacji, ich wpływu na obszary problemowe, a także pozwoli na dostosowanie PR do zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej Miasta.

W poniższej tabeli przedstawiono zbiór wskaźników, które posłużą do określenia poziomu realizacji celów PR oraz do diagnozowania zmian sytuacji na obszarze rewitalizacji.

Tabela 44. Wskaźniki realizacji Programu Rewitalizacji

Cel	Wskaźnik	Podobszar I			Podobszar II		
		Wartość bazowa	Wartość planowana 2020	Wartość planowana 2023	Wartość bazowa	Wartość planowana 2020	Wartość planowana 2023
1. Ograniczony poziom wykluczenia społecznego oraz wysoki stopień aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji	Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców podobszaru	62,27	51,00	40,00	42,79	38,00	35,00
	Liczba osób niepełnosprawnych objętych nowymi formami wsparcia	-	25,16	25,16	-	1,24	1,24
	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców podobszaru	7,09	7,40	7,70	3,45	3,60	3,80
2. Zwiększony poziom rozwoju gospodarczego i aktywizacji zawodowej mieszkańców	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców podobszaru	7,09	7,5	7,8	6,74	7,10	7,45
	Liczba bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców podobszaru	146,61	118,00	90,00	103,45	91,50	79,00
	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji w przeliczeniu na liczbę bezrobotnych ogółem	0,33	0,29	0,25	0,39	0,34	0,28

3. Podniesiony poziom funkcjonalności budynków i zagospodarowania przestrzennego obszaru rewitalizacji z zachowaniem walorów naturalnych, a także dziedzictwa kulturowego	Odsetek zdegradowanych budynków w ogóle budynków należących do miasta	21%	13%	4%	33%	29%	25%
	Udział zdegradowanych terenów zieleni urządzonej w ogólnej powierzchni terenów zieleni urządzonej podobszaru (%)	100%	50%	50%	83%	23%	23%
	Liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym podobszaru	6,34	6,34	6,34	0,08	0,12	0,14
	Liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców podobszaru	9,3	9,3	9,3	0,99	1,32	1,49

Źródło: opracowanie własne

13.3. Aktualizacja PR

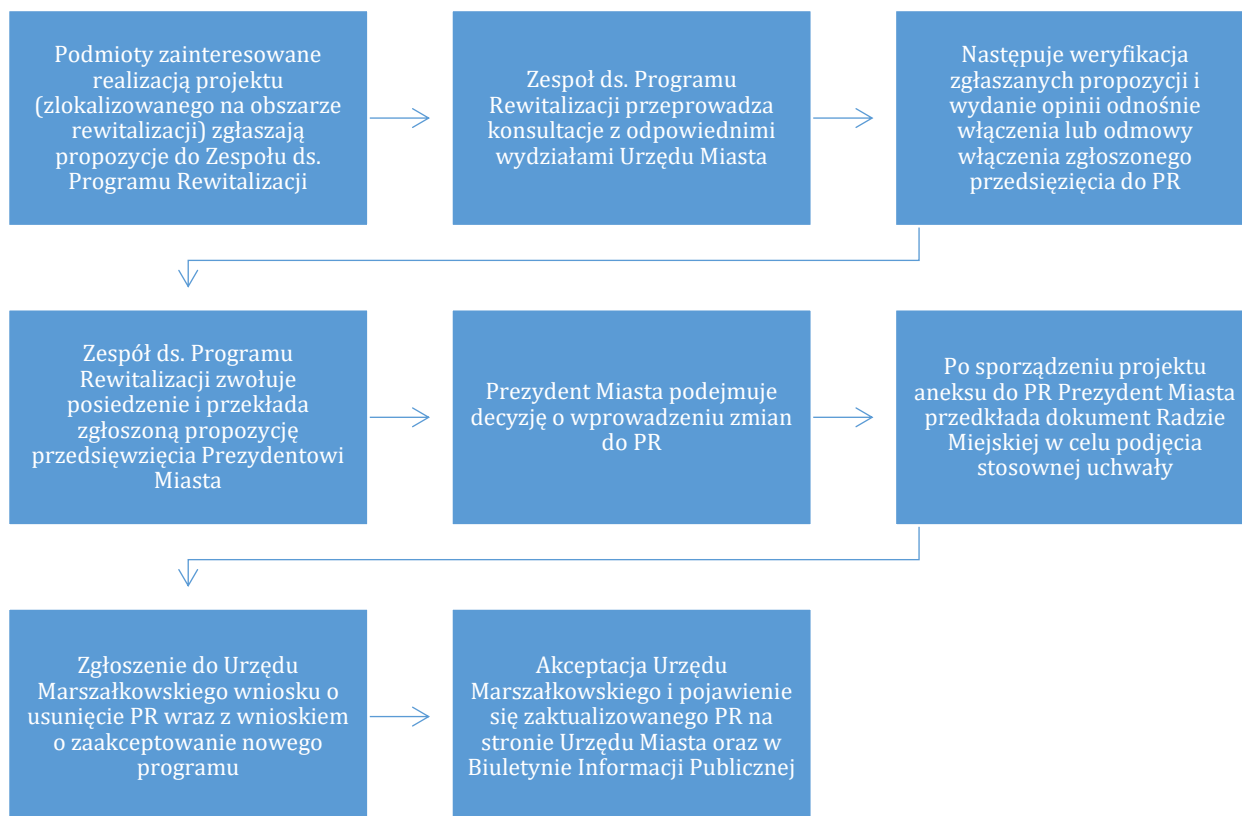
Istotną kwestią przy tworzeniu Programu Rewitalizacji jest uwzględnienie procesu aktualizacji PR. Pozwoli to na wszelkie modyfikacje w dokumencie, które będą wynikać wyłącznie ze zmian w bieżącej sytuacji społeczno-gospodarczej miasta. Ponadto, wszystkie zaplanowane działania są określone na podstawie analizy potrzeb i zidentyfikowanych deficytów na obszarze wsparcia. Wpisują się one w zakres publicznych i niepublicznych zadań samorządu gminnego zgodnie z Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o Samorządzie Gminnym uzupełnioną obwieszczeniem Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 2016 roku (Dz.U. 2016 poz.446). **Jednostką uzupełniającą proces rewitalizacji, będącą jednocześnie głosem społeczności lokalnej jest Rada Miasta Ostrołęki.** Kompetencje jednostki regulowane są za pomocą powszechnie obowiązujących aktów prawnych, aktów wykonawczych oraz Statutu Rady Miasta Ostrołęki. Dodatkowo Program Rewitalizacji dla Miasta Ostrołęki oraz każda jego aktualizacja wymaga przyjęcia stosownej uchwały Rady Miasta Ostrołęki.

Zakłada się, że Program Rewitalizacji będzie aktualizowany w wyniku:

- Analizy wskaźników monitoringu oraz sprawozdań z realizacji projektów,
- Z inicjatywy min. połowy Radnych Miejskich,
- Z inicjatywy min. 150 mieszkańców chcących zgłosić propozycję zmiany bądź uzupełnieniu Programu o dodatkowy projekt.

W zakresie propozycji nowych przedsięwzięć zgłaszanych do PR stosowana będzie następująca ścieżka postępowania:

Rysunek 26. Aktualizacja Programu Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

14. Spis tabel, rysunków i wykresów

14.1. Spis rysunków

Rysunek 1. Etapy tworzenia Programu Rewitalizacji	6
Rysunek 2. Mapa miasta z podziałem na osiedla	11
Rysunek 3. Metody wykorzystane do diagnozy PR.....	15
Rysunek 4. Kartogram W1 - Liczba bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla.....	17
Rysunek 5. Kartogram W2 - Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji w przeliczeniu na liczbę bezrobotnych ogółem.....	18
Rysunek 6. Kartogram W3 – Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby osób długotrwale bezrobotnych w latach 2012 i 2015	20
Rysunek 7. Kartogram dla W4 - Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla.....	24
Rysunek 8. Kartogram dla W5 - Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	25
Rysunek 9. Kartogram dla W6 - Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015	27
Rysunek 10. Kartogram dla W7 - Liczba rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	31
Rysunek 11. Kartogram dla W8 - Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla.....	33
Rysunek 12. Kartogram dla W9 - Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla.....	35
Rysunek 13. Kartogram dla W10 - Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla.....	38
Rysunek 14. Kartogram dla W11 - Powierzchnia pustostanów należących do Miasta i spółek Miasta (m ²)	42
Rysunek 15. Kartogram dla W12 - Liczba zdegradowanych budynków należących do miasta.....	45
Rysunek 16. Kartogram dla W13 - Liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym	48
Rysunek 17. Kartogram dla W14 – Liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla.....	52
Rysunek 18. Kartogram dla W15 – Udział zdegradowanych terenów zieleni w ogólnej powierzchni terenów zieleni (%)	55
Rysunek 19. Delimitacja obszaru zdegradowanego	59
Rysunek 20. Obszar zdegradowany Miasta Ostrołęki	62
Rysunek 21. Poglądowa mapa obszaru zdegradowanego	67
Rysunek 22. Mapa obszaru rewitalizacji.....	71
Rysunek 23. Cele Programu Rewitalizacji Miasta Ostrołęki	81
Rysunek 24. Struktura zarządzania PR.....	137
Rysunek 25. Formy partycypacji społecznej na etapie wdrażania i monitorowania	141
Rysunek 26. Aktualizacja Programu Rewitalizacji.....	144

14.2. Spis tabel

Tabela 1. Powiązania z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy	7
Tabela 2. Podział miasta na osiedla.....	12
Tabela 3. Zestawienie wykorzystanych wskaźników	13
Tabela 4. W3 - Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015	19

Tabela 5. W6 - Wskaźnik dynamiki zmian dla liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012 i 2015	26
Tabela 6. W7 - Liczba rozbojów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	28
Tabela 7. W8 - Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	32
Tabela 8. W9 - Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla.....	34
Tabela 9. W10 - Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla.....	36
Tabela 10. Lokalizacja pustostanów należących do Miasta i spółek Miasta.....	40
Tabela 11. W11 – Powierzchnia pustostanów należących do Miasta i spółek Miasta	41
Tabela 12. W12 - Liczba zdegradowanych budynków należących do miasta	43
Tabela 13. W13 - Liczba placów zabaw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla w wieku przedprodukcyjnym	46
Tabela 14. Bezwzględna liczba placów zabaw na terenie poszczególnych osiedli.....	47
Tabela 15. Liczba urządzeń fitness w przeliczeniu na 1000 mieszkańców osiedla	49
Tabela 16. Lokalizacja i liczba urządzeń fitness na terenie poszczególnych osiedli.....	50
Tabela 17. W15 – Udział zdegradowanych terenów zieleni w ogólnej powierzchni terenów zieleni (%)	54
Tabela 18. Lista mierników wskaźnikowych w delimitacji.....	57
Tabela 19. Występowanie negatywnych zjawisk w innych sferach	60
Tabela 20. Kumulacja problemów z podziałem na sfery.....	60
Tabela 21. Podsumowanie obszaru zdegradowanego	62
Tabela 22. Liczba zjawisk kryzysowych na obszarze zdegradowanym	68
Tabela 23. Liczba zjawisk kryzysowych na obszarze zdegradowanym	68
Tabela 24. Cele rewitalizacji wraz z przypisanymi kierunkami działań	82
Tabela 25. Opis projektu nr 1.....	83
Tabela 26. Opis projektu nr 2.....	86
Tabela 27. Opis projektu nr 3.....	88
Tabela 28. Opis projektu nr 4.....	89
Tabela 29. Opis projektu nr 5.....	91
Tabela 30. Opis projektu nr 6.....	94
Tabela 31. Opis projektu nr 7.....	96
Tabela 32. Opis projektu nr 8.....	98
Tabela 33. Opis projektu nr 9.....	100
Tabela 34. Opis projektu nr 10	102
Tabela 35. Opis projektu nr 11	103
Tabela 36. Opis projektu nr 12	105
Tabela 37. Opis projektu nr 13	106

Tabela 38. Zestawienie projektów uzupełniających	108
Tabela 39. Komplementarność problemowa – powiązania przedsięwzięć z celami w poszczególnych sferach.....	117
Tabela 40. Potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych	125
Tabela 41. Planowany harmonogram realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych	127
Tabela 42. Wnioski ze spotkań diagnostycznych.....	130
Tabela 43. Struktura zadań w systemie zarządzania Programem rewitalizacji	138
Tabela 44. Wskaźniki realizacji Programu Rewitalizacji.....	142